

KRISTINA ROJ

SVAJOTOJAI

LEIDYKLA
Jona

KRISTINA ROJ. SVAJOTOJAI

SL 658. Tiražas egz. Užsakymas .

Išleido Lietuvos krikščioniško
labdaros fondo leidykla „Jona“,
Tilžės 126a, 5400 Šiauliai.
Spausdino

Iš rusų kalbos vertė N. Garnienė
Redaktorė D. Vaičiurgienė
Techninė redaktorė D. Mataitytė
Korektorė J. Vaitkevičienė
© 1993 leidykla „Jona“

12.076

SVAJOTOJAI

Kristina Roj

1. DUBRAVKOJE

Dubravkoje ir šalia esančiame slėnyje nuo senų laikų daug žmonių gyveno. Vieni atvykdavo, kiti išvykdavo, ir pasauliui jie nerūpėjo. Liuteronai ir katalikai taikiai gyveno drauge. Jie mokėjo mokesčius valdžiai bei bažnyčiai ir išleisdavo geriausius sūnus į karinę tarnybą; daugiau iš jų nieko nereikalaudavo, ir niekam nerūpėjo, kaip jie gyvena.

Pastorius krikštydavo vaikus. Vaikams paaugus, žiemą juos leisdavo į mokyklą. Eidavo jie ten po dvi ar net tris valandas nepereinamais keliais. Kas turėjo gerus drabužius tokioms kelionėms, tas eidavo, o kas neturėjo, liko visą gyvenimą neraštingas. Bet Dubravkos gyventojai ir tuo džiaugėsi. Jų tėvai buvo beraščiai, kodėl gi vaikai turi būti protingesni už tėvus?

Vasarą vaikai ganydavo karves, avis, žąsis, tėvai dirbo laukuose arba susirasdavo kitokį uždarbį. Sekmadieniais visi noriai eidavo į mišką grybauti, uogauti. Vienas kitas ėjo į bažnyčią, o jei atsitikdavo taip, kad net užmigdavo pamaldų metu, tai buvo nenuostabu.

Kai vaikams sueidavo 12 metų, jie turėdavo lankyti užsiėmimus pas pastorių. Tie užsiėmimai vykdavo prieš konfirmaciją (12 - 16 metų merginų ir jaunuolių prijungimo prie bažnyčios apeigos Vakarų šalyse) ir tęsdavosi

šešias savaites. Dažnai vaikai pareidavo sušlapę ir sustirę nuo šalčio.

Raštingus vaikus pastorius mokė didžiojo ir mažojo katekizmo tekstų, o su likusiais jis kartodavo namuose mintinai išmoktas maldas „Tėve mūsų“, „Tikėjimo simbolis“ ir dešimt įsakymų.

Po to paaugliai įstodavo į bažnyčios bendruomenę, būdavo prileidžiami išpažinties ir laikomi krikščionimis.

Jeigu kieno nors namuose buvo Biblija, tai iš visų jos knygų vyrai labiausiai skaitydavo Jobo, Jozuės knygas, o kartais Evangeliją. Moterys mėgdavo bažnytines giesmes ir Psalmes, ir tą skaitymą jos vertino labiau už Dievo Žodį.

Rimtai kam nors susirgus, prašydavo laikyti mišias už ligonį arba eidavo pas burtininkę į Chrosikus, Bašacą ar Gitkus. Gydytoją ir pastorių į namus kviesdavo tik tada, kada ligonis jau būdavo prie mirties. Kaimynai ir giminės susirinkdavo mirštančiojo kambaryje. Kad sergančiam „būtų lengviau numirti“, iš po galvos ištraukdavo pagalvę arba guldydavo tiesiog ant grindų. Taip ligonis mirdavo nuo dusulio, kaimynai džiaugdavosi „lengva“ mirtimi ir sakydavo: „Kaip greitai numirė!“

Daugelis Dubravkoje buvo vargšai, bet prireikus surengti puotą, lėšų surasdavo. Vaiko gimimą paminėdavo šventiškai. Išrinkdavo krikšto tėvus, o jie būtinai turėjo į puotą naujagimio šeimoje atnešti pintinę su pyragais ir keletą butelių vyno. Laidotuvėms buvo ruošiamos šermenys, o vestuvės tęsdavosi tris dienas ar net savaitę. Po tokių puotų šeiminkams ilgai tekdavo mokėti skolas.

Nuo pavasario iki rudens jaunimas sekma dieniais rinkdavosi miške ir rengdavo ten šokius. Žiemą šokdavo užeigose.

Taip metai iš metų gyveno Dubravkos žmonės, ir tie, kurie jų gerai nepažinojo, rašė: „Mūsų gera, rami, dievobaiminga slovakų tauta“. Tiesa, blaivūs jie būdavo ramūs, bet kada prisigerdavo, barniai skambėdavo po visą apylinkę.

Nepaisant to, dubravkiečiai buvo geraširdžiai ir svetingi. Svetimą priimdavo su džiaugsmu, vaišindavo kuo galėdami. Jie buvo savaip dievobaimingi. Bet niekam nerūpėjo, gerai ar blogai jie gyvena.

Pavasariį Dubravka virsdavo nuostabiu sodu, kuriame tarp medžių glaudėsi valstiečių nameliai.

Valstiečio Chratskio troba skyrėsi nuo visų savo didumu; malūnininkas Blaška, kuris turėjo vandens malūną, gyveno prie upės; o griūvantis Kračinskio namelis stovėjo pušyno pakraštyje.

Tos trys šeimos čia gyveno jau seniai, valdydamos šią žemę.

Chratskiai nuo seno buvo valstiečiai, turėjo daug ariamos žemės, geras ganyklas ir didelį sodą. Žiemą, kai dar nebuvo geležinkelio, jie užsiimdavo prekių išvežimu, pasiekdami netgi Vieną.

Blaškos giminė nuo neatmenamų laikų turėjo malūną. Vandens šeiminkams niekada netrūkdavo, o savo miltais jie aprūpindavo ne tik Dubravką, bet ir kitas apylinkes.

Kračinskiai visada buvo audėjai. Turėjo tiktai mažą sodelį ir vieną lauką. Daugiau įsigyti žemės jiems nepavykdavo.

Jie visi tarpusavyje gyveno taikiai, sudarydami lyg vieną šeimą. Visada padėdavo vienas kitam darbe: ko neturėjo vienas, duodavo kitas. Vaikų visada turėdavo daug. Kol jie būdavo maži, kartu žaisdavo, ganydavo gyvulius;

kada paaugdavo – kartu šokdavo ir linksmindavosi. Vienu žodžiu, visi kartu dalijosi džiaugsmu ir liūdesiu.

Dabar viskas šiek tiek pasikeitė. Audėjas Kračinskis numirė, palikęs našlę su įvaikiu, kurį auklėjo kaip savo sūnų. Iš didelės Blaškos šeimos liko tik pats Martynas Blaška, duktė Marjuška, du maži sūnūs ir Miška – jo vyresniojo brolio sūnus.

Chratskiai taip pat buvo didelė šeima: senelis Andrejus, jo sūnus Foma, kuriam senis paliko namą ir visą ūkį, Fomos žmona Jekaterina. Foma turėjo du sūnus: Andrejų ir Stepaną. Andrejus jau buvo vedęs ir turėjo du vaikus. Senis Andrejus turėjo dar ir dukrą Aną, kuri dar vaikystėje išėjo į miestą tarnauti ir ten ištekėjo. Didelę Chratskio šeimą išmaitinti nebuvo sunku.

Retai gali rasti tokius draugus kaip Stepanas Chratskis, Miška Blaška ir Petras Kračinskis. Jie turėjo dar vieną bendrą draugę – Marjušką Blašką. Stepano tėvas ir Miškos dėdė kartą susikivirčiojo dėl valdų, dėl to įsikišo ir Kračinskio našlė. Tėvų nesantaika tęsėsi trejus metus, bet vaikų bendravimas nuo to nepasikeitė. Ir nuostabu tai, kad, nepaisant charakterių skirtumų, vaikai labai draugavo.

Stepanas mokykloje mokėsi gerai, o, baigęs ją, ir toliau noriai skaitė knygas. Jis džiaugėsi galimybe išvažiuoti į Vieną, nes ten sužinodavo, kas naujo vyksta pasaulyje. Stepanas buvo linksmas tarp jaunimo, bet tai netrukdė jam būti labai susimąščiusiam, kai likdavo vienas. Dažnai jį domino klausimai, į kuriuos atsakyti Dubravkoje niekas negalėjo.

Miška mokykloje dažnai praleisdavo užsiėmimus, jo nedomino sunkūs klausimai; bet, apskritai, jis buvo geras ir visų mylimas.

Petras Kračinskis buvo šeimos numylėtinis, ir įmotė negalėjo jo prievarta varyti į mokyklą. Skaityti ir rašyti jį išmokė tėvas namuose. Petras buvo karšto būdo ir lengvai įsiveldavo į muštynes, todėl visi stengėsi išvengti kivirčų su juo. Jis klausydavo tik Stepano ir Marjuškos. Nors ji (Marjuška) buvo jaunesnė už savo tris draugus, bet šie ją gerbė.

Viskas Dubravkoje klostėsi sena vaga iki vieno atsitikimo: Stepanas turėjo eiti į karinę tarnybą. Kiek buvo liūdesio ir ašarų! Motina ir visa šeima manė, kad neišgyvens tokios nelaimės. Stepano draugai taip pat liūdėjo, ir jis pats, kai niekas nematė, šiek tiek paverkė galvodamas apie išsiskyrimą su artimaisiais. Jis žiūrėjo į jį supančią nuostabią gamtą, ir širdis virpėjo nuo minties, kad ištisus trejus metus jam teks praleisti mieste.

Tiktai Marjuška jį ramino. „Tu pamatysi pasaulį, – sakė ji, – ir daug ko išmoksi. Tu sužinosi tai, apie ką mes čia niekada negirdėjome. Nei tu, nei aš nepastebėsime, kaip praeis laikas!“

Ji buvo teisi. Slinko diena po dienos, savaitė po savaitės. Chratskių šeima pamažu priprato, kad Stepano nėra. Jie apsieidavo dabar ir be jo pagalbos, daugiau neliūdėjo, o tiktai laukė jo laiškų.

Ir pats Stepanas greit priprato svetur.

2. SVAJOTOJAI

Pirmieji metai Stepanui prabėgo greit. Jam daug ką reikėjo išmokti. Jis pradėjo mokytis vokiečių kalbos ir netrukus jau mokėjo skaityti ir rašyti. Stepanui sekėsi. Jis buvo judrus, sumanus ir antraisiais tarnybos metais tapo jauno, gyvenimu besidžiaugiančio karininko pasiuntiniu. Stepanas galėjo gyventi nevaržomai. Namu jis rašė vis rečiau ir rečiau, teisindamasis tuo, jog neturi laiko. Ir tai buvo tiesa. Laisvu nuo tarnybos laiku šeimininkas jį kviesdavosi į linksmus vakarėlius. Toje kompanijoje niekas netikėjo Dievu.

Ten atvirai sakydavo, kad Dievo įsakymai egzistuoja tik moterims, vaikams ir tamsiai liaudžiai. Stepanas, girdėdamas ponų patyčias iš praeities, pagalvodavo, kad Dievas nubaus juos už nuodėmingas kalbas. Bet Dievas jų nebaudė, ir pagaliau pats Stepanas ėmė nebetikėti Dievu.

Jis matė ir girdėjo, kaip žmonės aplink melavo, šmeižė vienas kitą, dievagojosi dėl niekų, nešventė sekmadienio, gyveno palaidai ir liko nenubausti. Vyrų apgaulinėjo žmonas, žmonos – vyrus. Stepanui ne kartą teko surengti savo jaunajam ponui pasimatymą su vyresniojo karininko žmona – gražuole. Bet vieną gražią dieną viskas išaiškėjo, ir karininkui teko palikti pulką. Stepaną paskyrė kitam karininkui. Šis žmogus buvo vedęs, mėgo daug skaityti. Kai jis pastebėjo, kad Stepanas taip pat daug skaito, ėmė duoti jam knygų ir laikraščių.

Jas skaitydamas, Stepanas dar labiau įsitikino, kad nėra

nei Dievo, nei amžinybės, nei pragaro. Vadinasi, žmonės turi rūpintis tiktai geresniu gyvenimu žemėje, nes pomirtinio gyvenimo nėra. Tai nudžiugino, nes iki šiol jį trikdė baimės jausmas prieš Nematomąjį. Dabar gi jis nebijodamas galėjo daryti tai, ką darė kiti. Slapta matančio Dievo nebuvo. Reikėjo tik saugotis, kad blogio nepastebėtų žmonės.

Vieną sekmadienį Stepanas prisigėrė, po to pradėjo su visais žaisti kortomis. Taip jis vis giliau ir giliau grimzdo į nuodėmę. Jo išorė pasikeitė, veido skaistumas išnyko, neliko ankstesnio tiesaus ir rimto žvilgsnio. Jo akys klaidžiojo kaip kažką slepiančio žmogaus. O kam gi rūpėjo vargšas kareivis? Kam kareiviui nemirtinga siela? Svarbu tik sveikata, kūnas ir galva ant pečių.

Dabar Stepanas neatsiliko nuo savo pasileidusių draugų. Trečiaisiais tarnybos metais jis skyrėsi nuo kitų tik tuo, kad neturėjo ryšių su moterimis. „Nė viena iš jų nebus man ištikima, – galvojo jis, – o apgaudinėti savęs aš neleisiu“.

– Ko gi tu nori? – kibo prie jo draugai. – Nori būti geresnis už mus?

Jie taip ilgai tyčiojosi iš jo, kad pagaliau ir jo viduje pradėjo busti veržimasis į naują nuodėmę.

Buvo sekmadienis. Naudodamiesi laisvu laiku, kareiviai ėjo į miestą. Stepanas pasuko į užėigą, kad paskui keliautų ten, kur jis amžiams norėjo palaidoti savo orumą ir garbę.

Eidamas pro vieną namą, Stepanas staiga išgirdo dainuojant. Jis sustojo. Kaip tikras slovakas, jis labai mėgo dainas. Dainavo seniai jau negirdėta, bet žinomą dainą. Atsklindantys garsai priminė jam tolimą praeitį, kada jo

gyvenimas buvo geresnis ir tyresnis. Stepanas pažiūrėjo į apšviestus langus ir prisiminė, kad dabar pasninkas. Tuo metu atsidarė durys, ir į namą įėjo keletas žmonių. Stepanas suspėjo pastebėti, kad viduje sėdi vyrai ir moterys. Vyko pamaldos, nors tai buvo ne bažnyčia. Žmonės tarnavo Dievui, kuriuo Stepanas jau nebetikėjo.

Stepanas jau žengė atgal, kai staiga vaikiška rankutė patempė jį už rankovės ir linksmas balselis tarė:

– Eime ten!

– Argi čia gali kiekvienas užėiti? – paklausė Stepanas.

– Taip, eime!

Paėmęs Stepaną už rankos, berniukas įvedė jį į šviesų ir šiltą kambarį. Giesmė pasibaigė, ir ant nedidelės pakylės užlipo senas vyras. Jis atvertė Bibliją ir pradėjo skaityti: „... prisirenk, Izraeli, pasitikti savo Dievą. Nes aš žinau jūsų nusikaltimų daugybę ir sunkias jūsų nuodėmes“ (Am 4, 12; 5, 12).

Pamokslininkas kalbėjo labai įtikinamai, jo žodžiai smigo Stepanui į širdį. Apie nuodėmę jis sakė būtent taip, kaip ją suprato Stepanas, nieko nei pridėdamas, nei atimdamas. Jam atrodė, kad visi susirinkusieji pažvelgė į jį, kada pamokslininkas sušuko:

– Ir tu, paklydėli, tu, Dievo atsisakęs žmogau, tu, netikintysis Dievu, žinok, kad Dievas yra! Jis yra. Jis Visagalis, Šventas, visus vedantis ir teisus! Žinok, kad vieną kartą tau reikės susitikti su Juo! Pasiruošk sutikti savąjį Dievą! Jis žino visas tavo nuodėmes! Jis viską girdėjo ir matė... Jis ir dabar mato tavo širdį ir žino, ką tu šiandien ketini daryti.

Pamokslininkas dar kalbėjo, bet Stepanas nieko daugiau negirdėjo. Jis buvo išbalęs; visa tai, ką jis išgirdo,

giliai sujaudino jį. Apstulbęs jis išėjo paskui kitus į gatvę. Į užėigą tą vakarą jis eiti nebegalėjo. Ir visą sekančią savaitę jis negalėjo su draugais eiti į vakarėlius. Jis buvo lyg pragare. Jį įkyriai persekiojo žodžiai: „Pasiruošk sutikti savąjį Dievą!“

Jis nenorėjo valgyti, miegoti, jam viskas pasidarė bjauru. Nešvankūs draugų pokalbiai tapo jam šlykštūs. Jis žinojo, kad Dievas egzistuoja ir kad kartą jis būtinai su Juo susitiks.

Visą savaitę Stepanas vieną po kitos vis prisimindavo savo nuodėmes. Jis suprato, kad jomis išeidė Dievą. Ir iš nevilties ne kartą kartojo: „Kodėl aš ėjau į tą susirinkimą?“

Stepanas vėl nuėjo tenai kitą sekmadienį. Vienas iš pirmųjų jis atsisėdo priekyje. Susirinkimas dar neprasidėjo, ir susirinkusieji tarpusavyje šnibždėjosi. Prie Stepano prisėdo jaunas žmogus ir su užuojauta paklausė, ar gali jis kuo nors padėti. Stepanas nieko negalėjo jam atsakyti. Tada šis pradėjo pasakoti jam apie Dievo Sūnų. Dar nė karto Stepanas negirdėjo, kad taip kas nors kalbėtų apie Kristų. Pats nesusivokdamas, Stepanas pradėjo pasakoti savo pašnekovui apie jį kankinančias mintis. Daug papasakoti jis nespėjo, nes prasidėjo giedojimas. Šį kartą į katedrą įėjo jaunas pamokslininkas. Jis perskaitė:

„Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!“ (Mt 11, 28)

Šie žodžiai Stepanui buvo žinomi nuo vaikystės, bet tik dabar jis pirmąsyk juos suprato. Tik dabar jis patyrė, ką reiškia būti „vargstančiam ir prislėgtam“. Niekada anksčiau jis negalvojo apie Tą, kuris šaukia jį, negalvojo, kad jį šaukia Jėzus Kristus, Dievo Sūnus ir pasaulio Gelbėtojas!

O koks nuostabus šis Gelbėtojas! Pamokslininkas su tokia meile kalbėjo apie Gelbėtoją, kad Stepanui atrodė, jog jis mato Jį prieš save, tiesiantį į jį rankas ir kalbantį: „Ateik pas mane!“

– Jėzus Kristus nori išgelbėti tave! – tęsė pamokslininkas. – Ateik pas Jį. Tu apsunkintas nuodėmių, nuodėmė žudo tave, ateik pas Jį! Suvok savo nuodėmę, ir Jis nuims sunkumą nuo tavęs. Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę!

Stepanas tikėjo, kad Dievo Sūnus kviečia jį. Įsitikinimas buvo toks stiprus, jog, kai kiti ėmė giedoti, Stepanas puolė ant kelių ir išpažino Viešpačiui savo nuodėmes, apsipildamas atgailos ašaromis ir prašydamas Dievo atleidimo bei pasigailėjimo. Kaip saulės spindulys, kuris prasiskverbė pro tamsius debesis ir juos išsklaidė, taip, maldos paveikta, iš Stepano širdies dingo baimė. Stepanas žinojo, kad jis nusidėjėlis, bet dabar nusidėjėlio buvo pasigailėta, ir jis gavo visišką atleidimą Jėzaus Kristaus vardu.

Kitą dieną Stepanas nusipirko Evangeliją. Laisvu laiku lankė susirinkimus.

Pagaliau atėjo paskutiniai karinės tarnybos metai. Anksčiau Stepanas svajojo pasilikti tarnauti, bet dabar negalėjo sulaukti tarnybos pabaigos. Jis labai norėjo namo, kad ten savo kaimo gyventojams papasakotų apie Jėzų Kristų, apie Dievo meilę. Save dabar jis matė kaip velnio apsėstąjį, kurį išgydė Jėzus. Išganytojas dabar jam kalbėjo: „Grįžk namo ir papasakok, kokių didžiųjų dalykų tau padarė Dievas“ (Lk 8, 39).

Ir štai pagaliau Stepanas namie! Labai džiaugėsi tėvai, giminės ir draugai. Motina negalėjo iki valios atsižiūrėti

į sūnų. Kaip jis suvyriškėjo per tą laiką, koks lieknas tapo, o kaip protingai kalba!

Bet praėjo keletas savaitių, ir kaimynai tarpusavyje pradėjo šnibždėti apie tai, kad Stepanas iš karinės tarnybos parsivežė kažkokį naują tikėjimą. Jis daugiau nebegečia, nebevaikšto į vakarėlius, rytais ir vakarais skaito Evangeliją bei meldžiasi. Nė vienas kaimynas negirdėjo iš jo grubaus žodžio, ir mažai liko žmonių, su kuriais jis nekalbėjo apie Kristų. Atrodė, kad visą dieną Stepanas tik ir galvoja apie Jėzų.

Iš pradžių Chratskiai nieko nesakė sūnui, bet, kai jis pasiūlė jiems kartu skaityti Evangeliją, tėvui tai nepatiko. Jis dar labiau supyko, kada Stepanas paprašė jį susitaikyti su Blaška, su kuriuo pykosi. Kai Andrejus grįždavo girtas, Stepanas įkalbinėdavo jį nebegerti. Dėl tokių pamokymų Andrejus ir jo žmona niršo ant Stepano. Pagaliau ir motinai nepatiko tai, kad jis įrodinėjo, jog ši daranti nuodėmės, pardavinėdama įvairias prekes slapčia nuo tėvo. Visa šeima nusigrėžė nuo jo, tik vienas senelis Andrejus visada buvo pasirengęs klausyti tų gražių žodžių, kuriuos jam skaitė Stepanas. Bet dieną jie dažnai neturėdavo laisvo laiko, todėl kartais skaitydavo naktimis.

Pirmomis dienomis, kai sugrižo, Stepanas nuėjo aplankyti Blaškos, kuris buvo rimtas žmogus, nuoširdžiai skaitė Jobo ir Jozuės knygas, o sekmadienį – ir pamokslus. Kaimynai Blašką laikė protingu žmogumi, o ir pats jis manė toks esąs. Bet tai, ką Stepanas kalbėjo apie Jėzų Kristų, jam buvo nauja. Jis matė, kad Stepanas geriau supranta Šventąjį Raštą, ir tai erzino jį. Jis pradėjo niekinti Stepaną, stengdamasis su juo susiginčyti.

Vieną kartą ginčas baigėsi tokiais Blaškos žodžiais:

– Jeigu žmogus tvirtai tiki į Dievą ir stengiasi dorai nugyventi gyvenimą, tai Dievas viską jam atleis po mirties. Bet kas iš gyvenančiųjų gali žinoti, kad jo nuodėmės atleistos?

– Aš žinau! – džiaugsmingai atsakė Stepanas.

– Tylėk ir nepiktnaudžiauk Dievu! – piktai ištarė Blaška.

– Aš nepiktnaudžiauju Dievu, – atsakė Stepanas. – Jėzus Kristus sako: „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti: aš jus atgaivinsiu!“ Jeigu jūs kviečiate svečią ir norite jį pavaišinti, juk jūs jo iš tikrųjų laukiate. Kada jis ateis, jūs jį vaišinsite, ir svečias žinos, jog tik jūs jį pamaitinote. Lygiai taip pat buvo ir man. Jėzus Kristus pakvietė mane, aš patikėjau Juo ir atėjau pas Jį, gavęs iš Jo malonę ir nuodėmių atleidimą. Aš buvau prislėgtas nuodėmių, bet Jis nuėmė nuo manęs tą naštą, ir dabar aš laisvas. Kiekvienas žmogus gali ir turi žinoti, kad Išganytojas atleido jo nuodėmes. Jeigu jis to nežino, vadinasi, jis dar nepriėmė Jo atleidimo.

– Savimi patenkintas veidmainis, dykinėjantis svajotojas! – suriko ant jo Blaška.

Berniūkščiai, išgirdę Blaškos žodžius, perdavė juos kitiems, ir taip Dubravkoje atsirado pravardė „svajotojas“.

3. SUSITIKIMAS

Buvo saulėta žiemos diena. Gamta priminė nuotaką, pasipuošusią baltais rūbais, pasidabinusią perlais bei deimantais. Saulės spinduliai glostė gražuolę gamtą. Sniegas blizgėjo ir žaižaravo saulės spinduliuose. Žemė tarsi apsi-rengė nekaltybės ir ramybės rūbais.

Toje pasakiškoje tyloje ant sniegu užkloto tilto pasirodė Marjuška Blaška. Ji buvo puošniai ir švariai apsirengusi ir skubėjo į sekmadieninį pasilinksminimą. Eidama per tiltą, ji pažvelgė į Chratskio namelį, ir jai staiga pasidarė liūdna. Marjuška eina į pasilinksminimą, bet savo seno draugo Stepano ten nepamatys. Žinojo, kad niekada ten su juo nebesusitiks.

„Geriau jau jis numirtų, negu taip pasikeistų. Kas gi galėjo pagalvoti, kad toks linksmas vaikiną taps visų pajuokiamas „svajotojas“. Ak, gaila ir galvoti apie tai!“

Marjuška su neslepia kančia žiūrėjo į Chratskių namą. Ką dabar veikia Stepanas? Ji girdėjo, kad namie jis nedrįsta melstis, nes visi kiekviename žingsnyje jam trukdo. Be to, ir į bažnyčią jis neina nuo to laiko, kada jaunimas pasijuokė iš jo dėstomo mokslo.

„Vargšas Stepanas! Kaip galėjo tokios nesąmonės įlįsti jam į galvą? Ne veltui visada buvo toks susimąstęs. Galbūt, – tęsė toliau savo apmąstymus Marjuška, – jeigu tėvas nedraustų man kalbėti su juo, jis būtų manęs paklausęs. Aš išklausinėčiau jį apie jo paklydimus, apsaugočiau nuo klaidų. Namiškiai taip nepalankiai žiūri į jį, bet jis atkak-

lus“. Kaip ji laukė Stepano tuos metus, kaip džiaugėsi jo sugrįžimu! Jau keletą savaičių jis namie, bet ji nė žodžiu nepersimetė su juo.

Marjuška ėjo susimąščiusi. Kelias, kuris suko pro malūną, vinguriavo per gražiai sniegu pasipuošusį mišką. Netoli užšalusio krioklio stovėjo senas apgriuvęs namas. Anksčiau čia buvo popieriaus fabrikas, netgi dabar buvo matyti kai kurie pusiau sugriauti statiniai. Vasarą sienos apaugo vijokliais, bet dabar viskas buvo apnešta sniegu ir pasidengę ledu, kaip krištolas spindinčiu saulėje. Vasarą pro griuvėsius tekėjo upeliukas. Virš upelio buvo uola, ant kurios stovėjo kryžius kažkada buvusiam įvykiui atminti: nekaltas šventuolis atidavė gyvybę už savo kaltąjį brolių.

Marjuška apsidairė. Jai pasidarė baisu tokioje nykioje vietoje. Pasakodavo, kad visos Dubravkos moterys burtininkės eidavo burti kaip tik čia. Staiga pasigirdo sniego girgždėjimas ir kažkieno žingsniai. Marjuška su baime atsigrėžė ir ... pamatė Stepaną. Jai suspaudė širdį, liūdesys susiliejo su džiaugsmu. Jis ėjo apšviestas saulės, gėrėdamasis grožiu, atsivėrusiu miško proskynoje.

„Ko gi aš delsiu? – galvojo mergina. – Dabar kaip tik patogus momentas pasikalbėti. Pats Dievas jį man pasiuntė. Prieisiu prie jo ir pakviesiu į pasilinksminimą!“

– Sveikas, Stepanai! Ką tu čia veiki? – nuoširdžiai kreipėsi ji į Stepaną.

Paskendęs mintyse, jaunuolis krūptelėjo.

– Tai tu, Marjuška? Sveika, sveika!

Jis peršoko per upelį ir padavė ranką vaikystės draugei.

– Eime su manimi, Stepanai!

– Kur?

– Kur? Tenai, kur visi eina, į pasilinksminimą!

– Tu eini į pasilinksminimą, Marjuška? – liūdnai paklausė jis.

– Taip! Eime su manimi! Aš neversiu tavęs šokti, jeigu nenori. Pasirodyk ten, kad žmonės pamatytų ir įsitikintų, kad tu ne menkas „svajotojas“ ir nebevadintų tavęs taip. Eime su manimi, Stepanai!

Ji paėmė Stepaną už rankos ir pažvelgė į jį meiliu žvilgsniu, kuriuo vaikystėje visko pasiekdavo iš savo trijų draugų, o ypač iš Stepano. Taip, prieš Stepaną stovėjo „ji“ – ta jam brangi draugė nuo ankstyvos vaikystės, kurios jis niekada nepamiršdavo. Ir štai dabar „ji“ sakė: „Eime kartu, Stepanai!“

Jis pabalo. Jam buvo keista po kelių savaitių išgirsti pirmus švelnius žodžius būtent iš jos lūpų. Bet jis palingavo galva ir tvirtai ištarė:

– Aš neisiu ten!

– Bet kodėl, Stepanai? Kuo mes nusikaltome, kad tu mus niekini?

– Negalvok, Marjuška, kad aš jus niekinu, – paprieštaravo Stepanas, liūdnai žiūrėdamas į savo pašnekovę. – Aš padariau tuose sekmadienio pasilinksminimuose tiek daug nuodėmių, kad jos kaip akmuo užgulė mano širdį. Aš negalėjau ir akių pakelti į dangų, bet Viešpats pasigailėjo manęs, nuplovė nuo manęs visą tą purvą. Negi vėl man dabar teks sutepti Dievo paveikslą ir nuliūdinti Dangaus Tėvą? Ne, niekada!

– Tu manai, kad mes tuo labai liūdiname Dievą? – susijaudinusi paklausė Marjuška. – Jeigu tai iš tikrųjų nuodėmė, tai kodėl gi pastorius neuždraudžia eiti į pasilinksminimus? Juk jis geriau už tave žino Šventąjį Raštą. Kodėl gi tą dieną, kada aš grįžau iš pasilinksminimo ir

sutikau pastorių, jis manęs mandagiai paklausė: „Ar daug šokote, Marjuška?“ Tėvas sako, kad bažnyčia mus moko gero. Tam ir yra kunigai, kad nurodytų, ką mums dera daryti, norint patekti į Dangaus Karalystę.

– Tu teisi, Marjuška. Būtent tam ir paskirti tie žmonės. Žinoma, tarp jų yra ir tokių, kurie stropiai vykdo savo pareigą. Bet būna ir tokių, apie kuriuos Išganytojas sakė, kad jeigu aklas veda aklą, tai jie abu įkris į duobę. Pagalvok, juk šventikai privertė Pilotą nukryžiuoti Jėzų, reikalaudami Jo mirties. Ne viskas, ką skelbia ir daro pastorius, tinka Dievui, ir ne visi pastoriai tokie šventi ir ištikimi Dievui, kad aš galėčiau vadovautis tik jų nuomone. Štai tau pavyzdys: pastorius nori eiti per mišką, bet jis ne visa žinantis kaip Dievas ir kelio nežino todėl, kad šitame miške jis niekada nebuvo. Man šitas kelias jau gerai žinomas todėl, kad juo einu ne pirmą kartą. Tu, sakysim, ateini į tą mišką. Kuo tu patikėsi? Ar juo, kad klaidžiotum, ar manimi, kad sėkmingai pereitum? Būdamas dar namuose, aš, Marjuška, pasitikėjau mūsų pastoriumi! Bet jis nežinojo kelio per Golgotą, ir mes klaidžiojome abu. Dabar gi aš nesiduosiu akiai vedamas todėl, kad turiu geresnį Vadovą, sakantį man: „Sek paskui mane!“... „Ateikite pas mane visi, kurie vargstate ir esate prislėgti“... „Kas eis paskui mane, tas nevaikščios tamsoje, bet turės gyvenimo šviesą“.

– Bet, Stepanai, – vėl nervingai paprieštaravo Marjuška, – kaip tu gali kelti save aukščiau kitų ir teigti, kad pastorius nežino tikrojo kelio, o žinai tiksliai tu?

– Aš nesakau, kad aš vienas žinau tą kelią, – atsakė Stepanas. – Yra daug sielų ir pastorių, kurie žino tikrąjį kelią. Aš tiksliai sakau, kad mūsų pastorius nežino to kelio, nes

kitaip jis vestų jus geriau ir pats eitų priešakyje. Jis nepri-
tartų tam, kad rytą jūs einate į pamaldas, o vakare į užeiąą. Reikia pasakyti tiesą: jūs tarnaujate vien velniui ir nuodė-
mei. Kitaip jis paaiškintų jums, ką norėjo pasakyti Išganytojas, ištardamas: „Niekas negali tarnauti dviems ponams“. Jis negalėtų abejingai žiūrėti, kaip jo parapi-
jiečiai žūsta nuo girtavimo, nes „girtuokliai neturi teisės į Dangaus Karalystę“. Daugiau nebesiginčysime dėl to. Aš nieko nenoriu teisti. Bet aš tavęs prašau, Marjuška, nežiūrėk vien į žmones. Juk parašyta: „Prakeiktas kiekvienas, pasikliaująs žmogumi“. Pagalvok apie tai, ką sako Dievas: „Būkite šventi, nes aš šventas“. Ar gali žmogus, norėdamas būti šventas, eiti į užeiąą, kur vien tabako smarvė, girtųjų triukšmas ir degtinės kvapas? Ar gali jis ten gerti, šokti, klausytis negražių kalbų ir pats taip kalbėti? Ar gali tu įsivaizduoti, kad Marija ir kitos šventos moterys, sekusios paskui Jėzų ir pasiaukojančiai tarnavusios Jam, eitų dabar su tavimi į užeiąą? O jie buvo tokie pat žmonės, kaip ir mes. Tikrai jie buvo šventi, nes tikėjo Išganytoju, klausė Jo, tarnavo Jam ir mylėjo Jį. Ir visa tai tu gali ir turi pajusti, Marjuška. Kiek aš tave prisimenu, tu visada buvai gera žmonėms. Kada gi tu būsi tokia Išganytoju? Kada tu pamilsi Jį visa širdimi, visa siela pradėsi tarnauti Jam? Iškart dviems ponams tu negali tarnauti. Galima tarnauti arba pasauliui, arba Jam. Jeigu tu žinotum, ką reiškia būti išgelbėtam nuo tarnavimo pasauliui ir priklausyti Kristui! Matai, namuose visi nuo manęs nusi-
gręžė, todėl kad noriu tarnauti Dievui, o jie tarnauja pasauliui. Išskyrus senelį, nieko nebeturiu, nors yra tėvai, broliai, seserys ir daug giminaičių. Ir jūs, mano vaikystės draugai, mane palikote. Jūs bėgate nuo manęs kaip nuo

maro! Niekas nesustoja nors žodelį pasakyti ir pasimelsti. Savo šeimoje aš svetimas. Bet aš turiu Išganytoją, todėl dažnai būnu turtingas ir laimingas. Prieš susitikdamas tave, aš galvojau apie Jo didelę meilę man ir apie tai, kad jis paruoš man vietą. Turiu prisipažinti, kad tie nemalonusai pasidarė nebepakenčiami. Kada nueinu į galinį kambarį skaityti Dievo Žodžio, Betka pradeda tyčia triukšmauti; einu į prieangį, motina varo mane, sakydama, kad namus paversiu bažnyčia. Sandėliuke labai tamsu. Tėvas, grįžęs iš bažnyčios, prisigeria ir pradeda triukšmauti. Todėl aš pasiėmiau Bibliją ir atėjau čia. Senelis taip pat žadėjo greitai ateiti.

Apie visa tai aš galvojau ir dabar, stovėdamas prie upelio. Kol aš netarnavau Viešpačiui, tryptau kojomis jo įsakymus, aš gyvenau gerai, žmonės su manimi elgėsi maloniai, ir aš su jais sutardavau. Dabar gi man taip ankšta, kad kartais galvoju, jog neištversiu tokio gyvenimo. Bet Dievo dvasia tuoj pat man priminė, kiek už mane turėjo kentėti Dievo Sūnus, kaip Jį koneveikė žmonės, ir man atrodė, jog Išganytojas klausia manęs: „Tu ir nedaug nenori nukentėti už mane?“ Man pasidarė gėda, ir aš paprašiau Jo duoti man kantrybės, pažadėdamas ateityje su džiaugsmu kentėti už Jį. Po to mano širdis prisipildė laimės, ir štai Dievas pasiuntė man tave! Aš seniai prašiau Viešpatį suteikti galimybę pasikalbėti su tavimi. Manau, jeigu visi Dubravkoje nusigręš nuo Išganytojo, tu to nepadarysi. Man atrodo, kad šiandien tu neisi į užeigą, kad nenuliūdintum Viešpaties. Tiesa? Aš negaliu įsivaizduoti, kad tu eitum tenai...

Jis nutilo. Aplink įsiviešpatavo tylą. Marjuška stovėjo nuleidusi galvą, nesuprasdama, kas su ja darosi, jos šir-

dyje kilo audra. Ji dar nesuprato, kad Dievo tiesa palietė jos jauną sielą, kaip kad pirmas kylančios saulės spindulys virš kalnų išsklaido tamsą slėnyje.

„Stepanas myli Dievo Sūnų ir eina paskui Jį. Jis ne tuščias „svajotojas“, kaip pavadino jį žmonės. „Svajotojai“ – tai jie patys, einantys plačiu keliu. Tiesą sako Stepanas, kad negalima įsivaizduoti šventų moterų užėigoje; ir Marjuška negali Stepano įsivaizduoti ten. Nejaugi ji eis linksmintis ir įskaudins Dievo Sūnų? Stepanas buvo teisus, pasakydamas jai visą tiesą. Kada jis kalbėjo apie Jėzų Kristų, jai pasidarė viskas aišku. Kodėl iki šiol to nežinojo?“

– Štai senelis ateina! – linksmi sušuko Stepanas. – Šiandien ne taip šalta, ir mes galime susėsti viename iš kambarių. Čia mums niekas netrukdytų skaityti. O tu, Marjuška, kur eisi?

Jauna mergina visa drebėjo.

– Aš pasiliksiu su jumis.

– Tu pasilieki?! Dėkui Viešpačiui! Patikėk manimi, Marjuška, tu niekada nepasigailėsi, kad nutarei pasilikti.

Truputį vėliau saulės spinduliai apšvietė nuostabų paveikslą: ant griuvėsių sėdėjo žilaplaukis senelis, prie jo kojų jauna mergina; abu dėmesingai klausėsi jaunuolio, kuris skaitė jiems Bibliją. Jis skaitė apie tiesos kelią, kuriuo eidami nepaklys ir neprotingieji, ir Viešpaties atpirktieji. Stepanas baigė skaitymą malda; po to, gyvai pasidaliję mintimis apie dieviškąją tiesą, jie kartu nuėjo namo.

Taip Dubravkoje įvyko pirmasis „svajotojų“ susirinkimas, apie kurį niekas dar nenujautė.

4. GERASIS SAMARIETIS

Vietovėje S. prasidėjo mugė. Joje, kaip visada, buvo daug girtų, tarp jų ir Petras Kračinskis. Nors jo kojos pynėsi, bet jis ėjo į priekį, užsimetęs ryšulį ant nugaros ir laikydamas rankoje naują smuiką. Jo veidas degė, o drumzlinos akys klaidžiojo į šalis.

Petras nuo vaikystės mėgo groti smuiku. Kada su kitais vaikais ganydavo bandą, jis visada meistraudavo kažką panašaus į smuiką. Jau seniai svajojo apie tikrą smuiką, su kuriuo prieš trejetą metų išmoko gerai groti. Jam užtekdamo tik kartą išgirsti melodiją, ir jis galėjo ją sugroti. Šiandien jis norėjo savo menu nustebinti Stepaną.

Dabar ir motina nustojo priekaištauti, kad jis tuščiai leidžia laiką, čirpindamas savo smuiku. Jį kviesdavo groti smuklėse, vestuvėse, taip jis uždirbdavo daugiau pinigų negu ausdamas.

Kur tuos pinigus leido Petras? Gyveno jis lengvabūdiškai, mėgo išgerti, bet tai niekam nerūpėjo, nes panašiai elgėsi visas jaunimas.

Vaikystėje Petras buvo neišvaizdus ir gavo pravardę „žalioji varlė“. Dabar gi jis buvo lieknas ir patrauklus vaikiną. Kadangi Kračinską – našlė, jis išvengė karinės tarnybos. Jo veidas buvo rausvas ir malonus: mėlynos akys, tamsūs plaukai, atvira aukšta kakta. Žmonės kalbėjo, kad jo tėvai turbūt jaunystėje buvo labai gražūs.

Šiandien jis mugėje pardavė medžiagą ir už gautus pinigus nusipirko naują smuiką. Kračinską norėjo ati-

daryti užėigą, kur Petras būtų pirmuoju smuikininku. Ši mintis Kračinskajai kilo jau prieš metus, ir nuo to laiko jie rinko lentas ir plytas būstui padidinti. Šis planas jai patiko ir žadėjo gerą pelną.

Petras keliavo toliau. Kiekvieną kartą, kai jis suklupdavo, kartodavo garsius praeiksmus, o paskui vėl imdavo dainuoti ir be priežasties juoktis. Greitai visi jį aplenkė, ir Petras pasiliko vienas.

Pasigirdo varpelių žvangesys. Tai pastorius su kaimo mokytoju grįžo iš mugės.

– Paklausk, – sušuko pastorius Petru, – kad tik tau netektų nakvoti kur nors griovyje!

– Jūsų malonybe, paimkite mane kartu! – meldė Petras.

– Jei nebūtum girtas, kodėl gi tavęs negalėčiau pavežti? – atsakė pastorius.

– Negali gi ponas pastorius važiuoti su girtuokliu, – pamokančiu tonu pastebėjo mokytojas.

– Važiuočiau! – pasigirdo pajuokiantis balsas.

Petras piktai atsigręžė, kaip visada būna, kai du gėdina vieną, o trečias išjuokia. Prie jo stovėjo stiklius, laikydamas rankoje pintinę su stiklinėmis. Jis taip pat buvo įkaušęs.

– Gerbiamasis ponas nori važiuoti su jo šventenybe?! – tęsė šaipūnas.

– Na, laikykis! – piktai suriko Petras.

– Kaip tu drįsti šaukti ant manęs? – užriaumėjo atsakydamas stiklius.

Pasigirdo dar keletas barnio žodžių, ir Petras, metęs smuiką į šoną, puolė savo priešininką. Ištraukęs iš jo rankų krepšį, piktai išvertė stiklines jam ant galvos. Prasidėjo muštynės. Pagaliau stikliui pasisėkė pagaliu suduoti stiprų

smūgį Petruį per galvą, ir šis neteko sąmonės. Išsigandęs stiklius nutarė greičiau pasišalinti.

Atėjo vakaras. Petras vis dar be sąmonės gulėjo prie kelio kraujo klane; netoli voliojosi smuikas, ryšulys ir sudaužytų stiklinių šukės. Pro šalį dažnai praskriedavo rogės, bet išilinksminę vyrai skubėjo namo, ir niekas nepastebėjo bejausmio kūno.

Pagaliau privažiavo dar vienos rogės. Sėdintysis jose nedainavo girtuoklių dainų. Jis sustojo, išlipo iš rogių, norėdamas pataisyti arklio pakinktus. Staiga pastebėjo ant kelio besimėtantį smuiką. Jis apsidairė, ir jo žvilgsnis nukrypo į gulintį žmogų.

– Bet juk čia Petras! – išsigandęs sušuko Stepanas.

Jis skubiai sniegu nuvalė kraują nuo sukruvinto veido. Petras pirmą kartą atvėrė akis.

– Petrai, tu gyvas? Ačiū Dievui!

– Tai tu, Stepanai! Kur aš?

– Tu guli ant kelio sukruvintas. Tu pargriuvai ar ką? Kaip čia tau atsitiko?

– O taip, dabar prisimenu. Aš susimušiau su niekšu, ir jis mane prikūlė.

Petro atsiminimus palydėjo keiksmas.

– Nedaryk nuodėmės, – sustabdė jį Stepanas, uždengdamas ranka jam burną. – Dievas pasigailėjo tavęs ir išgelbėjo nuo mirties. Jeigu ne Dievo malonė, aš nebūčiau užtrukęs mieste, ir tu tikrai būtum sušalęs ant kelio. Tu, tik atvėręs akis, vėl darai nuodėmę, o ne dėkoji Dievui.

Griežti, bet teisingi Stepano žodžiai paveikė prasiblaiviusį Petrą, nes juos sakė senas jo draugas.

– Sėsk su manim į roges, važiuojam greičiau namo!

– Argi tu veši mane? Aš juk girtas!

– Vien todėl, kad tu taip atro dai, aš turiu parvežti tave namo, kad tu nežūtum čia, ant kelio, ir šiam gyvenimui, ir amžinybei.

– O pastorius nenorėjo manęs paimti su savimi, – prisiminė Petras. – Jeigu jis būtų mane paėmęs, man nieko nebūtų atsitikę.

Visur jam skaudėjo, galva traškėjo, jis vos vos galėjo ją pakelti. Stepanas pastebėjo, kad Petras labai sunkiai įlipo į roges.

– Palauk, Petrai! Gulk į roges, o tau po galva padėsiu tuščius maišus. Žaizdas galvoje būtinai reikia aprišti, kad nesusaltų. Ar dabar geriau?

Stepanas nusivilko savo kailinius ir jais užklojo Petrą. Jie nuvažiavo.

„Kaip jis rūpinasi manimi, – galvojo Petras, – beveik kaip tas gerasis samarietis. Sako, kad jis „svajotojas“, bet koks gi jis svajotojas? Jis paėmė mane į savo roges, perrišo žaizdą, užklojo mane savo kailiniais, o pats dabar šąla dėl manęs“.

– Stepanai, prisėsk arčiau manęs, – paprašė Petras. – Pasakyk man, kas tau atsitiko? Tu grįžai visai kitas žmogus. Kas tai per tikėjimas? Aš matau ir jaučiu, kad tu kaip ne mūsiškis.

Stepanas neišpasakytai apsidžiaugė, galėdamas papasakoti savo senam draugui, kaip Išganytojas išgelbėjo jį iš nuodėmingos tamsos. Seniai jis jau prašė Dievo, kad padėtų įrodyti draugams tai, ką dėl jo padarė Jėzus Kristus. Bet niekada nepagalvojo, kad pirmasis jo klausytojas bus Petras, kuris taip giliai nugrimzdo į nuodėmes. Stepanas noriai prisėdo arčiau Petro, padėjo ant kelių jo galvą, kad jam būtų patogiau gulėti, ir pradėjo pasakojimą apie

savo sugrižimą prie Dievo. Taikiai šnekučiuodamiesi, jie važiavo žiemos naktį. Pasakodamas apie praeitį, Stepanas karštai įtikinėjo apie nuostabią Dievo meilę nusidėjėliui, išgelbėjusią ir jį. Kaip jis troško, kad ir Petras su savo nuodėmėmis prisiartintų prie kryžiaus! Tik ten jo laukė išgelbėjimas. Be Kristaus nusidėjėlio laukia tikra pražūtis.

Stepanas nutilo. Jam pasirodė, kad Petras nusilpo ir užmigo. Bet tas klausė jo atidžiai. Petro siela lėtai buvo iš gilaus miego.

– Stepanai, – sušnibždėjo jis, – ar tu galvoji, kad Dievas, kad Jėzus Kristus gali atleisti ir tokiam nusidėjėliui kaip aš?

– Ak, Petrai, – Stepano balsas virpėjo, – tu ne didesnis nusidėjėlis negu aš. Jeigu jis galėjo priimti mane, tai priims kiekvieną, nes „Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę“.

Iki pat namų Stepanas pasakojo apie didžius Dievo darbus. Jis kalbėjo apie Jėzų, Dievo Avinėlį, išpirkusį viso pasaulio nuodėmes, numirusį už nedorėlius...

Senoji Kračinskaja jau miegojo. Kada grįžo sūnus, ji negirdėjo. Nematė, kaip Stepanas nuplovė žaizdą Petrai, kaip jie atsiklaupė ir pasimeldė virtuvėje. Rytą, pamačiusi sūnų, gulintį su perrišta galva, ji suprato, kad jis turbūt susimušė, ir laukė, kol jis nubus piktas. Bet kada jis tyliai atsikėlė ir iš širdies ėmėsi darbo, ji susirūpino, ar jis neserga? Ilgai jį stebėjo ir pagaliau paklausė, kas atsitiko.

– Aš susimušiau su vienu girtu žmogumi, kuris mane išjuokė, – atsakė Petras. – Bet tai buvo paskutinis kartas. Daugiau aš niekada su niekuo nesimušiu.

– Gerai, kad taip būtų, mano sūnau. Muštynės nieko

gero neduoda, – atsidususi pasakė senoji, o pati pagalvojo: „Pasveiks, ir vėl viskas bus kaip seniau“.

Visą savaitę Petras vaikščiojo perrišta galva, dažnai jį apimdavo liguistas drebulys. Sekmadienį Kračinskaja jau nebeklausė, ar jis eis į bažnyčią. Į bažnyčią ji išėjo viena, o sutiktoms kaimynėms pasakojo apie savo rūpesčius ir sūnų palaidūną.

– Ar verta sielotis dėl to, – ramino moterys. – Jaunystė! Su metais jis pasikeis. Ir mes buvome jaunos. Geriau turėti tokį jaunuolį – gražuolį, kurį visi myli, negu kuklų „svajo-toją“ kaip Stepanas Chratskis!

– Jei supanašėtų su Stepanu, aš jam pati sprandą nusukčiau, – patvirtino Kračinskaja.

– Nesijaudink, – nusijuokė moterys, – greičiau jau vario moneta pavirs auksine, negu Petras Kračinskis taps šventuoju!

Šie žodžiai buvo sutikti vieningu juoku. Vėliau, išeidama iš bažnyčios, Kračinskaja šypsodamasi prisiminė moterų žodžius. O tuo tarpu Kračinskių troboje prie atverstos Biblijos sėdėjo du jaunuoliai. Jie skaitė ir, atrodė, kad negali atsiskaityti. Vėliau, klūpėdami ant kelių, abu karštai meldėsi, o vienas iš jų verkė.

5. DRAUGAI

– Turbūt Petruai labai skauda galvą, kad šiandien jo nėra, – kalbėjo į šokius susirinkęs jaunimas.

– O kurgi Marjuška? – paklausė kažkas įeinančio į kambarį Miškos. – Jos nebuvo ir praeitą sekmadienį, ir šiandien neatėjo!

– Taip, – paniuręs atsakė Miška, – ji pasakė, kad niekada daugiau neis į šokius. Kas čia buvo, kas ją nuskriaudė?

– Nežinome, rodos, niekas jos nenuskriaudė...

– Niekis, viskas praeis, ir Marjuška greit vėl pasirodys čia, – atsakė kai kurie.

Jaunimas linksminosi ir be jų. Bet Miškai buvo nelinksmas. Jis negalėjo pamiršti žodžių, kuriuos jam, išeinant iš namų, pasakė Marjuška.

– Neik tenai, Miška. Nuodėmė tarnauti dviems ponams: Dievui ir velniui. Šiandien juk sekmadienis. Ten tu nieko gero neišmoksi. Pasilikim geriau namuose.

– Nejaugi, – su pašaipą atsakė jis, – mums reikia pasilikti namie, kad pagarsėtume kaip tušti „svajotojai“ lyg Stepanas?

– Stepanas – ne „svajotojas“! – pažiūrėjusi į Mišką savo tamsiomis akimis, tvirtai prakalbo ji. – Tik tu taip galvoji. Jis geriau už mus visus žino teisingą kelią, vedantį į dangų. Tuščias „svajotojas“ tas, kuris neklauso Dievo ir nemyli Jėzaus Kristaus.

Taip jie išsiskyrė.

„Kur ji išmoko taip kalbėti? – galvojo Miška. – Iš kur ji

žino, kad Stepanas ne „svajotojas“? Juk nebuvo namie, kada Stepanas atėjo pas jos tėvą. Keista, kad linksmintis – nuodėmė“...

Miška negalėjo ilgai nusėdėti užėigoje ir greit išėjo namo. „Reikėtų užsukti pas Stepaną, – eidamas namo, galvojo Miška. – Juk netapsiu iš karto „svajotoju“ po vieno pokalbio su juo! Mes nuo vaikystės buvome draugai, o ir dabar, atvirai kalbant, nors mes jo ir vengiame, jis niekuo mūsų neižeidė. Galbūt Marjuška teisi. Stepanas visada buvo protingesnis už mus ir tarnaudamas galbūt iš tikrųjų išmoko ko nors doro. Turbūt jis mums linki gero, o mes jo nesuprantame. Eisiu, nors kartą pakalbėsiu su juo atvirai“.

Bet vaikai pasakė, kad Stepano nėra namie. Miška supyko. Tada jis prisiminė Petrą, nutarė nueiti pas jį ir sužinoti jo nuomonę apie Stepaną.

Priėjęs prie Kračinskių trobos, jis išgirdo smuiko ir bažnytinės giesmės garsus. Greitai atidaręs duris, jis sustojo kaip įkaltas. Už stalo sėdėjo senelis Chratskis, greta stovėjo Stepanas ir Marjuška, kurie giedoja, žiūrėdami į kažkokią knygą. Petras pritarė smuiku. Miška tyliai prisėdo prie jų. Marjuška apsidžiaugusi padavė jam knygą, ir jie visi kartu iki galo sugiedoja giesmę. Paskui papasakojo jam, kaip netyčia jie čia susirinko, nutarę aplankyti Petrą. Dabar, jeigu jie susirinko visi kartu, Stepanas pasisiūlė jiems paskaityti ką nors iš Dievo Žodžio ir paaiškinti.

„Gerai, – pagalvojo Miška, – dabar tai aš pamatysiu, ar jis „svajotojas“, ar ne?“

Skaitymas ir pokalbiai tęsėsi iki vakaro. Visi susidomėjo skaitymu, ir kuo ilgiau Miška klausėsi, tuo labiau įsitikino, kad Stepanas joks „svajotojas“.

– Pažiūrėk, mano sūnau, – pasakė senasis Chratskis,

kreipdamasis į Mišką, kai jie išėjo iš Kračinskių. – Mes visi čia gyvenome, sakau palyginimui, kaip nebylūs gyvuliai, rodos, kad Dievo pas mus nebebūtų. Ko dabar moko Stepanas, to reikėjo man mokyti jo tėvą ir jį patį. Bet ką padarysi, kai žmogus nieko nežino? Kai prisimenu, kaip nuodėmingai aš gyvenau, kiek metų Dievo įsakymams nusižengdavau negalvodamas, kad tai nuodėmė... O, mano sūnau, pasikeisk ir tu, kaip Stepanas, tau nereikės gailėtis nuodėmių, kurios slegia mano sąžinę.

– Bet, seneli, – ramino Miška seną žmogų, kuris šluostėsi akyse pasirodžiusias ašaras, – jūs gi visada buvote doras ir geras žmogus. Niekas negali jūsų apkaltinti kažkuo blogu.

– Niekas, sūnau mano, išskyrus Viešpatį Dievą. Jis vienas viską žino. Kada Stepanas kalba apie didelę Dievo meilę, aš beveik netikiu, kad Viešpats myli mane, tą, kuris visą gyvenimą Jo neklausė ir visada liūdino Jį...

Pokalbį reikėjo nutraukti, nes sutiko senąją Kračinskąją. Ji tik dabar grįžo namo. Po pamaldų ji jau spėjo apsilankyti pas daugelį savo draugų ir kaimynių.

Kitą dieną Blaška išvažiavo trim savaitėm pardavinėti džiovintų vaisių. Tuo laiku šeimininkauti ėmėsi Marjuška, nuoširdžiai rūpindamasi Miška ir mažuoju Martynu. Taip pat su reikalais išvažiavo tėvas ir sūnus Chratskiai.

Palydėjęs juos, Stepanas užėjo pas Marjušką, kad perduotų jos tėvo, kurį sutiko gatvėje, paliepiamą. Atėjo ir Petras, su savimi pasiėmęs smuiką. Kartu jie skaitė Dievo Žodį, giedojo bažnytines giesmes. Tas vakaras jiems taip patiko, kad jie nutarė rinktis kiekvieną dieną.

Iš pradžių jie rinkdavosi vieni, bet greitai jų giedojimo pradėjo klausytis ir pašaliniai. Atsitikdavo ir taip, kad

žmogelis, pavėlavęs atvežti į malūną grūdus, tuoj pat sėsdavosi prie jų paklausyti gražaus giedojimo ir Dievo Žodžio skaitymo.

Stepanas visada su savimi atsivesdavo senelį, o Petras – savo draugą audėją Petraną. Pats Petranas buvo kilęs iš kito kaimo, bet jo žmona – iš Dubravkos. Vedęs jis persikėlė į Dubravką, bet uošvė jo nekenė, o ir žmona elgėsi ne geriau. Petranui buvo džiugu retkarčiais išeiti iš namų. Jam patikdavo sėdėti ramiam ir jaukiame malūno kambaryje ir klausytis nuostabių žodžių, kuriuos skaitė ir aiškino Stepanas.

Šis mažas būrelis būdavo taip giliai apimtas dieviškosios tiesos poveikio, kad net užmiršdavo supantį pasaulį. Vienintelis jų tikslas buvo kviesti kitus į išsigelbėjimo kelią.

Greitai visi prakalbo apie juos. Toli pasklido gandas apie tai, kad Stepanas Chratskis atvežė naują tikėjimą. Praėjo keletas dienų po Blaškos ir Chratskių išvykimo. Gandai apie „svajotojų“ susirinkimus pasklido toli už Dubravkos. Žmonės sakė, kad naują tikėjimą priėmė senelis Chratskis, Marjuška ir Miška Blaška, Petras Kračinskis ir Pavelas Petranas. Visi jie ne tik patys išpažino naują tikėjimą, bet ir uoliai stengiasi patraukti kitus. Kas priėmė naują tikėjimą, tas nediršta nei rūkyti, nei vynu gerti, nei eiti į smuklę, pasilinksminimus, šokius. Visokios linksmybės uždraustos. Reikalaujama visą laiką sėdėti su Biblija rankose ir melstis.

Šitie Dubravkos „svajotojai“ sekmadieniais eina į bažnyčią, o pakeliui ginčijasi su parapijiečiais apie tikėjimą. Jaunimas šaipėsi iš jų, o pagyvenę – barė. Bet labiausiai juos stebino tai, kad pasikeitė Petras Kračinskis. Niekas

nematė jo užėigoje, jis daugiau nesikeikė, nesimušė, nep-risigerdavo kaip anksčiau. Pakvietus groti smuiku, jis atsakydavo: „Groti velniui daugiau negaliu, aš užtektinai padariau nuodėmių gyvenime“. Dieną jis uoliai ausdavo, o vakare eidavo į malūną pas Blašką.

Senoji Kračinskaja sprando sūnui nenusuko, tačiau buvo labai nustebusi dėl Petro pasikeitimo. Atsigavusi po pirmojo išgąščio, greitai įsitikino, jog nei bauginimai, nei prakeikimai, nei ašaros negalėjo pakeisti jaunuolio įsitiki-nimų.

– Daryk, ką nori, motinėle, – sakė jis. – Nors tu manęs atsižadėtum, aš vis tiek nepaliksiu Stepano. Juk jis vienas pasigailėjo manęs, kada aš gulėjau ant kelio, kaip tas nelaimingasis, papuolęs plėšikams į rankas prie Jericho. Ir kunigas, ir mokytojas praėjo pro šalį, padėjo tik vienas Stepanas. Jau vien tik už gyvybės išgelbėjimą aš jam dėkingas. Jeigu būtų mane tenai palikęs, jau dabar kan-kinčiausi pragare. Bet čia dar ne viskas. Stepanas dar man nurodė siaurą kelią, kuriuo mums liepė eiti Išganytojas. Su Dievo pagalba aš ryžausi eiti tuo keliu.

Kitų moterų kurstoma, Kračinskaja kiek galėdama kabinėjosi prie sūnaus, todėl Petras dažnai neiškėsdavo ir išbalęs išeidavo iš namų. Bet supykinti jo negalėjo ir pakeisti jį buvo ne jos jėgoms. Pagaliau senutė paliko jį ramybėje, leido daryti jam, ką nori.

Blaška tėvas grįžo diena anksčiau negu tikėjosi. Įėjęs į namus, užtiko visus klausančius Dievo Žodžio. Marjuška sėdėjo už verpimo ratelio, greta buvo mažasis Martynas. Prie stalo sėdėjo senelis Chratskis ir Stepanas; atsirėmęs į krosnį, stovėjo Miška, o Petras sėdėjo prie viryklės. Blaška nustebęs žiūrėjo į susirinkusiuosius. Sprendžiant iš

veido išraiškos, tie žmonės buvo laimingi. Niekieno nepastebėtas, jis klausė, kaip susirinkusiesiems Stepanas aiškino Dievo Žodį. „Svajotojas“ skaitė apie Kristaus kančias. Kai pasiekė tą vietą, jog Kristus miršta ant kryžiaus, Stepanas nutilo. Kambaryje įsiviešpatavo tylą; taip būna prie miršančiojo guolio, kada esantys su nerimu suvokia, kad viskas žemiška – baigta.

– Nuostabu, – pertraukęs tylą, pasakė Petras. – Nors ir dažnai girdėdavau Didžiosios savaitės metu apie tai, ką mes dabar perskaitėme, bet iki šios dienos aš nesuvokiau, kaip baisiai kentėjo Dievo Sūnus, mirdamas už mano nuodėmes.

Blaška pažiūrėjo į kalbantįjį. Nejaugi tai pasakė Petras, kuris visada pasižymėdavo lengvabūdiškumu ir grubumu?

– Tu dar jaunas, mano sūnau, – ištarė senasis Chrastkis. – O kas vyko mano sieloje, kada skaitė Stepanas! Pats Dievas pagaliau atveria mums akis, kad mes suprastume Jo Žodį. Štai kaip reikėjo kentėti Dievo Sūnui už mus, bedievius!

– O mes, nors ir seniai tai žinojome, niekada nepagalvodavome apie Jį, – susimąščiusi pridėjo Marjuška.

– Tu teisi, – sutiko Stepanas. – Mes gyvenome taip, lyg Jo kančios mūsų neliestų. Iš tikrųjų Jėzus Kristus gali kentėti už mus visus, kaip sakoma Raudų knygoje: „Pažiūrėkite, argi yra tokia liga, kaip mano liga, ištikusi mane, kurią man atsiuntė Viešpats Savo liepsnojančio pykčio dieną?“

– Neužmiršime Jo daugiau, uoliai Jam tarnausime ir klausysime Jo; tuo mes viską pakeisime, – ramino draugus Miška.

– Pakeisti mes nieko negalime, – paprieštaravo Stepa-

nas, – todėl, kad negalime gražinti gyvenimo be Dievo pagalbos.

Šie žodžiai sukretė Blašką. Jis jau norėjo įeiti į kambarį ir nutraukti pokalbį, kai staiga Chratskis pasakė:

– Ar nekeista, kad Dievo Sūnus galėjo iškentėti už mus tokias kančias, pažeminimus, o žmogus nesugeba nieko padaryti dėl Jo?

– Ak, seneli, – pastebėjo Marjuška, žiūrėdama į jį, – prisiminkite kankinius, apie kuriuos vakar skaitėme.

– Na, anksčiau buvo tokių žmonių, bet dabar nėra tokių, kurie tiek iškentėtų vardan tikėjimo. Kaip tu galvoji, Stepanai?

– Aš galvoju, seneli, jeigu tokia būtų Dievo valia ir man tektų kentėti už Kristų, tai Dangaus Tėvas suteiktų man jėgų. Juk kankiniai buvo tokie pat žmonės, kaip mes. Reikiamu laiku Dievas duodavo jiems jėgų, kad liktų ištikimi Jam iki galo. Manau, kad Jis taip pasieltų ir su manimi. Viskas priklauso nuo mano meilės jam. Man atrodo, kad aš iškentėčiau plakimą už Jį, kaip Jis kad iškentėjo už mane. Niekada Jo neatsižadėčiau...

Jis labai tyliai ištarė paskutinius žodžius, jieėjo iš širdies gilumos ir buvo panašūs į tylią svajonę. Bet Blaška juos išgirdo, ir tie žodžiai baisiai suerzino jį.

– Nesididžiuk, berniūkšti! – piktai suriko jis. – Tu dar niekada nekentėjai! Apaštalas Petras taip pat tvirtino, kad eis mirti kartu su Viešpačiu, o kas išėjo?.. Pažiūrėsim, kaip tu pasielsi, kai ateis tikrasis pavojus!

Visi buvo pritrenkti netikėto Blaškos pasirodymo. Marjuška greitai pradėjo dengti tėvui stalą, Miška išėjo sutikti brolio, Petras – malkų...

Stepanas sužinojo iš Blaškos, kad jo tėvas ir Andrejus

ketina grįžti kitą dieną. Atsisveikinęs jis išskubėjo namo, kad praneštų žinią motinai ir brolienei. Marjuška palydėjo jį iki durų.

– Tu nepyksti ant tėvo? – paklausė ji Stepano.

– Aš? Už ką man ant jo pykti?

– Bet juk tu niekada neatsižadėtum?

– Šiandien man atrodo, kad, net eidamas mirti, aš neat-sižadėčiau Jo. Bet tavo tėvas teisus: mes tikrai silpni ir bejėgiai žmonės. Man reikia prašyti Dievo jėgų, kad svarbiausią minutę galėčiau iškentėti mirtį, bet neatsižadėti Kristaus. Sudie, Marjuška, labos nakties!

6. VARDAN KRISTAUS

Chratskiai grįžo kitą dieną, trečiadienį. Ketvirtadienį Chratskis nuvyko į mugę parduoti kiaulių. Po mugės nuėjo į užėigą išgerti taurelės. Čia buvo visokių žmonių: vieni dar blaivūs, kiti – įsilinksminę, buvo ir visiškai girtų. Chratskiui pranešė visus gandus apie Stepaną ir jo naująjį tikėjimą. Į bendrą pokalbį įsijungė ir balsingosios moterys.

Klausydamas jų, Chratskis neištarė nė žodžio. Išgėręs taurelę, jis pakilo ir iš karto nuėjo namo. Namie jį sutiko marti. Chratskis išklausinėjo ją apie Stepaną, ar tiesa, kad jis eina pas Blašką, kur renkasi maldai ir kiti.

Džiaugdamosi, kad gali jį apšmeižti, marti pradėjo

pasakoti, kad Stepanas kvietė ją ir motiną į susirinkimą pas Blašką; prikaltė ir nebūtų dalykų, tikėdamasi sukelti Chratskio pyktį ant sūnaus. Ją trikdė įtikinantis Stepano tonas, kuriuo jiems, sąžiningiems žmonėms, jis kartojo, kad būtina atsigręžti nuo nuodėmės į Dievą, kol dar nevelu. Betka pridūrė, kad Stepanas dabar svirne.

Kieme temo. Gėstančios saulės spinduliai apšvietė dirbantį Stepaną. Jis atrodė labai patraukliai, tik neprilygo tėvui ūgiu ir jėga. Chratskis sustojo ant slenksčio. Nusileidžianti saulė minutei apšvietė jo didingą figūrą, veidą, įraudusį nuo vyno. Chratskis buvo gražus vyras. Jo tamsūs ūsai suteikdavo veidui vyriškumo ir tvirtumo. Nė vienas iš sūnų nebuvo panašus į jį. Palyginus su juo, jie atrodė siaurų pečių ir silpni.

Palaukęs minutę, Chratskis staiga tvirtai užtrenkė duris ir įėjo į svirną. Tamsa privertė Stepaną atsisukti.

– O, tai jūs, tėve! – nusišypsojęs pasakė jis. – Aš ir išsigandau.

– Išsigandai? Vadinasi, yra priežastis manęs bijoti, nelaimingasai? – Chratskio balsas skambėjo kaip šaltas plienas po kūjo dūžiais. Vynas mušė jam į galvą.

– Aš nieko nepadariau, tėve, kad turėčiau jūsų bijoti, – ramiai atsakė Stepanas.

Sukryžiaavęs rankas, jis atvirai žiūrėjo į tėvą, prisišliejusį prie medinio stulpo.

– Tu nieko nepadarei?! Tu dar drįsti neigti savo kaltę?.. – šaukė tėvas, baisiai keikdamas sūnų.

– Aš nejaučiu jokios kaltės prieš jus ir maldauju nekeikti manęs. Mes juk žinome, kad už kiekvieną blogą žodį teks atsakyti teismo dieną.

– Tylėk! Man nereikalingi tavo pamokslai! Pasakyk

man, ar tiesa, kad jūs renkatės pas Blašką ir tu ten tvirkini žmones, aiškindamas savo „svajones“?

– Taip, mes renkamės pas Blašką, bet tam, kad paskaiytume Dievo Žodį. Kartu nagrinėjame ir aiškinamės Dievo Žodį, bet nė vieno netvirkiname. Kviečiame tik norinčius susipažinti su Dievo įsakymais.

– Ir tu to neneigi?

– Man nėra priežasčių to atsisakyti.

– Ir tu galvoji, kad aš leisiu, jog tęstum tai? Tik dėl tavęs žmonės apkalbinėja mane. Nejaugi savo gėdai ir šmeižtui išauginau sūnų? Tuo pat, šioje vietoje, tu paliksi savo tuščias „svajones“ ir gyvensi taip, kaip gyveno mūsų tėvai, kaip gyvena visi žmonės. Jokių naujų „tikėjimų“ aš nepakeisiu. Tu, kaip ir anksčiau, eisi į pasilinksminimus. Būsi toks, kokie yra kiti jaunuoliai, ir baigta! Jeigu ne, tai aš sugebėsiu išvaryti tas tavo „svajones“!

Chratskis grasindamas pakėlė ranką prieš sūnų. Atrodė, kad jo stambi figūra pasidarė dar didesnė. Bet ir lieknas Stepano kūnas išsitiesė; jo akyse užsiliepsnojo ugnis, uždegta prie dieviškojo altoriaus.

– Aš ne „svajotojas“, tėve! – tvirtai ir aiškiai atsakė jis. – Jeigu sekimą Jėzumi Kristumi jūs vadinate „svajonėmis“, šito atsižadėti aš negaliu. Jūs negalite manęs priversti nuodėmingai elgtis ir šokti. Paklusti kūno reikalavimams ir tarnauti velniui aš negaliu. Aš nedarysiu nieko prieš Dievo valią ir nenusižengsiu jo įsakymams, kaip kad elgdavausi anksčiau. Taip daugelis gyvena ir dabar. Įkalbinėsiu visus, kartu ir Jus, tėve: „Meskite tikėjimą pasauliu ir velniu, atsigręžkite visa širdimi į gyvąjį ir tikrąjį Dievą!“...

Smarkus smūgis nutraukė Stepano kalbą. Chratskis

puolė sūnų ir pradėjo purtyti jį su tokia jėga, kad užmestas ant jo pečių švarkas nukrito ant žemės.

– Ir tu dar drįsti prieštarauti man, niekše! Ar tu pagaliau klausysi mano įsakymų? Kitaip aš tave taip suluošinsiu, kad visą gyvenimą atsiminsi! Išmokysiu tave laikytis ketvirtojo įsakymo!

– Tėve, jūsų smūgiai nieko gero neduos, todėl kad aš negaliu atsižadėti tiesos. Jėzų Kristų plakė rykštėmis ir už mane; ir aš vardan jo galiu pakentėti. Tiktai nedarykite to, tėve, nes vėliau gailėsitės.

– Tai tu svajoji būti panašus į Jėzų Kristų?! Na, gerai!.. Chratskis atšoko į šalį, pakėlė nuo grindų virvę ir, greičiau negu Stepanas spėjo atsipeikėti, pririšo jį prie stulpo. Kada Stepanas pamatė, jog tėvas iš vežimo traukia botagą, nenoromis sudrebėjo. Baimė akimirką apėmė jį, bet tik minutei, o kareiviškas išdidumas piktinosi tokia žeminančia prievarta. Bet jis prisiminė Blaškos žodžius: „Jeigu tau grės tikras pavojus, tu atsižadėsi Viešpaties, kaip Petras“. Ką gi jis tada atsakė? „Geriau aš leisčiau save užmušti negu atsižadėčiau“.

Stepanas užsimerkė ir laukė. Neilgai jam reikėjo laukti: vienas po kito pasipylė smūgiai. Jie sukėlė deginantį skausmą, bet jis sukando dantis, kad ne tik nešauktų, bet ir nedejuotų.

– Paliksi tu dabar savo „svajones“?! – įpykęs rėkė Chratskis.

– Tiesos neišsižadėsiu, – drebančiu nuo skausmo, bet tvirtu balsu atsakė Stepanas.

Smūgis... dar smūgis, ir botagas lūžo. Kada tėvas pasilenkė pakelti jo koto, sūnus su giliu liūdesiu pažiūrėjo į savo budelį. Stepano kaktą išmušė šaltas prakaitas.

– Tėve, nesielkite taip! Jeigu jūs užmušite mane, mano sielai nepakenksite, nes „iki galo iškentėjęs išsigelbės“. Nuo to kentėsite jūs – dabar ir amžinybėje. Dieną ir naktį jus persekios mintis, kad be priežasties užmušėte savo tikrą vaiką...

Šie žodžiai lyg kalavijas smigo į Chratskio širdį. Jis suprato, kad buvo neteisus, ir tai suteikė jo sielai skausmą. Sąžinė sakė, kad nereikėjo taip kankinti sūnaus; kad jis turi paprašyti atleidimo. O kitas balsas slopino pirmąjį, tvirtindamas: „Nedaryk to!“ Chratskis iš pykčio dar kartą stipriai sudavė sūnui. Kas bebūtų, jis norėjo priversti Stepaną surikti. Jį baugino ir siutino tas tylus kentėjimas ir romumas, kurie priminė Išganytojo kančias. Norėjosi išgirsti riksmą, bet jį pasiekdavo tik santūrus vaitojimas. Pagaliau Stepanui pakirto kojas, ir jis pakibo ant pririštų prie stulpo rankų; iš burnos ir nosies tekėjo kraujas.

Chratskis šito nematė. Išėjo iš svirno patenkintas, kad kaip reikiant nubaudė sūnų, padarydamas tai, ką būtų įvykdę vyrai karčemoje. Bet namo jis nėjo. Patraukė į užėigą, kad vynu užpiltų atsiminimus apie įvykį.

Išeidamas iš svirno, jis nepastebėjo netoliese stovinčio Blaškos. Pastarasis prieš keletą minučių atėjo ir stovėjo prie svirno klausydamasis, kas vyksta jo viduje. Jis girdėjo smūgius, Chratskio plūdimąsi ir stebėjosi, kad nesigirdi atsakomojo šauksmo. Jį išpylė šaltas prakaitas, kada pasigirdo silpnas Stepano balsas. „Ar nemuša tik Chratskis sūnaus už sklindančius apie jį gandus? – pagalvojo Blaška. – Pažiūrėsim, ar išters Stepanas smūgius vardan Kristaus? Greit jam praeis noras girtis!“ Sąžinė ragino įeiti į svirną ir vidinis balsas taipogi tvirtino: „Įeik tenai! Chratskis – piktas žmogus; pažiūrėk, ką jis ten daro“.

„Nieko, – paniures samprotavo Blaška, – tėvas turi teisę bausti savo sūnų. Jei jis per žiauriai muštų, aš tikrai įsikščiau į šį reikalą“.

Bet štai jis išgirdo silpną vaitojimą. „Užėsiu, – pats sau pasakė Blaška, – ir paklausiu Stepano, ar sunku kentėti dėl Kristaus“. Jis tyliai atidarė svirno duris. Vėliau Blaška visą gyvenimą negalėjo pamiršti matyto vaizdo. Stepanas atrodė baisiai: visas jo kūnas sruvo krauju, marškiniai buvo sudriskę ir permirkę krauju. Jei ne prie stulpo pririštos rankos, Stepanas dabar gulėtų ant grindų. „Kodėl gi tu neįėjai anksčiau? – vėl prabilo Blaškos sąžinė. – To nebūtų atsitikę...“

Stepanas buvo be sąmonės. Priėjęs Blaška suskubo perpjauti virvę, kuria Stepanas buvo pririštas prie stulpo, ir išlėto nuleido jį ant žemės. Paskui atsuko į šviesą jo išblyškusį ir kruviną veidą. Neišpasakyta užuojauta užliejo Blaškos širdį, ir jis švelniai sušnibždėjo:

– Stepanai!..

Stepanas pravėrė akis.

– Dėde, tai jūs? Dievas man padėjo likti Jam ištikimam, nepaisant visų kančių... – ištarė jis silpnu balsu.

Veide pasirodė nuostabi šypsena. Staiga jį nupurtė smarkus drebulys.

– Eime, aš padėsiu tau atsikelti, Stepanai. Reikia skubėti namo.

– Pasiimk mane nakčiai pas save, dėde, – bandydamas atsistoti, sušnibždėjo Stepanas. – Motina gali išsigąsti, ir namie vėl prasidės pykčiai. Dievas jums atlygins už tai.

– Taip, tikrai, tu eisi dabar pas mus. Argi aš vėl leisiu tėvui tave skriausti?

Blaška padėjo Stepanui atsistoti, bet nenuėjo jie nė dviejų žingsnių, kai bejėgis Stepanas vėl neteko sąmonės.

– Jis jį užmušė, ir aš nesutrukdžiau! – sudejavo Blaška.

Tą minutę visa jo paties tiesa, kuria visada didžiavosi, pasirodė jam niekinga ir išnyko kaip rūkas prieš saulės tekėjimą. Jis visai stengėsi atgaivinti Stepaną, bet tas nerodė jokių gyvybės ženklų. Jam darėsi baisu pagalvojus, kad, jei Stepanas numirs, dalis kaltės teks ir jam.

Tuo metu prie svirno atėjo Petras. Atėjo, kad kartu su Stepanu nueitų pas Blašką. Stepanas nuėjo į Blaškos namus, bet kaip? Petras su Blaška nunešė jį ten ant rankų. Iš Blaškos Petras sužinojo, kad Chratskis primušė savo sūnų už tai, kad šis „svajotojas“.

– Ak, dėde! – su pasipiktinimu sušuko Petras. – Jeigu Stepanas nebūtų išmokęs bijoti Dievo ir paklusti Jėzui Kristui, aš eičiau pas Chratskį ir jam atkeršyčiau arba padegčiau jo svirną. Vienas Dievas žino, ką padaryčiau jam už žvėrišką susidorojimą su Stepanu.

Visą kelią Petras verkė kaip vaikas. Kai jie nuėjo iki malūno, jis paaiškino išsigandusiai Marjuškai, kas atsitiko. Visi verkė, perrišdami Stepano žaizdas.

Ligonis kvėpavo, vadinasi, buvo gyvas. Jo akys buvo užmerktos, pats visas išblyškęs kaip lavonas. Kūnas pamėlęs, prie smilkinio aiškėjo tamsi dėmė – botago koto smūgis. Draugai darė viską, ką galėjo. Kada Stepaną pagaliau paguldė į lovą, visi atsiklaupė ir meldė Dievą neleisti Stepanui mirti, žinodami, kad Jis gali gražinti jėgas mirštančiajam. Iki šiol tikėjime jie buvo silpni ir nepatyrę, bet dabar jų širdys vieningai veržėsi ten, kur buvo jų vienintelis Draugas ir Užtarėjas, kuris juos suprato.

Stepaną vėl ėmė krėsti šaltis. Kai jis pagaliau atmerkė akis, žvilgsnis degė karščiu, jis nė vieno nepažino. Jį kanokino troškulys, ir jis visą laiką prašė gerti. Pasilenkęs prie

jo, Blaška išgirdo, kaip jis šnabždėjo: „Viešpatie, padėk man kantriai iškęsti šį skausmą! Tu žinai, kaip kenčiu ir kad aš kenčiu noriai, bet man labai sunku. Nėpyk ant tėvo: jis nežinojo, ką daro. Atleisk jam viską vardan Tavo žaizdų!“

Atgavęs sąmonę, Stepanas skundėsi, bet ne žmonėms. Jis labai kentėjo, bet noriai kentėjo vardan Kristaus. Dabar Blaška įsitikino, kad Stepano tikėjimas išties buvo kitoks nei jo, ir jo teisingumas taip pat buvo kitoks. Jis prisiminė, kaip susipyko su Chratskiu dėl žemės ribos ir iki šiol negalėjo su juo susitaikyti. O Stepanas, primuštas tėvo vos ne iki mirties, meldėsi už savo kankintoją.

7. KANČIA

Aušo. Chratskiai dar miegojo, kai pas juos atėjo Blaška, kurio jie mažiausiai laukė, o dar taip anksti. Nustebinta jo pasirodymo, Chratskaja į jo trumpą pasveikinimą atsakė:

- Maloniai prašome!
- Ačiū. O kur šeimnininkas?
- Jis dar miega, vakar vėlai grįžo namo. Prisėskite!
- Nėra kada. Aš atėjau jūsu.
- Manęs?.. – vis daugiau ir daugiau stebėjosi Chratskaja.
- O Stepanas kur?
- Stepanas?.. Turbūt savo kambaryje. Argi jis vakar

vakare nebuvo pas jus? Jeigu jis ne daržinėje, tai turbūt dar miega.

– Taip, jis miega, bet kur ir kaip? Labai gi rūpinatės savo sūnumi! Naktį jis vos nenumirė, o jūs to nežinote...

– Kaip? Stepanas?.. – išsigandusi sušuko ji. – Vakar vakare jis buvo gyvas ir sveikas.

– Tai aš žinau. Bet jūsų vyras jį taip sumušė, kad jis tikriausiai būtų miręs, jeigu nebūčiau jo paėmęs pas save. Dar ir dabar jis yra arti mirties.

– Oi, oi! – suriko Chratskaja. – Betka, girdi, ką pasakoja dėdė? – kreipėsi ji į kambarin įeinančią marčią. – Atnešk man apsiaustą! Ak, kaipgi taip?

Išgąsdinta Betka atnešė apsiaustą. Kai Chratskaja išėjo, ji susimąščiusi atsisėdo. Kad tėvas sumušė Stepaną, čia ir jos kaltė. Bet turbūt Blaška sako nerimtai, nes jis piktas ant Chratskio. Gal tai pasitarnaus Stepanui, ir jis dabar paliks kitus ramybėje. Laukdama anytos, ji ruošė pusryčius. Pagaliau Chratskaja grįžo. Ji buvo užsiverkusi ir labai išbalusi.

– Na, kaip ten? – paklausė Betka, žiūrėdama į anytą.

– Ak, dukrele, aš niekada jo tokio nemačiau... Taip sumušti savo sūnų!.. O juk be kaltės... Sveikos vietos nėra! – rauduoja Chratskaja.

– O ką pasakė Stepanas? – išblyškusi paklausė Betka.

– O ką turėjo man pasakyti? Jis manęs nepažino. Kliedi, varstomas nepakeliamų skausmų... Svetimi jį prižiūri. Blaška sako, kad Stepano dabar negalima judinti, todėl mes negalime jo pasiimti namo. Ko tu manęs klausinėji? Eik, pažiūrėk pati. Jis neiškentės šito, ne, neiškentės!.. – pravirko Chratskaja.

Betka paklausė anytos patarimo ir nuėjo pas Blašką.

Norėjo pati įsitikinti, ar tiesą ši sako. Negali būti, kad Stepanas taip sumuštas.

Ji nuėjo į malūną. Visur buvo tylu, tik viename kambaryje degė šviesa. Ten gulėjo Stepanas. Jo išblyškęs veidas buvo silpnai apšviestas. Kambaryje buvo dar kažkas, bet Betkos dėmesys buvo nukreiptas vien tik į Stepaną. Žiūrėdama į jį, prisiminė, kaip jis visada atveždavo dovanų iš savo kelionių, kaip padėdavo ūkyje. Dažnai per šienapjūtę sakydavo: „Eik, Betka, pas vaikus. Mes ir be tavęs susitvarkysime“. Nė karto jai nepasakė blogo žodžio, su meile įkalbinėjo visa širdimi linkti į Dievą... O ji apkaltino jį ir apšmeižė tėvui.

Betka gailiai pravirko. Parkritusi prie lovos ant kelių, apkabino Stepaną anksčiau negu ją spėjo sulaikyti Marjuška, sėdėjusi kambaryje. Stepanas sudejavo ir atsimerkė.

– Stepanai!

– Neliesk jo, jam skauda, – įkalbinėjo Marjuška Betką, bandydama ją atitraukti nuo Stepano.

– Stepanai, atpažįsti mane?.. – maldaujančiai klausė Betka.

– Pažįstu, Betka, bet palik mane, aš taip noriu miego.

– Ir mane pažįsti, Stepanai? – pasilenkusi prie jo galvos, paklausė Marjuška.

Stambios ašaros nukrito Stepanui ant kaktos.

– Tave? – nusišypsojo Stepanas – Teatlygins tau Dievas už visą tavo meilę! Bet užklok mane šilčiau, man šalta, Marjuška.

– Tu labai šiltai užklotas, – atsakė ji, – tave tikriausiai krečia drebulys. Aš paprašysiu Andrejų nuvažiuoti gydytojo.

Ligonis staiga vėl atsimerkė.

– Aš nenoriu gydytojo. Jis pradės apžiūrinėti mane ir klausinėti. Viskas paaiškės. Aš nenoriu, kad visas kaimas kalbėtų apie tėvą. Aš jam viską atleidau. Geriau aš mirsiu.

Kraujas suplūdo į ligonio veidą, ir jis neteko sąmonės.

Betka labai išsigando. Pašokusi nubėgo namo. Jos pasitiki skubėjo vyras. Betka jam viską papasakojo; nenuslėpė ir to, kad ji apšmeižė Stepaną. Tai išgirdęs, Andrejus nuliūdo. Nors paskutiniu metu jis taip pat retai kalbėdavosi su broliu, bet ne mažiau mylėjo jį. Ir dabar Stepanas gali numirti?! Ir kaip? Nuo tikro tėvo rankos! Andrejus negalėjo sulaikyti pykčio. Baisu, kad ir jo žmona buvo šio niekšiško reikalo bendrininkė.

Chratskis tą rytą pabudo vėlai. Galva, kaip visada po išgertuvių, buvo sunki. Siela prislėgta. Pradėjo prisiminti, kas įvyko vakar. Staiga prisiminė Stepano žodžius: „Jeigu jūs užmušite mane, mano sielai tuo nepakenksite“. O taip, Stepanai! Ką dabar veikia nepaklusnūs sūnus? Galbūt dar niekas neatrišo jo svirne? Reikia nueiti ir pažiūrėti, kaip ten jis.

Chratskis įėjo į svirną, kuris buvo atidarytas. Naktį iškrito sniegas, todėl jokių pėdų nesimatė. Ant grindų mėtėsi kruvina Stepano striukė, šalia – nupjauta virvė. Kraujo klanas rodė kankinimo vietą.

Chratskis negalėjo atitraukti žvilgsnio nuo to baisaus vaizdo. Nejaugi jis iki kraujo sumušė sūnų? Ir Stepanas nešaukė mušamas? Bet kur jis dabar?

Tėvo širdį apėmė keistas jausmas, kai jis stovėjo toje vietoje, kur vakar kankino sūnų. Kodėl Stepanas nesigynė ir nesišaukė pagalbos? Jis prisiminė viską, ką sakė Stepanas. Chratskiui pasidarė nepakenčiamai gėda dėl vakarykščios dienos. Jis nebūtų taip prisigėręs, nebūtų pasie-

kęs tokio siautulio. Greitai pridengęs šiaudais kraujo klaną, nuskubėjo namo. Jis nenorėjo Stepano matyti, bet troško žinoti, kur jis. Virtuvėje žmona ruošė pietus. Jam į akis iškart krito jos užverktos akys, susirūpinęs veidas. Jis suprato, kad ji jau viską žino. Galbūt ji ir atrišo jį nuo stulpo? Jam buvo gėda sutikti žmonos žvilgsnį.

– Ką gi tu padarei Stepanui? Ar tu dar turi sąžinę? – pradėjo Chratskaja.

– Na, kas čia tokio? Juk jis mano sūnus! – susierzinęs atsakė Chratskis.

– Jeigu jis sūnus, vadinasi, tu gali ir užmušti jį?

– Jis labai supykino mane vakar. Nenaudėlis! Juk matė gi, kad aš girtas!

– Neteks tau daugiau skųstis jo nepaklusnumu, – lediniu balsu pasakė Chratskaja. – Kada jis numirs, viskas paaiškės, ir visi sužinos, kad tu jį užmušei. Brangiai tau už tai reikės sumokėti. Bet tuo nepadėsi, jo vis tiek neprikelsi!

– Nutilk! Pasakyk geriau, kur jis; aš noriu jį pamatyti. Mirtis taip greit neateina.

– Jeigu nori jį pamatyti, eik pas Blašką, jis ten...

– Pas Blašką? Ką jis ten daro? – baimingai sušuko Chratskis.

Jo poelgis baisus, tai jis jau suprato. Bet juk Blaška – jo priešas.

– Ką daro? Jis prie mirties, jau nieko neatpažįsta. Betką atpažino tik minutei. Andrejui neleidžia važiuoti gydytojo, kad niekas nesužinotų, ką tu su juo padarei. Geriau nori numirti.

Chratskiui drebėjo keliai. Padėjusi jam valgyti, žmona skubiai išėjo. Pro langą jis pamatė, kad ji nubėgo malūno link.

„Jis pasiruošęs greičiau mirti, kad žmonės nesužinotų, ką tu suo padarei...“ – skambėjo jo ausyse.

Chratskis visada buvo išdidus žmogus, bet dabar visas jo išdidumas išnyko. Siaubas ir baimė sukaustė jo širdį. Truputį pasėdėjęs tuščiuose namuose, pakilo, nutaręs nueiti ir pažiūrėti, ką jis padarė Stepanui. Taip pat norėjo sužinoti, ar iš tikrųjų Stepanas prie mirties.

Kada jis įėjo pas Blašką, Stepanui kaip tik dėjo šaltą kompresą. Jo kūnas labai ištino nuo žiaurių smūgių. Iki gyvenimo pabaigos Chratskis negalėjo pamiršti baisiai atrodančių žaizdų, liūdno Marjuškos žvilgsnio, kuriuo nužvelgė jį, ir sūnaus balso, šnibždėjusio: „Neverkite, motinėle!“

– Ak, Stepanai! – prakalbo motina. – Kaip tu taip galėjai jį supykinti?

– Gaila man, mama, kad jis taip iširdo. Jis norėjo, kad aš atsižadėčiau tiesos, bet to padaryti aš negalėjau.

– Tau labai skauda, sūneli?

– Taip, skauda, mama, bet juk Kristus taip pat už mane kentėjo vyriausiojo dvasininko namuose. Argi galima atsilyginti Jam neištikimybe? Ne, niekada! Greičiau aš sutiksiu iškentėti mirtinas kančias, negu atsižadėti Jo. Bet, mama, ir jūs visi, nepykite ant tėvo: jis nežinojo, ką darė, ir aš jam viską atleidau.

Niekada Chratskis nepamirš tų žodžių. Jis tylomis išėjo, ir niekas jo nesulaikė... Chratskis jautė, kad visi jį niekina, ir suprato, kad jie teisūs. Dabar jis įsitikino, kad Stepanas iš tiesų arti mirties. Bet jeigu sūnus ir nenumirs, vis tiek jo padarytas blogis nepataisomas. Nepaisant visko, Stepanas atleido jam ir meldėsi už jį panašiai, kaip Išganytojas už Savo priešus. Jis užpyko ant sūnaus tą

minutę, kada tas pasakė jam tiesą. Stepanas kalbėjo, kad žmogus, susitaikęs su Dievu ir nuplautas Kristaus krauju, gali gyventi, mylėti, atleisti ir netgi numirti taip, kaip Išganytojas. Ir visa tai žmogus gali pasiekti, nes Viešpats davė jam Šventąją Dvasią, kuri sutvirtina ir pamoko jį.

Dabar Stepanas tai įrodė tėvui. Gyventi pagal Jėzaus Kristaus įsakus namie jam neleido, ir dabar jis kenčia, myli, atleidžia, dar turbūt ir numirs. Chratskis įsitikino, kad jo sūnus turi Dievo dvasią, o čia ir yra jo „naujojo tikėjimo“, kurio taip bijojo Dubravkoje, esmė.

Tą dieną Chratskis nuvažiavo pas gydytoją ir viską jam papasakojo. Gydytojas buvo pagyvenęs žmogus, neretai ir pats išgerdavo taurelę, todėl Chratskį suprato. Apžiūrėjęs Stepaną, jis palingavo galva.

– Kaip vis dėlto jūs galėjote jį taip sumušti? Nesuprantu, kodėl jis nesigynė?

– Jis negalėjo apsiginti, – rūščiai atsakė Chratskis. – Jis buvo pririštas prie stulpo.

– Tai negirdėtas dalykas! Sprendžiant iš kantrumo, geras vaikinai...

– Geresnio už jį nėra, – patvirtino Chratskis.

Pamatęs apgailėtiną, išbalusį Chratskio veidą ir ašaras akyse, gydytojas daugiau nieko jo nebeklausė.

8. PAVASARIS EINA

Tris paras Stepanas buvo tarp gyvybės ir mirties. Jis neteko daug kraujo; be to, dar peršalo, o jo žaizdos degte degė. Kartu su karaliumi Dovydu jis būtų galėjęs pasakyti: „Tik vienas žingsnis nuo manęs iki mirties“. Labai lėtai Stepanas grįžo į gyvenimą. Kai tik Chratskis sužinojo, kad sūnui geriau, išvažiavo pardavinėti vaisių. Namie jo niekas nesulaikė. Kai išvažiavo, visi su palengvėjimu atsiduso, nors ir jis pats jautė, kad visus varžo savo buvimu.

Dar savaitę Stepanas buvo pas Blašką. Motina kiekvieną dieną ten ėjo. Parvežus jį į namus, ji rūpinosi juo kaip galėjo, stengdamasi vien iš žvilgsnio nuspėti jo norus. Kai jis vėl pradėjo valgyti, ji nieko negailėjo, davė jam pačius skaniausius kąšnius. Jam daugiau netrukdė skaityti Dievo Žodžio. Jeigu jis skaitė, namiškiai pro jo kambarį eidavo ant pirštų galų. Labiausiai jo ramybę saugojo Betka. Anksčiau ji nemėgo, jeigu jos vaikai kalbėdavosi su Stepanu, ir pyko, kada jie mokėsi eilėraščių iš Dievo Žodžio. Dabar gi ji pati kiekvieną rytą atvesdavo pas jį vaikus, kad Stepanui nebūtų liūdna. Tuo ji norėjo suteikti jam malonumo, stengdamasi tokiu būdu išpirkti jam padarytą blogį.

Tuo metu pas Chratskį persikėlė gyventi Stepano močiutė iš motinos pusės. Iki šiol ji gyveno pas sūnų, bet marti blogai elgėsi su ja, ir Chratskaja nutarė ją pasikviesti. Ji beveik nematė Stepano vaikystėje, ir dabar labai prisirišo prie jo, kaip ir senasis Chratskis. Ilgus metus Dievas vedė ją spygliuotu keliu, kol nuramino jos išdidžią širdį.

Kada Stepanas truputį sustiprėjo, draugai vakarais pradėjo rinktis į jo kambarį, kad kartu skaitytų Dievo Žodį. Jis viską jiems aiškino. Kartais tai darydavo taip nuostabiai, lyg jam būtų leista pažvelgti už amžinybės uždangos, ir viską, kas stebuklinga, pakylėta, perduodavo savo klausytojams. Draugai godžiai jo klausydavosi, o senelė su verpimo rateliu prisėsdavo labai arti prie ligonio lovos, kad nepraleistų nė vieno jo žodžio. Kiekvienas Stepano žodis lyg grūdas krito į gerą dirvą.

Ateidavo čia ir Blaška su vaikais. Jis daugiau nesiginčydavo su Stepanu, matydamas, kad jaunojo žmogaus tikėjimas stipresnis už jo tiesą. Blaška dabar brangino ir ryte rijo kiekvieną Stepano žodį. Jis taip pat tikėjo Jėzumi Kristumi ir gavo nuodėmių atleidimą įsitikinęs, kad žmogus turi tai padaryti dar gyvendamas žemėje.

Betkos motina Petrovečka pradėjo su ja lankyti ligonį ir greit prisijungė prie susibūrusiųjų. Pradėjo į skaitymus ateidinėti ir Betkos dėdė. Su Petru Kračinskiu visada ateidavo Pavelas Petranas. Petruui pagaliau pavyko įkalbėti ir motiną lankyti šiuos susirinkimus. Blaška atsivesdavo savo giminaitį, taip pat malūnininką su dukterimi Suzka. Taip nepastebimai ligonio kambarys vakarais prisipildydavo klausytojų, geidžiančių klausytis Dievo Žodžio.

Visi dalyvaujantys žinojo Stepano ligos priežastį, bet niekas apie tai nekalbėjo. Jie negalėjo suprasti Stepano, bet gerbė jį. Stepanas atvirai ir drąsiai atskleidė dalyvaujantiems jų nuodėmingą gyvenimą, lygindamas jį su Dievo įsakymais, tuo priversdamas juos pripažinti savo nuodėmes.

Visa šeima neišpasakytai apsidžiaugė, Stepanui pirmą kartą po ligos atėjus prie bendro stalo. Visi džiaugėsi, kad Stepano sveikata eina geryn. Stepanas matė ir jautė, kam

jo pasveikimas buvo tikra šventė. Jis dažnai matydavo spindinčias, pilnas laimės akis.

Kai Stepanas pirmą kartą išėjo į sodą, pavasario saulė jau šildė žemę: lede pasirodė properšos, laukuose palengva tirpo sniegas, čiulbėjo paukščiai. Viskas liudijo greitą pavasarį. Jam, tokiam jaunam, visa žiema prabėgo sergant ir kankinantis! Ar neprarastas veltui šis laikas?

Chratskis jau buvo namie, bet su sūnum, išskyrus trumpą pasisveikinimą, dar nekalbėjo.

Stepanas išėjo į sodą. Šen ten jau dygo žalia žolytė. Kaip čia gera! Stepano širdis buvo pilna dėkingumo Viešpačiui. Kaip Jis viską pakeitė, kaip palaimino ligos laiką! Kiek draugų dabar turi Stepanas! Jie netrukdė jam daugiau eiti tuo siauru keliu, atvirksčiai, klausinėjo jo apie šį kelią, ėjo pas jį pagalbos. O koks nuoširdus draugas dabar dėdė Blaška! Jis niekada nebesiginčijo su Stepanu, nors kartais jų nuomonės dar skyrėsi.

O mielas, geras senelis! Kaip jis pavydulingai stengiasi tarnauti tiesai! Senelė taip pat visa širdimi pamilo Išganytoją! Pastebėjo ir Betkos permainą – ji pasidarė malonesnė ir geresnė. Tiktai jo motina buvo užsiėmusi šio gyvenimo rūpesčiais, bet ir ji noriai ateidavo klausytis Dievo Žodžio. Prisiminė Stepanas ir Andrejaus, kuris kartą buvo užėjęs pas jį, žodžius:

– Stepanai! Aš nutariau daugiau negerti ir nevaikščioti į smuklę. Aš dabar pamačiau, prie ko gali privesti girtuokliavimas. Aš pats turiu vaikų ir nenorėčiau, kad su jais pasikartotų tas pats, kas su tavimi.

Iš džiaugsmo Stepanas nežinojo, ką pasakyti broliui. Koks Viešpats geras ir gailestingas! Tiktai Jis gali taip pakeisti žmogaus širdį.

Stepanas stovėjo atsirėmęs į medį ir mąstė. Staiga jam pasigirdo, jog motina kviečia tėvą. Šauksmas pasikartojo. Tėvas buvo svirne, ir dėl triukšmo kluone jis negirdėjo kvietimo. Stepanas nuėjo pakviesti tėvo. Įėjęs į svirną, jis sudrebėjo. Pirmą kartą po tos baisios dienos užėjo čionai. Chratskis dėliojo šiaudus ir nematė sūnaus.

– Sveikas, tētuši! – ištarė Stepanas. – Motina kviečia...
– Stepanas!..

Chratskis iš netikėtumo atšoko į šoną. Kurį laiką tėvas ir sūnus tylėdami stovėjo vienas prieš kitą. Pavasario saulė apšvietė ne tik juos, bet ir stulpą – baisios dramos liudytoją. Chratskis priėjo prie sūnaus, tiesiai žiūrėdamas į jo išbalusį, bet išraiškingą veidą. Jo krūtinė sunkiai kilnojosi, ir jis beveik pašnibždomis ištarė:

– Stepanai! Atleisk man... Vardan Išganytojo žaizdų prašau tavęs, atleisk man!

Džiaugsmas užliejo Stepano širdį, jam iš susijaudinimo atrodė, kad žemė slysta iš po kojų.

– Tėve! O mano tėve! Aš visai nepykstu ant jūsų!

– Aš žinau, bet vis tiek atleisk man. Tu buvai teišus, sakydamas, kad aš gailėsiuos dėl savo poelgio. Aš karčiai atgailauju, bet niekada negalėsiu ištaisyti to, kas įvyko. Nors tu pats ir atleidai man, niekada negalėsi pamiršti, kad pasielgiau su tavimi blogiau už žvėrį. Tu, kaip ir kiti, vengsi manęs.

Stepanas su meile apkabino tėvą.

– Niekada neprisiminsiu, jeigu jūs norėsite susitaikyti su manimi.

– Ak, Stepanai, Stepanai!.. – raudodamas kartojo Chratskis.

– Neverkite, tėtusi! Dabar juk jūs leisite man gyventi taip, kaip to nori Dievas?

– Daryk, ką nori ir kaip nori. Daugiau tau nereiks bijoti manęs, aš netrukdysiu. Aš girdėjau, kad jūs norite persikelti skaityti Dievo Žodį į Blaškos namus. Tai todėl, kad aš grįžau namo?

– Mes galvojome, tėtusi, kad jūs mums neleisite. Jeigu jūs sutinkate, mes noriai rinksimės pas mus. Tada ir jūs būsite kartu su mumis, argi ne taip?

– Taip, jeigu tu mane kvieti, aš būtinai ateisiu.

Chratskis nuoširdžiai apkabino sūnų, ir jie kartu išėjo iš svirno. Stepanas atsiklaupė. Viešpats davė jam iki dugno išgerti kančios taurę. Kada gi jis pakluso likimui, skausmas ir vargas pavirto džiaugsmu. Visi raudėjo, matydami Stepano kančias, bet pats jis neverkė. Dabar gi liejosi džiaugsmo ašaros.

– Viešpatie, aš žinau, kad Tu gražinsi ir tėvą į save, – meldėsi jis, – ir aš negaliu Tau kaip reikiant padėkoti. Tu gražinai man gyvybę. Tegul bus ji dabar Tavo garbei ir mano artimųjų palaiminimui. Dabar aš amžiams Tavo!

Tą dieną Stepanas taip ir neužsuko pas Petrą. Susimąstęs jisėjo daržu. Prie tiltelio, jungiančio jų sodą su Blaškos sodu, jis sustojo. Apžvelgė svetingus kaimyno namus, kur jį priėmė nelaimės valanda, apsupo rūpesčiu ir švelnumu. Prisiminimai jį paveikė taip, kaip gamtą paveikia pavasario saulė. Akyse rodėsi meilus veidas, kuris pavojaus momentu dieną ir naktį užverktomis akimis buvo palinkęs prie jo. Už viską, ką dėl jo padarė Marjuška, jis niekuo negalėjo atsilyginti.

– Tai tu, Stepanai? – staiga pasigirdo pažįstamas mielas balsas.

Marjuška padėjo krepšį ir priėjo prie Stepano. Jos veidas švytėjo.

– Sveika, Marjuška! Ką tu čia veiki?

– Aš ieškau kažkur dingusios vištos, bet tai ne taip svarbu. Kaip atsitiko, kad tu jau išėjai į lauką?

– Man, ačiū Dievui, daug geriau. Kaip galima sėdėti namuose, kada mums Dievas dovanoja tokią nuostabią ir šiltą dieną?

– Taip, – susimąščiusi ištarė Marjuška, – aš nežinau, kaip padėkoti Dievui, kad Jis išgydė tave.

Žodžiai, pasakyti iš visos širdies, sujaudino Stepaną. – Viešpačiui aš jau padėkojau, Marjuška, bet yra dar žmogus, kuriam iki šiol nesusėdėjau padėkoti.

– Kas gi tai? Juk mano tėvui tu jau padėkojai...

– O tau?

Žvelgdamas į merginos veidą, Stepanas pasilenkė. Marjuška, pažiūrėjusi į kalbantįjį, truputį paraudo.

– Tau nereikia man dėkoti, Stepanai. Aš turiu tau padėkoti. Galiu prisipažinti, kad iki tavo ligos tik protu suprasdavau Dievo Žodį, o dabar aš jį priėmiau visa širdimi. Jeigu būčiau gyvenusi su „žemės“ žmonėmis, turbūt viską būčiau pamiršusi. Kai aš pamačiau tavo kančias, kurias tu iškentėjai vardan Kristaus, sugebėjimą atleisti, tiktai tada supratau pirmųjų kankinių tikėjimą. Aš įsitikinau, kad Dievas buvo arti tavęs mirties valandą, ir pradėjau melstis, prašydama Jėzaus Kristaus pasigailėti manęs ir pasirodyti man.

– Jis tave išgirdo, ar ne taip?

– Taip, Stepanai. Dabar aš galiu atsakyti į klausimą, kurį uždavei dar žiemą. Manęs tada paklausei, kada aš mylėsiu Viešpatį Jėzų. Štai tau mano atsakymas: aš myliu

Jį šiandien, mylėsiu rytoj ir, tegul padeda man Dievas, iki pat mirties. Bet kodėl mes čia stovime? Eime pas mus! Tėvas ir Miška bus laimingi, vėl tave matydami.

Jie perėjo tiltelį.

– Kodėl tu tyli? – paklausė Marjuška savo pritilusio bendrakeleivio.

– Žinai, Marjuška, aš iš laimės nieko negaliu pasakyti.

– Tai tu irgi laimingas? Aš galvojau, kad tik mano toks jausmas.

– Tavo irgi, Marjuška?!

– Argi neturiu priežasčių džiaugsmui, – atsakė švytinti Marjuška, – matydama tave sveiką ir einantį greta? Aš labai džiaugiuosi, kad tu dabar ne toks vienišas, kaip rudeni, kada tavęs niekas nesuprato. Atrodo, kad sugrižo vaikystė. Ir jeigu kas iš mūsų keturių darydavo ką nors, tai mes darydavome kartu. Aš daugiau nesistebiu, kad tu įkalbinėdavai mus atsigręžti į Viešpatį. Tu juk žinėjai, kad mes ėjome į pražūtį, kad be Kristaus nėra išsigelbėjimo. O dabar taip norisi kalbėti apie Jį žmonėms...

– Tu teisi, Marjuška, – palaikė ją Stepanas, – ir mes netylėsime. Pirma tu nenorėjai, kad aš tau dėkočiau, bet dabar uždrausti nebegali. Tu man padarei daug gero, kada prie mirties gulėjau pas jus. Bet kas tai, palyginus su tuo džiaugsmu, kuriuo tu sveikini mano sugrįžimą į gyvenimą? Kaip džiugu man žinoti, kad yra žmogus, kuris mane supranta, ir kad tas žmogus būtent tu. Aš seniai patyriau Kristaus meilę, bet šiandien ji pasireiškė dar daugiau. Aš nebūčiau pajutęs nieko panašaus žemėje, jeigu būčiau numiręs rudeni.

– Nekalbėk taip, Stepanai, – linguodama galva pasakė Marjuška. – Jėzus Kristus negalėjo leisti man tokios nelaimės.

– Argi tu būtum liūdėjusi? – žiūrėdamas jai į akis, džiaugsmingai paklausė Stepanas.

Stepanas nesulaukė Marjuškos atsakymo, nes išbėgęs pasitikti Miška pripuolė ir apkabino Stepaną. Tačiau žodžiai buvo nereikalingi: Marjuškos atsakymą buvo galima perskaityti jos mielame veide. Visi trys įėjo į namus, džiaugdamiesi nauja laime, susitikimu ir pavasariu.

9. KELIONĖJE

Chratskis ruošėsi į mugę kaimyniniame P. mieste. Ten jis norėjo pelningai parduoti arklį, nes buvo gavėnia.

– Šį reikalą paveskite man, – pasiūlė Stepanas. – Namie vis tiek dar neturiu jėgų daug dirbti.

– Tave, sūneli, tai labai nuvargins, – atsakė Chratskis. – Tu dar ne visai sveikas.

– Prašau leisti, man jau daug geriau. Su Dievo pagalba palengva nuvažiuosiu, tuo pačiu aplankysiu tetą Pribovską. Aš jos jau penkeri metai kaip nemačiau.

Namiškiai bijojo leisti Stepaną į tokią ilgą kelionę, nors, kitaip pagalvojus, jiems nesinorėjo atimti iš jo šito malonumo.

– Juk jam pėsčiomis nereikės eiti, – staiga pasakė Chratskis. – Jis gali važiuoti vežime. Žiemą Andrejus kai ką iš medžio išdrožė, tai būtų galima parduoti mieste žydui. Ir kukurūzų likučius tuo pačiu Stepanas gali parduoti. Viskas bus gerai.

Moterys apsidžiaugė, o Stepanas apkabino tėvą, dėkodamas už rūpestį.

Atėjo Petras Kračinskis.

– Paimk ir mane su savimi! – paprašė jis Stepano. – Aš ten pelningiau galėčiau parduoti savo audėklą, be to, reikia ir popieriaus nusipirkti, o mieste yra gero popieriaus.

– Su malonumu! – sutiko Stepanas.

Chratskiai apsidžiaugė, kad Stepanui vienam neteks važiuoti. Jaunuoliams surinko viską, kas reikalinga kelionėje. Iš trijų namų jiems davė įpareigojimus ne tik suaugusieji, bet ir vaikai. Pagaliau, atsisveikinę su visais, jie leidosi kelionėn. Namuose jų laukė ne anksčiau, kaip po trijų dienų.

Jie važiavo lėtai, tyliai kalbėdamiesi ir gėrėdamiesi gamta. Kelyje paveždavo tai vieną, tai kitą pėstijį, nereikalaudami užmokesčio. Iki gretimo kaimo pavežė seną vargšą, kuris palaimino juos už gerumą. Stepanas nepraleisdavo galimybės kiekvienam sutiktajam pasakyti apie laimę, kurią žmogui dovanoja Dievas. Jis kalbėjo apie Dievo meilę, apie Dievo Sūnaus auką, apie žmogaus išsigelbėjimą. Visa tai žmonėms buvo nauja. Kai kuriems patiko tai, ką kalbėjo Stepanas, bet jie negalėjo patikėti, kad žmogus gali nekęsti nuodėmės ir pradėti naują gyvenimą. Tada į pokalbį įsijungdavo ir Petras. Jis pasakodavo, kaip palaidai ir nuodėmingai jis gyveno anksčiau, rodydamas nuo muštynių likusius randus. Kalbėjo, kad jis neišvengiamai būtų žuvęs nuo gėrimo ir muštynių, jeigu Stepanas nebūtų išgelbėjęs jo bei įrodęs, kad toks gyvenimas veda į pražūtį. Po to jis su džiaugsmu įrodydavo savo klausytojams, koks jis dabar laimingas, nebetarnaudamas velniui, o priklausydamas Dievui ir Jėzui Kristui.

Žmonės stebėjosi Stepanu ir Petru. Jų kalbos buvo visiškai naujos. Kai kurie greit pamiršdavo, ką išgirdo, bet ne visi buvo abejingi. Viešpats matė, kad jauni žmonės jam tarnavo iš visos širdies, išpažino Jo vardą ir aiškino kiekvienam, kad Dievas apsaugo atgailaujantį nusidėjėlį ne tik nuo užtarnautos bausmės, bet ir nuo potraukio į nuodėmę.

Privažiuvus gyvenvietę P., buvo jau tamsu, ir jie nutarė čia apsinakvoti. Su jais važiuavęs vietinis gyventojas pasiūlė jiems nakvynę. Šeimininkė maloniai juos priėmė ir pavaišino, kuo galėjo; arkliams taip pat atsirado vietos. Tie žmonės buvo labai neturtingi: neseniai jiems teko parduoti vienintelę karvę, žydas paėmė jaučius. Šeimininkai skundėsi Stepanui ir Petrui karčia dalia. Kada Stepanas užstalo paskaitė jiems eilutes iš Evangelijos, klausytojų akyse suspindo ašaros. Svečių užuojauta sušildė nuliūdušias šeimininkų širdis. Stepanas skaitė ir kalbėjo apie gailestį ir Jėzaus Kristaus meilę, kad „jis vakar, šiandien ir amžiams tas pats“. Paskui jie visi kartu atsiklaupė, ir Stepanas pasimeldė. Stepano malda paveikė šeimininkus.

– Dievas girdi mus, ir Jis nori, kad mes eitume pas Jį su visais savo vargais, pasikliaudami Juo vienu, – paaiškino Stepanas.

Nors šeimininkė buvo pavargusi, bet nenorėjo anksti gultis, ir jie prasėdėjo iki vėlyvos nakties.

Kitą rytą, prieš jiems išvažiuojant, Stepanas paliko šeimininkams kukurūzų, pataręs nupenėti žąsis, o paskui parduoti mieste. Petras atkirpo gabalą medžiagos vaikų marškiniams. Laimingi, jog galėjo padėti savo artimui, važiavo toliau. Vargšų palaiminimas lydėjo juos.

Atvažiuavęs į miestą, Stepanas pardavė arklį brangiau, negu buvo manyta. Kukurūzus ir kitus daiktus jam taip pat

pavyko brangiai parduoti. Sekėsi ir Petruui. Jis brangiai gavo už tą gabalą, kurio dalį atidavė vaikų marškiniams. Dabar jam pasidarė aišku, kaip svarbu visko pradžia dovanoti Dievui.

Palikęs vežimą ir arklius Petruui, Stepanas nuėjo aplankyti tetos Pribovskajos, kuri tarnavo šeimininke vaistininco namuose. Ji iš karto nepažino sūnėno, o pažinusi labai apsidžiaugė.

– Sveikas, Stepanuška! Iš kur tu? Tu vienas atvažia-
vai? – apipylė jį savo klausimais.

– Iš mūsų aš vienas čia, tetule. Atvykau parduoti arklių. Atvežiau jums linkėjimus nuo senelės, senelio, tėvo, mamos ir visos šeimos. Jau seniai nieko apie jus negirdėjome, tad aš ir užsukau, kad sužinočiau, kaip jūs gyvenate.

– Tiesa, vaikeli, seniai mes nesimatėme. Sėsk gi, sėsk! Man, ačiū Dievui, sekasi gerai. Na, kaip jūs ten visi?

– Ir mes, dėkui Dievui, gyvi, sveiki. Teta, kaip jūs galvojate, ar leis vaistininckas pastatyti arklius kieme? Man reikia juos pašerti, o į stovėjimo aikštelę nesinori vesti.

– Taip, vaikeli. Nors pono nėra namie, bet jis noriai priims tavo arklius. Tu gali netgi atvesti į mūsų arklidę, ten dabar tuščia. Grįžęs ponas ketina pirkti porą arklių. Bet kur ir kam tu juos palikai?

– Savo geram draugui Petruui Kračinskiui. Aš palikau jį prie šulinio su vežimu. Tuojau aš pakviesiu jį.

– Kam tau eiti? Aš pasiūsiu berniuką.

Pribovskaja pasiuntė jauną vaistininco mokinį kviesti Petro, po to, nurodžiusi darbus virtuvėje, grįžo pas savo svečią. Koks gražus tapo Stepanas ir kaip protingai kalba! Ją nustebino tik jo išblyškimas, rodos, neseniai būtų sirgęs sunkia liga.

– Man atrodo, sūnau, kad tu ne visai sveikas. Ar nesirgai, kai buvai kariuomenėje? – rūpestingai jį paklausė Stepano.

– Ne, tetule, aš susirgau per Kalėdas ir ilgai negalavau. Dabar, ačiū Dievui, aš vėl sveikas, bet truputį silpnas. Viešpats, išsaugojęs mano gyvybę, greitai laiku suteiks ir jėgų.

– Įdomu, nuo ko toks jaunas galėjai taip sunkiai susirgti? Nors, jeigu jau mano pono sūnus susirgo, kaip jau išsisaugosi nuo ligų jūsų buityje... – liūdnai samprotavo Pribovskaja.

– O kas jaunajam ponui? – paklausė Stepanas.

– Ak, dviem žodžiais nepapasakosi. Jau ketvirta savaitė, kaip šeimininkas su sūnumi išvažiavo prie kažkokių vandenių. Gydytojas rašė mūsų provizoriui, kad jaunas ponas jau atsikelia iš lovos, bet oras toje vietoje blogai jį veikia, todėl jie greit grįš namo. Vargšas ponas Karimskis! Kaip jis liūdės, jeigu jaunas ponas mirs...

Pribovskaja trumpai papasakojo Stepanui jaunojo Karimskio istoriją. Kartą tėvas su sūnumi gamino vaistus. Jaunas ponas užsinorėjo gerti ir suklydęs vietoj vandens išgėrė kažkokio nuodingo skysčio.

– Nesijaudink, tetule, – nuramino ją sūnėnas. – Dievas niekada neduoda žmogui daugiau laiko, nei jis gali iškentėti. Jis gali viską pakreipti į gerą pusę.

– Tu, Stepanai, kalbi kaip mūsų ponas!

– Argi vaistinė dabar uždaryta?

– Ne, mūsų provizorius vadovauja. Tai iš tiesų Dievas pasiuntė šį žmogų mano ponui!

Žiūrėdama į Stepaną, Pribovskaja negalėjo juo atsидžiaugti:

– Kaip aš džiaugiuosi, kad karinė tarnyba nepakeitė tavęs ir tu nenustojai tikėti Dievu.

– Ak, tetule! – su liūdesiu atsakė Stepanas. – Aš buvau jau beužmirštas Dievą ir įpuolęs į baisią nuodėmę. Aš gyvenau bedieviškai. Bet Jėzus Kristus pasigailėjo manęs. Jis atleido man nuodėmes, nuplovė mane Savo Krauju ir sutaikė su Dangaus Tėvu, o Šventosios Dvasios jėga padarė mane nauju žmogumi. Aš ir šiandien atėjau pas jus, kad viską papasakočiau ir paklausčiau jūsų, ar pažinote jūs Jėzų Kristų, Jo meilę, kuria Jis pamilo mus? Ar jūs tarnaujate Jam iš dėkingumo už dovanotą išsigelbėjimą?

– O, sūnau mano! Jeigu apie tai būtum paklausęs prieš keletą savaitių, aš nebūčiau tavęs supratusi arba būčiau supykusi, – atsakė sujaudinta senelė. – Anksčiau aš nepažinojau Dievo ir Jam netarnavau. Bet ir dabar mano tikėjimas silpnas, daugybę metų niekas nesirūpino mano dvasia. Todėl kartais būna sunku suprasti Dievo Žodį. Bet ponas provizorius man visada sako, kad, jei tik mes atversim širdį Jėzui Kristui, Jis ateis pas mus ir visko išmokys.

Stepanas apsidžiaugė:

– Koks aš laimingas, girdėdamas tai iš jūsų! Vadinasi, ponas provizorius taip pat pripažįsta ir myli Išganytoją? Jeigu jis moko jus Viešpaties kelių, vadinasi, jam jie žinomi?

– Ak, Stepanai! Jeigu jau toks žmogus netarnautų Dievui, tai aš abejoju, ar tai darytų kiti.

– Tetule, brangioji! Ar negaliu aš su juo susipažinti?

– Gerai. Jis toks mielas ir malonus žmogus! Aš nueisiu ir pakviesiu jį. Jeigu turės laisvą minutę, jis ateis pas tave.

Pribovskaja išėjo, o Stepanas laimingas laukė prie langų. Kaip jis džiaugėsi susitiksiąs su žmogumi, einančiu

tuo pačiu siauru keliu! Jis negalvojo, ką pasakys nepažįstamam provizoriui. Širdyje jau dėkojo Viešpačiui už netikėtą džiaugsmą. Pagaliau durys atsidarė. Stepanas atsisuko...

– Stepanai!

– Pone Ursini!

– Nejaugi tai tu, Stepanai? Iš kur čia atsiradai?

Draugo glėbyje Stepanui buvo sunku sulaikyti džiaugsmo ašaras.

– Kaip aš atsiradau čia, tai nenuostabu, bet jūsų čia sutikti aš nesitikėjau.

– Tokie, brolau, Dievo keliai. Kaip tu gyveni, kaip jautiesi?

– Aš labai laimingas. Jėzus Kristus visada su manimi, Jis saugo mane nuo nuodėmės. Jis nepaliko manęs vieno, bet atsiuntė sielų, kurios atsiliepė į Jo kvietimą, kaip jūs ir numatėte. O jūs, brangus pone Ursini, kaip gyvenate?

– Brangus mano Stepanai! Kodėl vadini mane ponu? Nedera broliams taip vienas kitą aukštinti.

– Ne, pone Ursini, kam garbė, tai garbė. Bet jūs man dar neatsakėte į klausimą.

– Gerai, pone Chratski, aš jums tuojuo atsakysiu. Na, kaip patinka toks kreipimasis?

– Ne, ne, taip nieko neišeis! Na, gerai: kaip tu gyveni, brangus broli?

Ursinis apkabino ir išbučiavo Stepaną.

Po kurio laiko grįžo Pribovskaja. Ji nepatikėjo savo akimis: ponas Ursinis ir Stepanas, sėdėdami už stalo, kalbėjosi kaip broliai. Ji nenorėjo trukdyti, bet Petras jau buvo čia, ir Stepanui reikėjo eiti pas arklius, o ir ponui provizoriui daug darbų vaistinėje.

Geroji senelė šauniai pavaišino Stepaną ir Petrą. Apie jų išvažiuvimą ji nenorėjo ir girdėti.

– Rytoj važiuosite! – ryžtingai pareiškė ji.

– Pas jus, tetule, kaip Dangaus Karalystėje! – pastebėjo Petras pasiduodamas.

Po pietų ponas Ursinis pasikvietė Petrą, kad Stepanas su teta galėtų pasikalbėti vieni. Teta sužinojo, kaip Stepanas susipažino su provizoriumi, kuris dažnai lankydavosi pas seną pamokslininką mieste K., kur Stepanas atliko karinę tarnybą. Tą vakarą, kai Stepanas, vejamas baimės, ieškojo dvasiai ramybės, ponas Ursinis kalbėjo susirinkime. Pamokslininkas taip aiškiai nurodė Išganytoją, kad Stepanas tuoj pat priėmė jį į širdį. Maža miesto bendruomenė labai mylėjo poną Ursinį, nes daugelis per jį pažino Viešpatį. Nemažai buvo ir tokių, kurie patarė jam lankyti pamokslininkų kursus, bet jis nesutiko. Jis turėjo seną tėvą, kurio išlaikymui jaunas žmogus leido visą atlyginimą, dažnai pats kentėdamas vargą. Senis neretai engdavo sūnų, bet Kristaus meilė nugalėjo viską, ir tėvas mirė sūnaus glėbyje kaip atpirktas nusidėjėlis.

Stepanas nesuprato, kodėl Ursinis, kuris dabar buvo laisvas ir nepriklausomas, nelankė pamokslininkų kursų. „Galbūt, – galvojo Stepanas, – jis iš pradžių nori apsirūpinti materialiai?“

– Gerai, kad jis nėjo į kursus, – atsidususi pasakė Stephanui Pribovskaja, – tada jis niekada nebūtų užklydęs pas mus ir apreiškęs Dievo meilės!

Sužinojusi provizoriaus gyvenimo smulkmenas, Pribovskaja pradėjo gerbti jį dar labiau. Jis stebėjosi, kad Stephanui atrodo visiškai normalu, jog sūnus aukojosi vardan meilės tėvui. Ji net neįtarė, kad jos sūnėnas vos neuž-

mokėjo gyvybe už savo tikėjimą, bet ilgas kentėjimas ir meilė atvedė į Dievą ir jo tėvą.

O Petras nesigailėjo spalvų ir posakių, pasakodamas Ursiniui apie sunkumus, su kuriais susidūrė Stepanas, grįžęs iš karinės tarnybos Dubravkoje. Papasakojo, kaip buvusieji draugai nusigręžė nuo Stepano, prisiminė, kaip ir jam Stepanas padėjo pažinti Dievą, paminėjo nepaprastus susirinkimus pas Blašką. Išsitarė ir apie baisų įvykį Chratskių svirne. Išgirdęs apie tai, provizorius pabalo iš siaubo. „Tai ir buvo jo liga, apie kurią jis trumpai užsiminė... – liūdnai galvojo Ursinis. – Koks išsvermingumas ir drauge kuklumas“.

Petras papasakojo, kad po Stepano ligos niekas iš jo giminaičių ir pažįstamų daugiau neprieštarauja jo žodžiams.

– Matai, Petrai, – pasakė pagaliau Ursinis, – tikrojo krikščionio kelias į amžiną garbę eina tikrai per Golgotą. Jeigu mes norime gelbėti kitus, būtina patiems aukotis, kaip mūsų Viešpats.

10. SUSIRINKIMAS

Laikas ėjo, ir Stepanas su Petru nepastebėjo, kaip atėjo vakaras.

– Pašerkite arklius, kad septintą valandą būtumėte laisvi. Pas mus bus nedidelis susirinkimas, – pasakė Ursinis draugams.

– Mes čia sutikome keletą liuteronų, norinčių išgirsti Dievo Žodį. Susirenkame skaityti du kartus per savaitę. Dar, dėkui Dievui, pradėjo ateidinėti ir katalikai. Moteris, kurios bute mes renkamės, katalikė, jau taip pat netoli Dieviškosios karalystės. Jos duktė buvo ištekėjusi už mokytojo, liuteronu, todėl jos anūkė – liuteronė. Ji gyvena pas savo senelę ir padeda mums susirinkimuose – groja vargonais, kai mes giedame. Namelį jai nuomuoja viena geradarė, kuri ir mums maloniai leidžia organizuoti jame susirinkimus.

Koks laimingas buvo Stepanas, galėdamas būti tikinčiųjų brolių susirinkime!

Septintą valandą iš vaistinės į susirinkimą išėjo trys jaunuoliai, senutė Pribovskaja, provizoriaus mokinys Indrikas, jaunesnysis mokinys Ferka ir tarnaitė. Petras negalėjo sulaukti susitikimo su tikinčiaisiais, apie kurį tiek daug jam pasakojo Stepanas. Jis jau iš anksto džiaugėsi, kad klausysis Ursinio pamokslo.

Išvažiuodami iš namų, Stepanas ir Petras negalvojo, kad jų čia lauks toks netikėtumas. Jie noriai važiavo į P., bet jeigu būtų žinoję, kas jų ten laukia, turbūt būtų skridę lyg ant sparnų.

Pagaliau draugai priėjo našlės namelį. Perėję priemenę, pateko į apšviestą kambarį, kur eilėmis stovėjo nedažyti suolai. Beveik visos vietos jau buvo užimtos. Didžioji dalis klausytojų priklausė varguomenei. Tarpulangi stovėjo stalas, ant kurio gulėjo Biblija. Greta buvo vargonai, prie jų sėdėjo kukli jauna mergina, apsirengusi miestietišškai.

Žiūrėdamas į tą paprastą aplinką ir į susirinkusiuosius, Petras jautėsi lyg danguje. Kaip lengva ir gera čia buvo kvėpuoti! Jiems įėjus į kambarį, visi pagarbiai pasisveikino su Ursiniu. Stepanui ir Petrui teko atsisėsti ant prieki-

nio suolo. Prieš išeinant iš namų, Ursinis pasakė jiems: „Kada aš baigsiu kalbėti, ir mes sugiedosime šventą psalmę, tu, Stepanai, pakalbėsi. Petrai, tu taip pat paliudysi susirinkusiesiems apie Dievo malonę“.

Prieš susirinkimo pradžia Indrikas išdalino visiems giesmynus, jauna mergina, vardu Ana, pradėjo groti, ir visi užgiedojo. Petras klausėsi giedojimo užmerkęs akis. Jam labiausiai patiko viena giesmė, kviečianti atgailauti. Ak, koks Petras buvo laimingas, kad jis pažino Viešpatį ir patikėjo Juo! Jis jautė tai, ką jaučia sūnus, kuris ilgą laiką klaidžiojo toli nuo tėvo namų, o tėvas su džiaugsmu sutinka jį, atleisdamas viską. Ir jis toks laimingas!

Perskaitęs iš Evangelijos vietą apie Jėzaus Kristaus kančias, Ursinis pradėjo aiškinti tai klausytojams. Petras klausėsi, stengdamasis nepraleisti nė žodžio. Ursinis kalbėjo aiškiai ir paprastai, kaip kalbama vaikams. Bet kiek meilės ir grožio buvo jo žodžiuose! Petras galėjo jo klausytis iki ryto. Jo širdis degė meile Išganytojui, kuris tiek iškentėjo už Jį, nusidėjėlių. O mainais Jis nereikalavo nieko, išskyrus bežadę, nusidėjusią Petro širdį. Jaunuolis taip įsigilino į savo mintis, kad atsipeikėjo tik tada, kai baigėsi pamokslas ir giesmės po jo.

Jis krūptelėjo, išgirdęs pažįstamą Stepano balsą:

– Kas pripažįsta mano įsakymus ir jų laikosi, tas tikrai mane myli. O kas mane myli, tą mylės mano Tėvas, ir aš jį mylėsiu, jam apsireikšiu!

Visų susirinkusiųjų akys buvo nukreiptos į Stepaną. Truputį patylėjęs ir pagalvojęs, Stepanas tęsė:

– Judas – ne anas Iskarijotas – paklausė: „Viešpatie, kas atsitiko, jog ketini apsireikšti mums, o ne pasauliui?“ Jėzus jam atsakė: „Jei kas mane myli, laikysis mano žod-

žio, ir mano Tėvas jį mylės, mes pas jį ateisime ir apsigyvensime. Kas manęs nemyli, mano žodžių nesilaiko“ (Jn 14, 21 - 24).

Jūsų ir mano brangus draugas Ursinis pasiūlė man pasakyti keletą žodžių. Man nesunku tai padaryti, nes perskaitytos eilutės suteikia temą tolimesniam pokalbiui. Visiems mums, čia sėdintiems, žinomi Dievo įsakymai. Bet ar laikomės jų?

Paskui jis kalbėjo apie Jėzaus Kristaus meilę. Jis paaiškino, kad Dievo Sūnus už visas Jo iškentėtas kančias laukia iš mūsų tik meilės Jam.

– Jėzus Kristus sako, kad Jį myli tas, kas laikosi Jo įsakymų. Ar gali Jis tai pasakyti apie mus visus? Ar mylite jūs Jį, mieli draugai? Kaip įrodote savo meilę Jam? Manau, kad ne visi čia susirinkusieji myli Jį. Aš dar nesenas, bet jau pragyvenau nemažą bedieviško gyvenimo dalį. Toks ir jūsų gyvenimas. Ar pradėjote naujai gyventi? Jeigu taip, tai kaip jūs mylite Kristų? „O kas mane myli, – sako Kristus, – tą mylės mano Tėvas“.

Ar pagalvojote kada, ką tai reiškia? Ką reiškia „mylės“ namie, darbe, žodžiu, kiekvieną jūsų gyvenimo minutę. Ar įsigilinote kada nors į šitą žodį?

Kaip džiugu suvokti, kad ne tik Dievo buvimas visur sutinka mus, nusidėjusius ir apgailėtinus žmones, bet kad Jis dar myli mus, kaip tėvas savo vaikus. Kas gali man atsitikti, jeigu Jis gailestingas man? Kas gali man pakenkti, jeigu Viešpats uždeda ant manęs Savo palaimintąją ranką? Jis padeda man iškentėti kančias, palaiko diena iš dienos susirgus ar patekus į bėdą. Jis – mano ramstis. Atėjus mirties valandai, Jis paims mane pas Save, į Savo nuostabią ir amžiną tėvynę.

Pirmaisiais karinės tarnybos metais mane labai traukė namo. Traukė gimtosios vietos, gimtieji kalnai ir miškai. Dabar aš namie. Aš, kaip ir anksčiau, myliu mūsų kalnus ir miškus, bet mano širdis veržiasi į kitus, aukštesnius mano dangiškos gimtinės kalnus. Mano siela veržiasi ten, nes aš žinau, kad ten gyvena nuo amžių mylintis mane Tėvas. Laikykitės Viešpaties Jėzaus įsakymų, ir Dangaus Tėvas jus pamils! Tada jūs būsite visada laimingi.

„Ir aš jį mylėsiu ir jam apsireikšiu“, – sakė toliau Jėzus Savo mokiniams. Pastarieji negalėjo suprasti, kodėl Išganytojas tai sako prastiems, nemokytiems žmonėms. Jie laukė, kad Jis pasirodys šiame pasaulyje didingas ir išmincingas.

Galima daug nusimanyti apie Jėzų Kristų ir kartu nepažinti jo asmeniškai. Visas pasaulis girdėjo apie Išganytoją, bet mažai tokių, kurie pažįstami su juo asmeniškai, kuriems Jis apsireiškė per Šventąją Dvasią. Kaip pavyzdį duosiu toki palyginimą: aš pažįstu daug augalų, mūsų kalnuose augančių, bet nežinau, kuo naudingas kiekvienas iš jų. O mano senelė supranta visų tų augalų gydomąją galią. To nežinodamas, aš galiu eiti ir paprasčiausiai sutrypti juos kojomis. Bet mano senelė šito nepadarys. Ji nuskins augalą ir jį tinkamai panaudos. Kam Išganytojas nepasirodė, tas Jo ir nepastebi. Su liūdesiu aš turiu pasakyti, kad kiti žmonės Jį trypia kojomis. Ar pasirodė Jis kiekvienam iš jūsų? Ar pažįstama jums ta gydomoji galia, kurią Jis turi? Ši jėga išgydo visas nuodėmingas žaizdas. Aš dažnai nustebeš žiūrėdavau, ką senelė daro su augalais. Pirmiausia juos plauna, paskui sunkia, kol išspaudžia daug sulčių. Tikrai tada vaistažolės paruoštos. Jėzus Kristus gyveno tyrai, šventai šioje žemėje.

Po to, kaip jūs jau žinote, Jis praliejo vardan mūsų Savo kraują, ir šis tapo gydomąja jėga mūsų nuodėmingoms žaizdoms. Uždėkite šį balzamą sau ant širdies, ir jūs išgysite. Jūs pažinsite Jėzų Kristų ir pamilsite Jį.

Kartą aš susižeidžiau. Patepiau žaizdą tepalu, kuriuo anksčiau niekada nesinaudojau. Dabar aš sužinojau, kuo jis buvo naudingas. Todėl dabar aš jau neabejingai kalbu apie šią gydomąją priemonę: ji man labai brangi. Duok Dieve, kad ir jūs išmoktumėte vertinti Jėzaus Kristaus kraują – tą balzamą, išgydantį nuodėmių suteptas širdis. Jūs tada nepraeisite paniekinamai pro šalį, jūs pažinsite Jėzų Kristų ir pamilsite Jį.

Išganytojo mokiniams paklausus, kodėl Jis nori pasirodyti tik jiems, o ne visam pasauliui, Jis atsakė: „Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio...“ Tas „kas“ galiu būti aš, o gali būti ir tu, klausytojau. Vienu žodžiu, bet kuris, kas nori laikytis Jo įsakymų.

„...ir mano Tėvas jį mylės; mes pas jį ateisime ir apsigyvensime“. Be jokių abejonių, šie žodžiai tikri. Gavęs Jėzaus Kristaus nuodėmių atleidimą, aš pamilau Jį ir stengiuosi laikytis Jo įsakymų. Tada Viešpats išpildė Savo pažadus man. Savo Šventa Dvasia Jis mokė būti Jame, kada aš atidaviau Jam savo širdį. Anksčiau mano širdyje gyveno velnias, ir aš elgdavausi pagal jo valią; dabar mano sieloj veikia Viešpats ir Jo valia. Tai ir yra mano palaimos esmė.

Visi mes, čia susirinkusieji, esame paprasti ir mažai raštingi žmonės, bet Viešpats nori pasirodyti ir mums. Jis neatsiskleis protingam ir išdidžiam pasauliui, kur žmonės nieku laiko Jo gydomąją galią. Karinėje tarnyboje aš prisiziūrėjau į šį „išmintingą pasaulį“: niekas iš karininkų

netikėjo nei Dievu, nei Jėzumi Kristumi. Tada aš pagalvočiau: „Jeigu tie mokyti žmonės netiki Dievu, tai nėra ko tikėti Juo ir man, mažai mokytam valstiečiui“. Tai vedė mane į pražūtį. Jeigu ne Dievo gerumas ir Išganytojo meilė, tarnaudamas būčiau pražuvęs nuodėmėse.

Niekas iš tų mokytų ponų nepripažino Jėzaus Kristaus. Susidomėję pasauliu, jie tarnavo nuodėmei ir velniui. O aš, nors ir nevertas, buvau Viešpaties išgydytas, išgelbėtas ir išlaisvintas nuo ydų. Jus visus Viešpats nori išgelbėti, už kiekvieną liejosi Išganytojo kraujas. Bet negalvokite, kad mes bet kurią minutę turime teisę sakyti: „Aš myliu Dievą“. Viešpats perspėjo: „Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio“. Mes turime darbais įrodyti savo meilę. Jeigu jūsų gyvenimas neįrodo meilės Išganytojui, vadinasi, Jis jums dar nepasirodė. Amen.

– Amen! – daugelis pakartojo drauge.

Ursinis baigė susirinkimą nuoširdžia malda. Pabaigęs ją, dar kartą trumpai kreipėsi į susirinkusiuosius:

– Leiskite Viešpačiui Jėzui išgydyti jūsų širdis! Mano draugas ką tik sakė, kad Jėzus – tikras nuodėmingų žaizdų Gydytojas. Tik sveikas žmogus gali atlikti savo pilietinę pareigą. Toks ir dvasios įstatymas: tikrai nuo nuodėmės išgydytas žmogus gali įvykdyti Dievo įsakymus; tikrai tyros širdies žmogus gali įrodyti savo meilę Išganytojui. Jeigu jūs siekiate dvasios pasveikimo, turite eiti pas Jėzų Kristų. Jis – jūsų sielos gelbėtojas ir gydomoji jėga. Tokiu keliu ir mes atėjome pas Jį. Kas iš jūsų ryšis šiandien eiti pas Išganytoją ir atiduoti Jam savo sergančią ir kenčiančią širdį? Tegul tas išsina į priekį.

Verkdama išėjo viena našlė, paskui ją dar du vyrai. Likusieji verkdami meldėsi su atgailaujančiaisiais. Dabar

ir Petruai atsirado galimybė atvirai liudyti susirinkusiesiems apie Viešpatį.

Stepanas ir Petras išgyveno čia atmintinas valandas. Bet ir jų nepamiršo ta maža krikščioniškoji bendruomenė, kuriai jie paprastai ir aiškiai kalbėjo apie Viešpatį.

Grįžę draugai šnekėjosi iki pusiaunakčio. Pagaliau Petras nuėjo miegoti, o Stepanas – į Ursinio kambarį dar truputį pasikalbėti. Stepanas turėjo daug klausimų, į kuriuos Dubravkoje niekas negalėjo atsakyti. Jis nuoširdžiai kvietė Ursinį, pasitaikius progai, aplankyti jį Dubravkoje.

– Mes ten kaip avys be ganytojo, – skundėsi Stepanas.

Ursinis žiūrėjo į vaikina, kuris, jeigu būtų galėjęs, jo žvilgsnyje būtų perskaitęs: „Mano mielas, jie ne be ganytojo, kol turi tave“.

Sunku buvo draugams išsiskirti kitą rytą. Tetulė Pribovskaja taip pat pažadėjo Stepanui atvažiuoti į Dubravką. Vežimas seniai dingo iš akiračio, o provizorius Ursinis dar stovėjo ant kelio ir susimąstęs žiūrėjo nuvažiavusiųjų kryptimi.

11. SUGRĮŽIMAS

Patenkinti bei laimingi Stepanas ir Petras grįžo į Dubravką. Jiems norėjosi su kiekvienu sutiktuoju dalintis savo laime. Kelyje pavėžėdavo pavargusius pėsčiuosius. Sutiko ir vieną girtuoklį. Šis žmogus visur garsėjo kaip peštukas

ir padauža. Pasakojo, kad kartą žiemą jis už paskutinius skatikus pasamdė muzikantus, privertė juos įlipti į aukštą medį ir groti. Pats jis gulėjo po medžiu ant sniego, klausydamasis jų. Dabar draugai perrišo jo sumuštą koją ir padėjo atsigulti vežime. Stepanas aiškino jam, kad Dievas sutvėrė žmogų pagal Savo paveikslą ir pasiuntė į žemę savo Sūnų Jėzų Kristų jo išgelbėjimui.

Iš pradžių girtuoklis keikė ir Dievą, ir žmones, ir patį Stepaną. Bet, matydamas, kad Stepanas ne susierzina, o su meile tęsia savo įtikinėjimus, bartis nustojo. Stepanas aiškino jam, kad toks gyvenimas skirtas velniui, ir kelias, kuriuo jis eina, veda į pražūtį. Baigėsi tuo, kad šis žmogus apsiverkė ir likusią kelionės dalį nepratarė nė žodžio. Kada privažiavo jo namus, jis niekaip negalėjo išlipti iš vežimo, nes skaudančioji koja nutirpo. Draugai paėmė jį už pažastų ir nuvedė namo.

– Nepriekaištaukite jam, motule, – kreipėsi Stepanas į jo motiną, – tai neduos nieko gero. Ir aš gerdavau, o kai motina man priekaištaudavo, ji suteikdavo skausmo tik savo sielai, man jos priekaištai sukeldavo pyktį. Duokite jam geriau karštos sriubos ir uždėkite šaltą kompresą ant skaudančio kelio.

Moterį stebino Stepano gerumas. Ji apstulbo, kai, apžiūrėjęs jų varganą būstą, Stepanas kreipėsi į sūnų:

– Kaip pas jus liūdna. Nieko nėra: plikos sienos, nešvari patalynė ir rūbai, tuščias kambarys; ir visko priežastis – vynas. Jūs gyvenate apgailėtinais, gyvuliškai. Pasimelskime kartu, kad Viešpats jus išvaduočiau nuo gėrimo. Tai Jo jėgoms. Jis mane išvadavo iš velnio valdžios, Jis padės ir jums.

Stepanas ir Petras jau seniai nuvažiavo, o vargšė mote-

ris vis prisiminė, kaip jie kartu prašė Dievo pagalbos jai ir jos sūnui. Ir sūnus pirmą kartą pamatė, kaip jų namuose skurdu ir nešvaru. Jis, rodos, pabudo iš gilaus miego, supratęs, kad iki šiol gyveno kaip gyvulys. Jam pasidarė labai gėda. Rodos, plikos sienos kaltino jį: tu pragėrei viską, ką atsinešė žmona. O vargšė žmona! Kai jie tuokėsi, jis mylėjo ją, bet paskui pradėjo gerti ir kankino ją savo žiaurumu. Ji būtų gyva ir šiandien, jeigu nebūtų savo mušimu nuvaręs jos į kapus. Ir dabar ji kaltina jį prieš Dievą...

Ir jis graudžiai pravirko. Motina, norėdama jį paguosti, priėjo prie jo. Jis grubiai pastūmė ją, sakydamas:

– Tu išmokei mane gerti. Kodėl neapsaugojai manęs jaunystėje nuo gėrimo! Tu niekada man nekalbėjai apie Dievą, viskuo kalta tik tu!

Nelaiminga moteris suprato, kad jo žodžiai teisingi, ir nieko neatsakė. Ji pati seniai pamėgo vyną ir duodavo sūnui. Tačiau ji gerdavo saikingai, ir tai netrukdė jai dirbti bei tvarkyti ūkį. O sūnus įpuolė į visišką girtuoklystę ir iššvaistė visą jų turtą. Baisi vien ta mintis, jog tėvams teks pragare girdėti vaikų dejones, kuriose skambės kaltinimas: „Jūs, jūs dėl to kalti!“

Mūsų keliautojai jau tuo metu buvo namuose. Petras išlipo prie savo trobos, pasiimdamas mieste pirtus daiktus. Atsisveikinęs su Stepanu ir susitaręs greitai susitikti, linksmi įėjo pro duris. Kračinskaja stovėjo prie viryklės, galvodama, ar parneš sūnus namo pinigų už parduotą medžiagą, ar pragers juos vėl. Tai nenustebintų jos, nes kartodavosi metai iš metų.

Petras įėjo į virtuvę, linksmi ir nuoširdžiai pasveikino motiną:

– Sveika, motule! Kaip gyveni?

– Ačiū Dievui, gerai, sūnau! Na, kaip suvažinėjai? Sėkmingai?

Jie įėjo į neseniai išbaltintą kambarį. Padėjęs ryšulį ant grindų, Petras atrišo mazgą ir padavė motinai pyragą, iškeptą senelės Pribovskajos. Padovanojo jai skarelę, kurią nupirko, žinodamas, kad ji seniai tokios norėjo. Papasakojo, kokia gera jiems buvo Pribovskaja ir kokius nuoširdžius linkėjimus jai perdavė.

Iš džiaugsmo Kračinskaja nežinojo, ar jai verkti, ar juoktis. Džiaugsmingai apkabino sūnų ir stipriai pabučiavo. Jo rūpestingumas giliai ją sujaudino. Sukrutusi ji pradėjo ruošti sūnui pietus. Pietų metu jis papasakojo, kiek pinigų gavo už medžiagą ir kiek užmokėjo už vilną bei popierių. Pasakė, kad Pribovskaja užsisakė didelį gabalą audeklo ponui Karimskiui nosinėms ir virtuviniams rankšluoščiams.

Likusius nuo pirkinų pinigus Petras atidavė motinai.

– Neatiduok visų, pasilik ir sau šiek tiek, – įkalbinėjo ji.

– Ką tu man pati duosi, paimsiu mielai, – pasakė Petras, – bet pats neimsiu nė kapeikos. Užtenka, kad anksčiau tave apgadinėjau, pasilikdamas dalį pinigų. Prašau atleisti man už tai!

Petras taip maldaujamai žiūrėjo į motiną, jog senoji apsiašarojo.

– Kelyje aš galvojau apie tave. Kiek tau suteikiau rūpesčių, neužmiršiu iki mirties ir tikiuosi su Dievo pagalba įrodyti tai, nors aš tau netikras sūnus...

– Ak, kodėl tu taip kalbi? – liūdnai ištarė Kračinskaja. – Kai atsinešiau tave į namus po savo sūnaus mirties, tu buvai mano nusiramimas. Atrodė, kad mano mažylis

grįžo pas mane. Kol už tave mokėjo, mane lydėjo jausmas, kad tu svetimas. Kai nustojo mokėję, aš buvau laiminga, nes tu tapai mano sūnumi. Nuo to laiko praėjo daug metų, ir aš visai užmiršau, kad tu – ne mano sūnus. Vis dėlto įdomu, ar gyvi dar tavo tėvai?

– Mano tėvai? – iš susijaudinimo Petras pašoko iš vietos. – Jeigu mano tėvai dabar pareikalautų savo teisių netgi prieš Dievo teismą, aš ir ten pasakyčiau, kad jų nepažįstu. Paimčiau tave už rankos ir pasakyčiau: „Štai mano motina!“

Niekada Kračinskaja nepamirš šių žodžių, nepamirš ir nuoširdumo, su kuriuo jie buvo pasakyti. Jo balse buvo girdėti visas nuskriaustos širdies skausmas. Ir nenuostabu, nes vaikystėje Petruį teko kentėti: kas besupyktų ant jo – ar tai jaunas, ar senas – kiekvienas prikaišiodavo jo neaiškia kilme. Taip gana dažnai atsitinka: tėvai nusižengia Dievo įsakymui, o nekalti vaikai turi visą gyvenimą nešioti ant savo kaktos gėdos antspaudą. Šis antspaudas nuo ankstyvos vaikystės buvo ant Petro, kuris nežinojo tėvų švelnumo, kaktos.

Motina ir sūnus kalbėjosi iki vėlyvos nakties. Tą vakarą Kračinskaja galutinai ir visam laikui susitaikė su mintimi, kad jų namuose nebus atidaryta smuklė. Ji daugiau nesigailėjo, kad Petras tapo „svajotoju“. Jis dabar visai kitoks. Iki šiol jis niekada neparodydavo jai nei dėkingumo, nei meilės.

Ir Chratskių namuose dar degė šviesa. Ir čia niekas nesukubėjo eiti miegoti. Kiekvienas turėjo priežastį džiaugsmui. Stepanas nepamiršo nė vieno paliepimo ir pelningai viską pardavė. Bet tai dar ne viskas: motinai parvežė kavos ir cukraus nuo tetulės Pribovskajos, vaikams –

paveikslėlių nuo Ursinio, seneliui – vaistų nuo kosulio, o senelei – nuo reumatizmo. Stepanas vos spėjo atsakinėti į klausimus, pasipylusius iš visų pusių. Visi džiaugėsi, kad tetulė žadėjo aplankyti juos, kai jos ponas važiuos vasaroti. Bet labiausiai jie džiaugėsi Stepano grįžimu, kad jo kelionė buvo tokia sėkminga.

Kada pagaliau visi nuėjo ilsėtis, Stepanas pasiliko vienas su tėvu. Jis norėjo atiduoti gautus pinigus. Skaičiuodamas juos, Stepanas staiga sunerimo, ir ryškus raudonis užliejo jo veidą.

– Tu netyčia apsiskaičiavai? – paklausė Chratskis.

– Tėve, – atsakė Stepanas, atvirai žiūrėdamas jam į akis, – neužtenka už kukurūzus, kurių aš nepardaviau.

– Nepardavei?.. Kodėl? – nustebo Chratskis.

Stepanas sutrikęs papasakojo tėvui, kur jis paliko kukurūzus. Po to jis pridėjo:

– Jūs leidote man nusipirkti naują skrybelę, bet aš nepirkau jos: bus gera ir sena. Dievas norėjo, kad padėčiau tiems vargšams žmonėms. Jūs nepykstate ant manęs?

– Ak, Stepanai, Stepanai! – atsidusęs prakalbo Chratskis. – Ar nesakiau aš tau, kad tu niekada neužmirši blogio, kurį tau suteikiau? Tu galvoji, kad aš visam gyvenimui liksiu piktas ir niekada jau nepasitaisyčiau...

Stepanas atsakė ne iš karto. Jis jau norėjo prašyti tėvo atleidimo, bet persigalvojo.

– Aš nieko blogo apie jus negalvojau, tėtuši, bet prašau Viešpaties, kad Jis visiškai atvertų jūsų širdį, ir aš tikiu, kad Jis tai padarys. Tiktai aš nežinau, ar jūs norite iš visos širdies tarnauti Viešpačiui? Jūs to niekada neparodote nei žodžiu, nei darbu. Ar nenorite jūs sakyti su Jozue: „Aš ir mano namai tarnausime Viešpačiui?!“ Jūs geras žem-

dirbys, darbas jums visada sekėsi gerai, nes darbe mes, sūnūs, visada klausydavome jūsų. Pradėkite tarnauti Viešpačiui, ir mes visi eisime paskui jus. Tada niekas iš mūsų nebijos elgtis pagal Dievo valią ir daryti gera. Ryžkitės šiandien, tėtuši, ir sakykite: „Aš ir mano namai tarnausime Viešpačiui!“

Chratskis buvo išblyškęs.

– Tikėk manimi, sūnau, kad aš norėčiau tarnauti Dievui, bet negaliu Jam įtikti, nes aš nusidėjęs žmogus.

– Pasakykim tai kartu dabar Viešpačiui, tėtuši, – ištarė atsiklaupdamas Stepanas.

Chratskis pasekė sūnaus pavyzdžiu.

– Viešpatie, – meldėsi Stepanas iš visos širdies, – mano tėvas nori tarnauti Tau. Jis prisipažįsta esąs nusidėjėlis; atleisk jam, Viešpatie, jo nuodėmes. Juk tu atėjai atleisti ir gelbėti klystančiųjų. Padėk jam nuo šios dienos tarnauti tik Tau. Amen.

Kurį laiką jie klūpėjo tylėdami. Pagaliau Šventoji Dvasia atvėrė Chratskio burną.

– Dieve, būk man, nusidėjėliui, gailestingas, – sudejavo jis. – Atleisk mano sunkias nuodėmes, atleisk už tą blogį, kurį aš suteikiau Stepanui. Ir aš noriu kartu su savo šeima Tau tarnauti. Padėk man ir priimk mane! Amen.

Blaška labai nustebo, kada kitą dieną pas jį atėjo Chratskis. „Ko jam reikia?“ – pagalvojo sau Blaška. Nors Stepano ligos metu šeimos tapo artimesnės, vyrai vis dėlto vengdavo vienas kito, tik retkarčiais pasikeisdavo žodžiais.

Labai sunku žmogui pradėti kalbą su tuo, kurio jis ilgą laiką vengė. Nelengva buvo ir Chratskiui kalbėtis su Blaška. Kaip nustebo Blaška, kai išgirdo tokius žodžius:

– Aš atėjau, kaimyne, prašyti tavo atleidimo. Aš be rei-

kalo apkalbėjau tave dėl to akmens ant žemės ribos. Aš žinau, kad tu jo neperstatei, nes esi sąžiningas. Atleisk man, ir būkime, kaip anksčiau, geri kaimynai.

– Taip, atleiskime vienas kitam, – atsakė sujaudintas Blaška, paduodamas Chratskiui ranką. – Man džiugu, kad tu atėjai pas mane. Tegul viskas bus po senovei!

Abu su palengvėjimu atsiduso, nes po tiek metų vėl galėjo draugiškai žiūrėti vienas kitam į akis.

12. SVEČIAS

Laikas bėgo greitai. Nuo tos dienos, kai Stepanas ir Petras grįžo iš kelionės, praėjo keletas savaitių. Gyvenimas Dubravkoje ėjo sena vaga, kiekvienas buvo užimtas savais darbais.

Petras Kračinskis taip pat buvo užsiėmęs. Štai jis eina per mišką su ryšuliu, gėrėdamasis tyła. Jis ką tik atidavė pirkėjams audeklą ir dabar grįžta namo su nauju užsakyму. Klientų jis turėjo tiek, kad vos spėjo vykdyti užsakytus. Kada jo klausdavo, ar tiesa, kad jis tapo „svajotoju“, jis noriai atsakydavo: „Taip, iš tiesų aš toks buvau anksčiau, nežinodamas Dievo tiesos. Dabar Dievas manęs pasigailėjo ir priėmė. Koks aš laimingas: Jėzus Išganytojas, Dievo Sūnus, pasirodė man!“

Daugelis netikėjo Petru, bet jis žinojo, kad jie vis tiek kada nors susimąstys apie tuos žodžius.

Petrā jau seniai persekiojo viena mintis, o ir Dubravkos moterys dažnai jį erzindavo:

– Paklausk, Kračinski, tu seniai atlikai karinę tarnybą, kodėl tu nevedi? Tavo motina jau sena, jai jau greit bus sunku vienai tvarkyti ūkį.

– Vesiu, kada suremontuosiu savo namą, – atsakydavo smalsioms moterims Petras, kad tik jos atstotų.

Petras ir pats galvojo apie tai. Seniai jis jau norėjo kaip nors vasarą pataisyti savo trobą ir pristatyti nedidelį priestatą. Stepanas, Miška ir Pavelas Petranas žadėjo jam padėti. Blaška ir Chratskis žadėjo duoti akmenų. Petras jau susitarė su dviem mūrininkais, o Stepanas apskaičiavo, kiek viskas kainuos. Esant tokiai pagalbai, darbas tikrai eis greitai. Bet kas paskui? Kam jam su motina didelė troba?

„Moterys teisios, – galvojo Petras. – Iš tikrųjų motušė sena, jai reikalinga parama. Ji jau dabar nebegali padėti austi man, kaip anksčiau. Taip, jeigu su Dievo pagalba be skolų man pasiseks pataisyti namuką, aš tikrai vesiu. Bet tik Marjušką!“

Jis jau daugiau kaip metai apie tai svajojo, nors tik šiandien sau prisipažino. Ši mintis įsibrovė jam į širdį nuo tos minutės, kai jie abu pradėjo žengti tuo siauru keliu. Anksčiau Petras nė už ką nebūtų drįsęs prašyti Blaškos dukters rankos. Jam apie tai ir galvoti nebuvo ko. Bet dabar jis tapo kitoks, ir jo ūkis susitvarkė. Jis galės išmaitinti šeimą. Ir Marjuškai nereikėtų toli nuo tėvo išvažiuoti. Kol Miška nevedęs, ji galėtų padėti tėvui ūkyje.

„Bet negalvosiu apie tai dabar ir iš anksto nesidžiaugsiu, – gesino savo svajones Petras. – Kas žino, ar pavyks? O jeigu gausiu neigiamą atsakymą, kaip jį iškęsiu? Pasi-

kalbėsiu su Stepanu, tegul jis pasako savo nuomonę. Bet ar myli mane Marjuška? Ji – mano vaikystės draugė. Aš ir dabar pasiruošęs nešioti ją ant rankų ir pildyti visus jos norus. Taip, reikia pasikalbėti su Stepanu ir tada...“

Jo mintis nutraukė netoliese pasigirdę žingsniai. Prieš Petrą stovėjo gerai apsirengęs ponas. Petras nusilenkė, o nepažįstamasis jį prabėgomis nužvelgė nuo galvos iki kojų. Petras buvo labai gražus. Antrą tokį gražuolį sunku ir rasti. Bet ir Petras, žiūrėdamas į nepažįstamąjį, taip pat gėrėjosi juo.

– Pasakyk, mano drauge, kur veda šis kelias? – paklausė nepažįstamasis.

– Į Dubravką.

– Ar negali man nurodyti ten namo, kur galėčiau dviem, trim dienom apsistoti? Aš brangiai užmokėsiu. Man norisi truputį pagyventi šiuose kalnuose.

– O kodėl gi ne! – atsakė Petras. – Štai nors ir Blaškos malūnas... Jis turi gerą kambarį, ten jums bus patogų. Jūs galėtumėte apsistoti ir pas mus, bet ar patiks jums... Mes gyvename skurdžiai. Bet skirtumėm jums didįjį kambarį; motušė įsitaisytų virtuvėje, o aš galiu miegoti svirne.

– Aš sutinku apsistoti pas jus. Prašau panešti man lagaminą, o paskui atsiskaitysime.

– Gerai, pone.

Po pusvalandžio jie jauėjo keliu, vedančiu pro malūną. Petras nešė nepažįstamojo lagaminą, o šisėjo paskui, pasiremdamas kelionine lazda.

– Atrodo, ryšulyje tu turi audeklą. Tu turbūt audėjas? – paklausė nepažįstamasis Petro.

– Taip.

– Na, ir kaip sekasi darbas?

– Ačiū Dievui, gerai. Nuo to laiko, kai aš pradėjau naują gyvenimą, man su Dievo pagalba viskas sekasi gerai.

– Koks tas naujas gyvenimas? Tu turbūt sudarei su kuo nors gerą kontraktą, kur pelningai parduodi prekę?

Petras susijuokė:

– Ne visai taip, nors iš tikrųjų sudariau savotišką sutartį. Anksčiau aš tarnavau vienam ponui, o dabar kitam. Pirminis mane nuskurdino, iškankino ir viską iš manęs atėmė. O dabar mano šeimininkas geras: Jis net man padeda darbe ir už jį moka šimteriopai.

Nepažįstamasis susidomėjęs žiūrėjo į jauną veidą.

– Ką tu turi galvoje, kalbėdamas apie tuos du šeimininkus?

– Buvęs mano šeimininkas – velnias ir pasaulis, o dabar mano šeimininkas – Jėzus Kristus, Dievo Sūnus. Nepykite, pone, ant manęs ir nežiūrėkite su tokia nuostaba. Aš sakau tiesą ir, jeigu leisite, dabar viską jums paaiškinsiu.

– Taip, paaiškink man, nes aš pagalvosiu, kad tu juokiesi iš manęs, – piktai atsakė nepažįstamasis.

Petras ėmė pasakoti. Jis papasakojo apie savo vaikystę, jaunystę, kaip ilgai jis tarnavo velniui, kol kartą girtas vos nesušalo ant kelio. Pasakojo, kaip jį paėmė Stepanas, kaip nurodė jam kelią į Kristų. Po to jis žengė nauju keliu, ir dabar laimingas, kad tarnauja Kristui.

Pasakodamas ir dalindamasis savo išpūdžiais, Petras darėsi vis gyvesnis ir gražesnis.

Nepažįstamasis keletą kartų įdėmiai pažiūrėjo į jį.

„Kas žino, turbūt ir tas ponas iš tų, apie kuriuos man pasakojo Stepanas. Turbūt ir jis netiki nei į Jėzų Kristų, nei į Dievą, o tik tuo, ką mato savo akimis“, – pagalvojo Petras ir uoliai pasakojo nepažįstamajam apie Jėzų Kri-

stų – Išganytoją, galintį išvaduoti ne tik iš nuodėmės, bet ir nuo amžinos mirties.

– Ir tavęs dabar netraukia laisvas gyvenimas, girtuokliavimas, šokiai?

– Ne! Jėzus Kristus išlaisvino mane. Aš dabar nekenčiu to, ką anksčiau mylėjau, ir myliu tai, ko anksčiau nekenčiau ir tryčiau kojomis. Prašau nepykti, pone, jeigu aš išdrįsiu jūsų paklausti, ar pripažįstate jūs Išganytoją ir ar tarnaujate Jam?

Nepažįstamasis šyptelėjo.

– Ar Jį pripažįstu? Aš juk liuteronas. Bet į tavo tiesų klausimą noriu atsakyti atvirai, kad vargu ar aš Jam tarnauju. O dėl išgelbėjimo, jeigu reikia suprasti tą klausimą, kaip tu jį supranti, tai aš neišgelbėtas.

– Ne? O kada pradėsite tarnauti Jėzui Kristui, kuris atidavė Savo gyvybę už jus?

Petro veide nepažįstamasis perskaitė maldavimą ir priekaištą.

– Turbūt niekada! – atsakė jis. – Jeigu aš ir norėčiau visiškai atsiskirti nuo pasaulio, man tai nepavyktų. Jums čia, kalnuose, lengva tarnauti Kristui, niekas jums negali sutrukdyti. Bet mums... Jeigu tu žinotum, kokią padėtį aš užimu pasaulyje, tu patikėtum, kad Kristui aš tarnauti negaliu.

– Prašau jūsų, pone, papasakokite man apie save; aš jums įrodysiu, kad jūs klystate.

– Tu nori man tai įrodyti? Įdomu. Tai žinok: aš – kelių susisiekimu inžinierius. Pusę savo gyvenimo man reikėjo darbo reikalais dieną ir naktį praleisti kelionėse, o likusį laiką – aukštuomenėje. Iš pirmo žvilgsnio ši visuomenė nėra atstumianti, kaip jūsų smuklės, bet iš tikrųjų dar blogesnė. Pagalvok pats, kaip aš galėjau tarnauti Kristui?

– Ak, pone, aš matau, kad jūs nepažįstate mano Viešpaties. Jis gi sako: „Aš su jumis visada“. Jis už jus numirė, Jis ir yra su jumis visada, kaip kad buvo ir su manimi, kai aš apie Jį negalvojau. Jeigu su mumis yra Viešpats, tai mes galime visada ir visur Jam tarnauti.

Nepažįstamasis palingavo galva.

– Netgi ir nuodėmingoje bedieviškoje aplinkoje? – nustebęs paklausė jis.

– Argi jūs privalote būti tokioje aplinkoje?

– Taip, nes kitaip prarasčiau savo vietą. Arba, kad tau būtų aiškiau, turėčiau atsisakyti kasdieninės duonos.

– Ak, pone, tuo aš netikiu! Ir man sakė žmonės, kad aš neteksiu uždarbio todėl, kad tapau „svajotoju“ (taip mus vadina netikintieji). Bet aš pasitikėjau Viešpačiu: argi Jis man leis numirti iš bado? Ir ką gi? Visi ateina pas mane todėl, kad aš gerai audžiu. Jeigu jūs geras inžinierius, tai niekad neparasite savo pareigų tik dėl to, kad būsite dievobaimingas ir nesilankysite nuodėmingose vietose.

Nepažįstamasis nusišypsojo, gėrėdamasis Petru.

– Tu vis dėlto moki apginti savo nuomonę. Koks tavo vardas?

– Petras Kračinskis.

– Kračinskis?

– Jums girdėta ši pavardė? Kračinskių yra daug, bet jie mano motinai ne giminaičiai.

– Taip. Galbūt kas nors iš mano darbininkų buvo Kračinskis. Ar tavo tėvas neužsiiminėjo kelių taisymo darbais?

– Mano tėvas? Nežinau.

Liūdesys ir gaudumas perbėgo Petro veidu. Nepažįstamasis tai pastebėjo.

– Kaipgi tu gali apie tai nežinoti? Jis turbūt mirė, kai tu dar buvai kūdikis?

– Gali būti, kad jis dar ir gyvas...

– Kaip? Vadinasi, jis paliko tavo motiną? O gal išvažiavo į Ameriką, kaip kai kurie slovakai, kad niekada daugiau negrižtų? Neprarask vilties, jis pas jus dar parvyks.

– Dieve, apsaugok mane nuo susitikimo su juo! – karštai sušuko Petras.

– Tu taip pyksti ant savo tėvo? Ką į tai pasakys tau Viešpats? – juokais paklausė nepažįstamasis.

– Aš jam nelinkiu blogo ir, atvirksčiai, prašau Dievo, jeigu mano tėvas gyvas, pašaukti pas Save ir šią sielą. Ir jeigu mes su juo susitiksime prie Dievo sosto, aš labai džiaugsiuos. Bet šioje žemėje aš nenorėčiau su juo susitikti. Vienas Dievas žino, kaip sunku nuo pat vaikystės nešioti svetimą vardą. Aš gi nekaltas, kad mano tėvai buvo žmonės, neverti pagarbos. Bet dar skaudžiau žinoti, kad mano tėvai nebijojo nusidėti Dievui, o nusidėję ėmė gėdytis žmonių. Kad pridengtų savo nuodėmę, jie atidavė mane auklėti svetimiems žmonėms. Pirmuosius metus jie mokėjo už mano auklėjimą, bet paskui nustojo ir tai daryti. Jeigu svetima moteris, mane priglaudusi, nebūtų geros širdies, aš jau seniai būčiau miręs iš bado ir šalčio. Aš nebūčiau pasakojęs jums viso šito, pone, bet norėjau paaiškinti, kad nenoras matyti tėvą negali būti kliūtimi Viešpaties tarnystei... Na va, mes jau greitai būsime namie.

– Tai moteris, kurią tu vadini mama, tau ne motina? – truputį patylėjęs paklausė nepažįstamasis.

Jam turbūt buvo karšta nuo ėjimo, ir jis dažnai nosine valydavosi prakaitą nuo kaktos.

– Prieš žmones ji man ne motina, bet prieš Dievą taip, nes ji viena išaugino mane.

– Gal tu iš pradžių perspėsi ją, kad aš apsistosiu pas jus? Aš palauksiu tavęs čia.

– Kaip jums patogiau, pone! Tik žolė čia drėgna, o jums karšta, kad tik nepersišaldytumėte.

Petras nusikabino savo ryšulį ir, išėmęs užtiesalą, paklojo ant žolės. Vėl užsimetęs nešulį ant nugaros, jis greitai nuėjo namų link. Bet dabar jam jau nebuvo taip linksma, kaip iki susitikimo su nepažįstamuoju.

„Kodėl aš papasakojau jam savo gyvenimą? – samprotavo Petras. – Kam visa tai svetimam žmogui? Kam jam žinoti, kad aš tik atsitiktinai nešioju Kračinskių pavardę? Nors, jeigu visi tai žino, tenebūna paslaptis ir jam. Bet ar tekės už manęs, nešiojančio svetimą pavardę, Marjuška?“

Ta mintis kaip adata dūrė į jo širdį. Bet šį kartą neteko ilgai kankintis dėl tos minties. Jį kažkas pakvietė. Atsigręžęs jis pamatė Marjušką. Jo veidas nušvito, ir jis su džiaugsmu nuėjo jos pasitikti.

– Ko tu čia pripirkai, Petrai? Nejaugi viskas tavo amatui? – paklausė ji, žiūrėdama į jo nešulį.

– O ne!

Ir Petras trumpai papasakojo jai apie susitikimą su nepažįstamuoju.

– Tiktai nežinau, ar patiks jam mūsų skurdžioje troboje? – pridūrė jis.

– Ak, Petrai, kaip tu gali taip kalbėti? – papriekaištavo Marjuška. – Juk Dievo Sūnus neturėjo kur galvos priglausti, o tu gėdijiesi savo trobos. Stepanas sako, kad Jėzus Kristus gyvena su mumis mūsų buveinėse, kad su mumis Jis visur. Jis yra ir jūsų kuklioje troboje. Būdama vaikas,

aš labai mėgdavau užėiti pas jus todėl, kad tavo motinos kambarėliai visada tokie švarūs.

– Tai tau patikdavo pas mus, Marjuška? – Petro širdis džiaugėsi. – Bet kai palyginu savąją trobą su jūsų didele seklyčia, aš negaliu nematyti, kaip pas mus skurdu. Ir visa tai mano kaltė. Jeigu aš anksčiau būčiau pradėjęs naują gyvenimą, būtų kitaip. Bet tikiuosi, kad su Dievo pagalba man pavyks pristatyti dar kambarėlį, ir tada vietos bus pakankamai. Man vis dėlto reikia skubėti, kad perspėčiau motiną apie nelauktą svečią.

– Aš eisiu su tavimi, Petrai, ir padėsiu tavo motinai, – pasiūlė Marjuška. – Kaip viskas laiku: tik vakar su ja užvilkome švarius užvalkalus. Ponas tikriausiai pavargo, bet užtat miegos geriau!

Taip, draugiškai kalbėdamiesi, jie priėjo namus. Kračinską ją tik suplovė indus, kurių dar nespėjo sudėti į spintą. Ji noriai sutiko priimti svečią, nors Petras ir neužsiminė apie žadėtą užmokestį. Marjuškai už pagalbą ji buvo dėkinga.

– Tetule, aš pašluosiu grindis.

– Daryk, ką nori, Marjuška, kad tik viskas būtų gerai. O tu, Petrai, išnešk savo batus ir pasiimk stakles: juk tu šiandien nebeausi.

– Aš viską padarysiu! – pasakė Marjuška. – Eik, Petrai, pakviesk inžinierių, kad nereikėtų ilgai laukti.

Petras noriau pasiliktų namie ir stebėtų, kaip pas jį šeiminkauja Marjuška, bet reikėjo parvesti nepažįstamąjį.

Inžinierius, sėdėdamas ant žemės, kažką rašė. Pamatęs Petrą, jis užvertė savo knygutę ir priėjo prie jo.

– Na, kaip? Ar gausiu aš pas jus nakvynę? – imdamas Petrą už rankos, paklausė jis.

– Motina jūsų laukia su džiaugsmu.

Atsiprašinėti už neturtingumą jam nesinorėjo. „Jeigu Marjuškai patinka pas mus, ir pats Dievo Sūnus čia gali būti, tai bus gera ir tokiam ponui“, – galvojo Petras.

Netrukus Petruį reikėjo eiti pas Chratskius. Jis turėjo jiems iš miesto B. įpareigojimą. Tuo metu Kračinskaja, svečio paprašyta, nuėjo kepti kiaušinienės. Inžinierius, giliai susimąstęs, sėdėjo ant suolo, liūdnai nuleidęs galvą. Dėmesingu žvilgsniu jis apžiūrinėjo kambarį, lyg norėdamas įsiminti visus daiktus. Visur buvo skurdo požymių. Šviesa, kuri skverbėsi pro mažus langus, apšvietė žemas sienas, nukabinėtas virtuvinius rakandais, kampe stovėjo koklinis pečius. Šalia virtuvės buvo pastatyta lova su putliai prikimštu čiužiniu ir nepriekaištingai švaria patalyne. Kitame kampe stovėjo audimo staklės. Viršuje buvo knygų lentyna, greta kabėjo rūbai. Prie sienų stovėjo suolai, o priešais vieną iš jų – ažuolinis stalas, uždengtas švaria staltiese. Ant jo gulėjo duona, greta jos – Biblija. Durys buvo tokios žemos, kad, praeidamas pro jas, Petras visada turėdavo pasilenkti. Sunku buvo patikėti, kad tokioje žemoje troboje išaugo toks aukštas jaunuolis.

– Tai neįmanoma! – staiga sau ištarė ponas. – Aš dabar turiu viską sužinoti! O jeigu tai iš tikrųjų jis?

Tą minutę įėjo Kračinskaja, nutraukdama jo sunkias mintis. Ji pastatė prieš jį kiaušinienę, pieną ir padėjo šviežios duonos. Ji vaišino jį taip nuoširdžiai, kaip tai būdinga tik slovakams.

– Prisėskite ir jūs prie stalo, – pakvietė ponas Kračinskają.

Pakalbėjęs šiek tiek apie orą, kitus įvairius dalykus, ponas staiga paklausė:

– Jūs turite tik vieną sūnų?

– Vieną, jūsų šviesybe, bet ir tas man netikras sūnus.

– Tada jis turbūt jums giminaitis?

– Ne, jis, nelaimingas vargšas, niekada nežinojo, kas jo tėvai. Jūs mane suprantate?

– Taip, suprantu. Bet kaip jis atsirado pas jus? Iš Vienos, tiesa, daug vaikų atiduodama slovakams auklėti. Jis taip pat iš ten?

– Ne, pone. Iš tenai aš nebūčiau drįsusi paimti kūdikio, – atsakė Kračinskaja. – Anksčiau aš dirbau mieste C. Kartą mane pasikvietė gydytojo žmona ir paprašė, kad rasčiau sveiką moterį, kuri paimtų globoti kūdikį. Aš paprasčiau parodyti jį man. Kada pamačiau tą mažylį, atsisakyti aš negalėjau. Mes su vyru buvome neturtingi, ir užmokestis, kurį mums pasiūlė, galėjo būti gera paspirtis. Berniukas buvo dar visai mažas, jam reikėjo motinos švelnumo bei rūpesčio. Mažylio vardas – Petras. Pirmuosius tris metus gydytojo pati mokėdavo žadėtuosius pinigus. Nustatytomis dienomis aš pati užeidavau į C., kartu vesdavausi ir berniuką. Vargšė moteris (amžiną atilsį jai) kiekvieną kartą negalėdavo atsižiūrėti į kūdikį. Kada mačiausi su ja paskutinį kartą, aš paklausiau apie Petro tėvus. Ji atsakė, kad jie vis dar negali susituokti, bet, kai tik įvyks jų vestuvės, jie pasiims kūdikį. Bet šio pažado jie neištesėjo iki šios dienos.

Rudenį gydytojo žmona netikėtai mirė. Kada aš atėjau užmokesčio, pinigus atidavė jos vyras. Tada jis ir pasakė, kad mano adresas išsiųstas kūdikio motinai ir kad toliau mokės ji pati. Tikrai keletą kartų pinigus gavau paštu. Kartais gaudavau ir rūbelių mažajam. Sykį jinai man parašė, kad pasiims mažylį. Aš laukiau, bet ilgą laiką negavau

nei pinigų, nei jokių žinių. Tada aš vėl nuėjau į C., kad iš gydytojo sužinočiau, kas atsitiko. Bet ten jo jau nebuvo. Taip vaikas liko pas mane. Kaimynai patarinėjo vežti kūdikį į Vieną ir atiduoti į vaikų namus. Aš nuėjau pas mūsų pastorių. Jis patarė išspausdinti laikraštyje skelbimą. Bet aš nesutikau. Vaikų aš neturėjau, tai kodėl negalėčiau auklėti pamestą berniuką? Bet kodėl, jūsų malonybe, nevalgote? Jūs turbūt labai pavargote kelionėje? Gal norite pailsėti? Atleiskite man, kad aš taip ilgai jus sutrukdžiau savo kalbomis.

Vis dėlto išvalgi Kračinskajos akis pastebėjo, kad jos pasakojimo metu svečias vis blyško ir blyško.

– Jūs manęs visai nesutrukdėte, – atsakė tas, pakildamas iš vietos. – Bet ar negalite parodyti man Petro motinos laiško, jeigu jį dar turite? Ir ar neliko kokių daiktų, kuriuos jinai atsiuntė?

– Taip, laiškai ir kai kurie daiktai dar liko. Rūbai buvo per maži Petru, ir nešioti jis negalėjo. Aš juos paslėpiau, galvodama, kad pagal juos motina kada nors atpažins savąjį sūnų.

Kračinskaja išėjo ieškoti laiškų ir rūbų ir greit grįžo su ryšulėliu rankose.

– Štai jie!

Svečias apžiūrėjo rūbus. Pradėjęs skaityti laišką, parašytą gražiu moterišku raštu, inžinierius negalėjo sutramdyti savo jausmų ir greitai atsisėdo ant kėdės. Jo rankos drebėjo.

Kračinskaja vėl padėjo daiktus į skrynią.

– Nežinau, kodėl aš vis dar saugau tuos daiktus. Petro motina turbūt daugiau niekada neateis sūnaus, – ištarė ji.

– Neateis! – ištrūko iš svečio lūpų. – Ji mirė jau seniai, tais metais, kada buvo parašytas šis laiškas.

– Ką jūs sakote, jūsų šviesybe?! – sušuko Kračinskaja, pliaukštelėjusi rankomis. – Jūs pažinojote ją?

– Taip!

– Nepykite, pone, jeigu aš išdrįsiu jūsų paklausti dar. Vadinasi, jūs pažinojote ir Petro tėvą?

Svečias tik linktelėjo galva.

– Ar jis dar gyvas?

– Taip, jis gyvas...

Abu nutilo, kambaryje įsiviešpatavo tylą. Kračinskajai trūko drąsos klausinėti toliau. Staiga jos pašnekovas atsistojęs pasakė:

– Iki šiol Petro tėvas negalėjo rūpintis savo sūnumi. Po gydytojo ir kūdikio motinos mirties jis pametė visus jo pėdsakus. Dabar gi, kada sutikau jus, aš atliksiu savo pareigą.

Nepažįstamasis išsiėmė piniginę.

– Aš noriu su jumis atsiskaityti.

Ir jis padėjo prieš Kračinskają tris čekius labai didelei pinigų sumai.

– Paimkite tai sau, o paskui kas pusę metų pašte M. gausite pinigines perlaidas. Dabar jūs turėsite pinigų iki pat mirties.

– Bet, jūsų šviesybe, kodėl jūs duodate man tiek daug? Jūs labai geras, pone! Ar nudžiugs Petro tėvas, tai sužinojęs?

– Taip, nudžiugs. Prašau jūsų, tik niekam nepasakokit apie tai, nors kol aš čia. Bet jūs teisi. Aš pavargau ir eisiu prigulti.

Nustebinta visko, kas įvyko, Kračinskaja dar ilgai negalėjo užsiimti ūkio darbais. Viskas, kas nutiko tą dieną, jai atrodė kaip neišsipildęs sapnas. „Kas galėjo pagalvoti,

kad aš senatvėje taip gerai gyvensiu. Ir ar nekeista, kad pats Petras atvedė į namus žmogų, kuris pažino jo tėvus? Jo motina mirė... Todėl ji ir negalėjo atsiimti sūnaus. Vadinasi, kaltinti jos nereikia. Bet kaipgi, – tęsė ji savo samprotavimus, – aš paaiškinsiu Petru, iš kur turiu tiek daug pinigų? Jis taip pyksta ant savo tėvų, kad net girdėti apie juos nenori. Tikriausiai jis nebūtų ir paėmęs tų pinigų? O kaip jie bus reikalingi namo perstatymui!“

Sugrįžęs Petras rado motiną gerai nusiteikusią. Svečias jau miegojo. Greit ir Petras, pavargęs nuo vaikščiojimo, nuėjo ilsėtis ant šieno. Jis nematė, kaip nakčia, pasilenkęs prie jo, stovėjo svečias ir atidžiai tyrinėjo jo veidą, lyg norėdamas visam gyvenimui įsiminti gražius Petro bruožus. Paslaptingas liūdesys apėmė nepažįstamojo veidą. Petru nesuprantama kalba jis šnibždėjo: „Aš turtingas, turiu nuosavą pilį; o sūnus, mano vienintelis sūnus, kuris galėjo mano gyvenimą padaryti laimingą, miega ant šieno! Jis išaugo kaip vargingo valstiečio berniukas, kuris gali sušalti lauke. To, ko aš netekau praradęs jį, nepakeisi į jokias pasaulio brangenybes!“

13. NEPAŽIŪSTAMASIS

Praėjo keletas dienų po nepažįstamojo atėjimo į Dubravką. Petras Kračinskis, giliai susimąstęs, stovėjo atsirėmęs į senąjį kaštoną prie trobos. Visokios mintys kankino

jį paskutiniu metu. Niekada jis nepagalvojo, kad jam reikės pasakoti apie Viešpatį tokiam mokytam žmogui! Jeigu tai būtų daręs Stepanas – kitas reikalas! Vis dėlto vakar visą dieną jam teko kalbėti su inžinieriumi apie dieviškąsias tiesas. Ilgai jie vaikščiojo po kalnus ir miškus. O koks nuostabus žmogus tas ponas inžinierius! Net nesinori skirtis su juo!

Grįžus draugams iš P., Stepanas vėl rengdavo šeštadieninius skaitymus. Petras nedrąsiai pasiūlė svečiui nueiti vakare į susirinkimą pas Blašką. Didžiausiam Petro džiaugsmui, inžinierius sutiko. Kračinskąja irgi nusprendė tenai eiti. Iki skaitymo pradžios, kol laukė vėluojančios Suzkos Polak, inžinierius kalbėjosi su kai kuriais susirinkusiais ir davė jiems praktinių patarimų ūkiui bei prekybai. Petras labai džiaugėsi, kad inžinierius patiko Marjuškai, nes buvo labai dėmesingas merginai. Kartą, kalbėdamas su inžinieriumi, Petras papasakojo jam, kad Marjuška nuo pat vaikystės nukreipdavo jį gėrio linkme, nors buvo ir jaunesnė už jį.

Vakar miške inžinierius paklausė Petro, ar nesiruošia gi jis vesti. Jaunuoliui teko prisipažinti apie savo ketinimą ir pasakyti, ką galvoja. Jis netgi išsakė abejones, ar sutiks Marjuška tekėti už tokio nepasiturinčio žmogaus kaip jis. Blaška visada buvo pasiturintis žmogus ir savo dukras išleido už turtingų jaunuolių. Petras – skurdžius amatininkas, neturintis net savo pavardės. Pastebėjęs, kad šie žodžiai inžinieriui buvo nemalonūs, Petras nusprendė kalbėti apie ką nors kita.

– O ar jūs turite šeimą? – paklausė jis inžinieriaus.

– Aš turiu žmoną, – atsakė tas, – ir daugiau nieko. Aš turėjau ir sūnų. Matai, mūsų šeimyninės aplinkybės pana-

šios: tu neturi tėvo, o aš neturiu sūnaus. Tiktai vienas skirtumas: tu jaunas, greit vesi ir sukursi šeimą; o aš visam gyvenimui liksiu vienas.

Petrui pasidarė gaila pašnekovo.

– Ar seniai mirė jūsų sūnus?.. – užjausdamas paklausė Petras.

Bet tą minutę iš miško išėjo medžiotojas, todėl jiems teko nutraukti pokalbį ir šnektelti su juo.

Šeštadienio vakarą susirinkime Stepanas perskaitė iš Dievo Žodžio palyginimą apie paklydusį sūnų ir pasakė trumpą pamokslą šia tema.

– Kaip sunku turėtų būti tėvui, kai nuo jo nusigręžia vaikai, gėdydamiesi tėvu pavadinti tą, kuriam jie turi būti dėkingi už gyvenimą! Ar nesunku gi ir mūsų Dangaus Tėvui, kada tie, kam Jis dovanojo amžiną gyvenimą, nenori Jo pažinti ir gėdijasi Jo prieš žmones? Bet atsitinka, kad sūnus klysta. Tai taip pat skaudu tėvui. Kartą mūsų pulke dingo mažas karininko sūnus. Kad jūs būtumėte matę, kaip dėl jo jaudinosi tėvas! Mes visi lakstėme, kol radome mažylį. Koks tada buvo džiaugsmas! Mūsų Dangiškasis Tėvas turi daug paklydusių vaikų. Galvojant apie juos, Jo širdis liūdi ir apsipila krauju. Dievas kremtasi dėl jų! Jis pasiuntė į žemę Savo Vienintelį Sūnų, kad sugrąžintų mus į Tėvo namus. Ir kada Jam pavyksta išgelbėti nors vieną iš paklydusių vaikų, koks didelis džiaugsmas būna danguje!

Jeigu šiandien tarp mūsų yra paklydęs sūnus ar dukra, palikę gimtuosius namus, leiskite Viešpačiui surasti juos! Jėzus Kristus ieško Jūsų! Jis atėjo išgelbėti puolusiojo. Įsivaizduokite save vietoj tėvo, kuris negali apkabinti ir prispausti prie širdies savo sūnaus...

Inžinierius klausėsi Stepano, liūdnai nuleidęs galvą. Kitą dieną, ruošdamasis į susirinkimą, Petras norėjo pasiūlyti ir svečiui eiti su juo. Bet tas aplenkė Petrą, sakydamas, kad nori dalyvauti ir sekmadieniniame skaityme.

– O į bažnyčią jūs vaikštote? – paklausė jis Petro.

– Po susirinkimo, kas nori, dar gali suspėti į bažnyčią M. Bet Stepanas ten neina, ir aš seniai ten bebuvau – ramybės mums neduoda jaunimas. Be to, aš negaliu abejingai žiūrėti į pastorių. Iš karto prisimenu tą įvykį, kai jis mane paliko ant kelio ir aš vos paskui nesušalau. Aš negaliu daugiau klausytis jo pamokslų. Kartą jis „pamokslavo“ apie „svajotojus“, atsiradusius Dubravkoje. Tai buvo tada, kai Stepanas pradėjo sveikti po ligos ir mes susirinkdavome pas Chratskius. Jeigu mus bažnyčioje nuo altoriaus vadina „svajotojais“ ir išjuokia, tai ko mums ten ieškoti?

– Taip, šmeižtą visada apžiūri per padidinamąjį stiklą, – palaikė Petrą inžinierius. – Kas žino, ką prikaltėjo apie jus pastoriui, o jis tuo ir patikėjo. O kodėl vis dėlto niekas nenuėina ir neišsiaiškina asmeniškai su juo to nesusipratimo? Juk pastorius gali ir pritarti jūsų žodžiams bei veiksams. Aš nematau ir nerandu jūsų netikro mokymo.

Petras perdavė tą pasiūlymą Stepanui. Šis ilgai nesutiko su tuo, bet, pakalbėjęs su likusiais susirinkimo dalyviais, pritarė bendrai nuomonei.

Petras apsidžiaugė tokiu sprendimu todėl, kad, parėjusi iš bažnyčios, Kračinskaja papasakojo, jog pastorius kalbėjo prieš juos. Jis, jos žodžiais tariant, tiesiog siautėjo ir, sudavęs į sakyklą kumščiu, sušuko: „Dievo žmonės, saugokite save nuo paklydimo!“ Ilgai dar jie kalbėjo ta tema. Kračinskaja ne visai sutiko su Petro „nauju tikėjimu“.

Jų svečias tuo metu buvo pas Blašką. Jis prižadėjo

parodyti malūnininkui, kaip reikia perstatyti malūną, kad vanduo geriau kristų ant rato. Po to jie kartu su Chratskiu nuėjo į pievą, kur buvo ant ežios akmuo. Abu kaimynai prašė patarimo, kaip išsaugoti pievą nuo pavasarinio potvynio. Chratskis buvo geras šeimininkas; jeigu jis matė ir girdėjo kažką nauja, tai noriai įdiegdavo savo ūkyje. Blaška, atvirksčiai, visada laikydavosi senovės. Paprastas žmogus nepriverstų jo ryžtis, kad imtųsi kažko nauja, o inžinieriumi jis pasitikėjo.

Petras tuo metu su nekantrumu laukė svečio sugrįžimo. Motina ką tik pranešė jam, kad jų svečias ketina dar pasilikti pas juos keletui dienų. Ši naujiena labai nudžiugino Petrą, bet jam norėjosi apie tai sužinoti iš jo paties.

Stepanas po susirinkimo nuėjo į Borovską. Ten miške vasaros laikui įsikūrė vaistininkas Karimskis su sergančiu sūnumi Nikolajumi. Stepano senelė patarnavo jiems. Jos ir nuėjo aplankyti Stepanas. O, be to, jis turėjo jaunajam Karimskiui laišką nuo pono Ursinio. Ursinis tikėjosi, kad taip Stepanui atsiras galimybė pakalbėti su ligoniu ir pasakyti jam keletą raminančių žodžių. Savo laiške Stepanui Ursinis trumpai aprašė įvykį su Karimskiu ir jo sūnumi. Prieš keletą metų vaistininkas Karimskis išsiskyrė su žmona. Greit po to žmona ištekėjo už barono Reinerio. Kai baronienė sužinojo, kad jos sūnus iš pirmos santuokos sunkiai susirgo, ji atvyko ten, kad, jei ir nepasimatytų su juo, tai nors sužinotų vietoje jo ligos smulkmenas.

Aplinkybės susiklostė taip, kad su buvusiu vaistininko žmona susipažino ir provizorius. Jo dėka motinai pavyko pamatyti sūnų iki jam išvykstant į Borovską. Bet netikėtai susirgo ir ji pati. Dabar ligonė gulėjo savo motinos buvusios tarnaitės bute.

Ursinis turėjo pranešti jaunajam Kračinskiui apie motinos ligą, o taip pat apie tai, kad baronas Reineris turbūt greitai atvažiuos pasiimti sergančios žmonos. Pats baronas, labai mylintis savo žmoną, nieko nežinojo apie jos kelionę į P. ir pasimatymą su sergančiu sūnumi. Palikęs ją trumpam laikui prie vandens, kur ji gydėsi, baronas išvyko keletui dienų savais reikalais. Kada baronienė susirgo, niekas iš barono tarnautojų negalėjo pranešti ponui apie žmonos ligą, nes nežinojo, kur jis išvažiavo.

14. NETIKĖTAS ATRADIMAS

Po ilgų aptarimų Blaška ir Chratskis nusprendė pasinaudoti inžinieriaus patarimais. Dabar visi trys patenkinti grįžo namo. Prieš namus Chratskis dėkingas pagarbiai atsisveikino. Likusį kelią Blaška su inžinieriumi ėjo dviese.

– Aš norėčiau užduoti vieną klausimą, – kreipėsi inžinierius į savo pakeleivį.

– Prašau klausti, apie ką tik norite, pone, – atsakė nustebeęs malūnininkas.

– Petras man sakė, kad norėtų prašyti jūsų dukters rankos, bet jis nedrįsta. Jis bijosi, kad atsakysite, nes yra beturtis ir neaiškios kilmės. Sakykite, kaip jūs jam atsakytumėte?

Blaška susiraukė. Jis net negalėjo pagalvoti apie dukters vestuves. Jam pačiam Marjuška buvo reikalinga ūkyje.

Noriau jis atiduotų ją Miškai, nes tai padėtų jo šeimai. Inžinierius pastebėjo, kaip apsiniaukė ir pabalo Blaškos veidas.

– Vadinasi, Petras neklydo? Jūs neatiduosite jos? O kodėl? – žiūrėdamas į Blašką, paklausė inžinierius.

– Prašau pasakyti, kam Marjuškai reikia tekėti? Tiesą sakant, aš ją auklėjau ne Petru. Prieš jį aš asmeniškai nieko neturiu, jis per žiemą labai pasikeitė. Bet Dubravkoje yra daug kitų merginų be Marjuškos. Ir ūkis jo ne toks jau didelis, kad reikėtų žmonos pagalbos, – su daugiareikšme šypsena pridūrė Blaška.

– Taigi, pagrindinė kliūtis – jo neturtas? – pertraukė jį inžinierius.

– Iš dalies turbūt ir neturtas, – atsakė malūnininkas. – Kol aš gyvas, nieko negaliu skirti dukrai, o kaip jie pradės gyvenimą tuščiomis rankomis? Marjuška nepratusi sunkiai dirbti, o mūsų laikais vien iš audimo nepragyvensi.

– Jeigu jūs žinotumėte, kad Petras turi santaupų, ar atsakytumėte jam?

– Pone inžinieriau, jūs geras advokatas, – nusijuokė Blaška. – Jeigu pati Marjuška panorės už jo tekėti ir jeigu aš įsitikinsiu, kad jai su juo bus gerai, aš neištarsiu „ne“.

– Duokite man savo ranką kaip patvirtinimą, kad neatiduosite dukters niekam, jeigu Petras jai patinka. Aš gi pažadu rasti jam darbą, kuris visiškai aprūpins jo šeimą.

Blaška buvo labai nustebęs dėl netikėto posūkio pokalbyje. Jis padavė inžinieriui ranką kaip sutikimo ženklą, bet tuo pačiu metu su nepasitikėjimu pagalvojo: „Pašėlę vis dėlto visi tie ponai! Tai jiems akimirksniu kažkas patinka, tai greit nusibosta“.

Taip jie ir išsiskyrė. Nors inžinierius ir neprašė Blaškos tylėti apie jų pokalbį, tasai pats nutarė niekam apie tai nekalbėti; jis ir taip sunkiai tikėjo tuo, ką girdėjo.

Petras tuo metu sode skaitė knygą. Jis taip buvo užsiėmęs skaitymu, kad išvydo svečią tik tada, kai tas prisėdo šalia jo ant žolės.

– Ant jūsų rūbų gali likti žalios dėmės, – rūpestingai pastebėjo Petras.

– Niekis, man lengviau, negu tau, įsigyti naujus rūbus, – atsakė inžinierius. – O tu nebijai sutepti savųjų?

– Aš galiu sau išsiausti kitus, – linksmai nusijuokė Petras, – o jums reiktų pirkti!

– Petrai, tu labai myli savo amatą, bet ar ketini verstis juo visą gyvenimą?

– Kuo gi kitu? – nustebęs paklausė Petras. – Aš pripratau prie audimo, nors jis, tiesa, nelabai pelningas. Bet aš galvoju, kad ir apaštalas Paulius, būdamas audėjas, neturėjo daug naudos iš savo darbo. Vis dėlto jis galėjo pramaitinti ne tik save, bet dar ir sušelpiti vargstančius.

– Na, apaštalas Paulius, aš manau, uždirbdavo daugiau už tave, – nusišypsojo inžinierius. – Man atrodo, kad tau nedera skubiai vesti. Aš įsitikinęs, kad Blaška noriai atiduos tau Marjušką, jeigu tu ateisi pas jį netuščiomis rankomis. Su Marjuška niekas netrukdo tau susitarti dabar. Jeigu ji tave myli, tai sutiks palaukti dvejus ar trejus metus. Jūs gi dar jauni.

Petras su palengvėjimu atsiduso, bet vėl liūdnai nuleido galvą.

– Bet per dvejus, trejus metus man nepavyks sutaupyti tiek, kad patenkinčiau dėdę Blašką. Gal tik iš širdies gerumo jis sutiktų atiduoti savo dukrą.

– Tu klysti. Jeigu tu paklausysi mano patarimo, tau pavyks palenkti Blašką.

– Kokį gi jūs duosite man patarimą? – nustebeęs paklausė Petras.

– Važiuk su manimi!

– Su jumis? Bet kur?

– Keliaudamas po Vokietiją, girdėjau, kad ten yra mokslo įstaigos, kur priimami jau suaugę jauni žmonės. Štai aš ir norėčiau, kad mokytumėsi vienoj iš jų trejus metus. Ten išmoktum vokiečių kalbos ir išsilavintum. Po to aš surasiu neblogą darbą su geru atlyginimu. Tu turėsi dvi galimybes: pirma, mokykloje tu galėsi gilinti dieviškųjų tiesų žinias; antra, baigęs mokyklą, dirbsi tokį darbą, kad turėsi galimybę visiems kalbėti apie Viešpatį. Juk Stepanas šiandien rytą kaip tik ir kalbėjo apie tai.

– Bet jeigu man pavyktų tenai patekti, kas gi mokės už mane? – vis dar stebėjosi Petras.

– Tas, kas tave nuveš.

– Jūs, pone? Bet kodėl gi jūs mokėsite už mane?

– Girdėjai, ką šiandien rytą kalbėjo Stepanas? Krikščionims reikia elgtis krikščioniškai, tai yra padėti artimui. Nors aš ir laikau save krikščioniu, bet iki šiol nieko gero savo gyvenime nepadariau...

– Tegul atlygins jums Dievas už gerą jūsų ketinimą. Ar nebus jums tai per daug brangu?

– Negalima niekada iš anksto žinoti, kas mūsų laukia gyvenime, – pastebėjo inžinierius. – Gal senatvėje aš pasinaudosiu tuo, kad dabar padėsiu tau mokytis.

Petro širdis džiaugėsi. Jis neabejojo inžinieriaus žodžių nuoširdumu. Inžinierius buvo teisus: negali žinoti, kada ir kas gali būti naudinga.

– Tai tiesa, – sujaudintas pasakė Petras, – jūs neturite sūnaus, o aš – tėvo. Dabar jūs norite man padėti. Duok Dieve, kad ir aš kada nors būčiau naudingas jums.

– Tai kaip, tu važiuoji su manimi?

Inžinieriaus balse buvo girdimas santūrus džiaugsmas.

– O kodėl nevažiuoti? Manęs netraukia pelningas darbas. Aš įsitikinęs, kad su Dievo palaiminimu mes su Marjuška pragyventume ir iš audimo. Bet aš džiaugiuosi galimybe rimtai išstudijuoti Dievo Žodį. Aš noriu skleisti žmonėms tiesą. Bet... – Petras staiga nuliūdo, – kas gi bus su mano motina? Juk mes ruošėmės remontuoti mūsų namelį!

– Kiek laiko užims šis atstatymas?

– Nuo šešių iki aštuonių savaičių.

– Tada nedelsdamas imkis darbo. Į mokyklą anksčiau nei rugsėjį nepriims. Aš viską išmatuosiu, paruošiu planą, ir rytoj tu galėsi pradėti. Eime, apžiūrėkime vietą!

Jie pakilo ir nuėjo namo link, bet nespėjo.

– A, Stepanas! – džiaugsmingai sušuko Petras, matydamas skubantį prie jų draugą. – Kaip gyvena tavo senelė?

– Gerai, ačiū Dievui. Bet aš skubėjau pas jus, pone inžinieriau.

– Pas mane? – nustebęs paklausė šis.

– Taip. Jūsų pavardė Reineris?.. Atleiskite, baronas Reineris?

– Taip, bet kas iš to?

– Daug kas, pone, nes jūsų visur ieško.

– Manęs ieško? Kas gi?

Inžinierius išdidžiai išsitiesė.

– Jūsų sekretorius, kuris nežinojo, kur pasiūsti jums žinią, kurią aš dabar jums atnešiau. Baronienė, jūsų žmona, sunkiai serga ir yra P. mieste.

– Mano žmona yra P. mieste?

Baronas nustebeš žengė atgal.

– Mano žmona yra P.? – vėl nustebeš dar kartą paklausė jis.

– Prašau, perskaitykite mano draugo laišką; jūs viską iš jo suprasite. Aš eisiu kinkyti arklių, kad jūs galėtumėt nuvažiuoti į stotį. Jūs dar suspėsite į greitąjį traukinį.

– Prašau paskubėti, Stepanai! Man būtina patekti į šį traukinį! – suriko inžinierius tolstančiam jaunam žmogui.

Jo veidas buvo išblyškęs, rankos drebėjo. Iš laiško jis suprato, kad baronienė atvažiavo į P., kad pasimatytų su sūnumi, bet ten rimtai susirgo. Niekas iš jo tarnautojų to jam negalėjo pranešti, nes nežinojo jo buvimo vietos.

Baronas nusivalė šaltą prakaitą, išpylusį jo išbalusį veidą. Jį apėmė baisi neviltis. Žiūrint į inžinierių, Petruį pasidarė jo gaila, ir jis pabandė nuraminti. Staiga inžinierius karštai apkabino Petrą, ir iš jo krūtinės išsiveržė skaudė dejonė. Petras buvo sujaudintas jo nelaimės.

– Nesielvartaukite taip! – ramino jį Petras. – Viešpats gali ir čia padėti. Jis gali išgydyti jūsų žmoną, mes melsimės už ją.

– Taip, melskitės, prašau jūsų! Aš nežinau, kas bus su manimi, jeigu ji numirs! Kodėl aš palikau ją vieną? Kodėl aš nepranešiau jai, dėl ko leidausi į kelionę? Ji juk laukė nuo manęs žinių. Kodėl ji leidosi į tokią tolimą kelionę? Ji buvo tokia silpna... Susitikimas su sūnumi sujaudino ją, ir tai turėjo įtakos jos sveikatai. Ji neturi tenai net kur priglausti galvos! Vargšė mano Natali, kaip tu galėjai išvažiuoti viena? Bet ko aš delsiu? Stepanai!.. Kur Stepanas? Greičiau, greičiau! Man reikia susirinkti daiktus. Kas bebūtų, bet šiandien aš turiu būti P.!

Petras nebepažino savo svečio. Jam buvo labai gaila, kad inžinierius taip staiga palieka juos ir kad jį ištiko tokia nelaimė. Tą vakarą Petras nuoširdžiai meldėsi už sergančią baronienę Reiner. Kada ir kaip atsakys Viešpats į šią malda? Jis prašė Viešpaties išgydyti baronienę, bet pagijimas būna dvejopas: laikinas ir amžinas.

15. SVEČIUOSE PAS PASTORIŲ

Buvo nuostabus rytas, kada Stepanas išėjo iš namų, kad aplankyti pastorių. Skaisti saulė apšvietė pamiškę ir gražius javus, išilgai kurių ir vinguriavo kelias, kuriuoėjo jaunuolis. Virš jo galvos mėlynavo tyras dangus. Ore šaudė kregždutės. Kai kur nuo ežios purpteldavo paukštelis, išgąsdintas artėjančių žingsnių. Stepanasėjo gėrėdamasis grynu oru, maloniai klausydamas tylaus vėjo dvelkimo.

Iš tolo tarp kalvų jau matėsi miestelis M. Ant kiekvienos kalvos – kapinės. Ant vienos iš jų iškilusi koplyčia, o į ją vedė kelias, kurio pakraščiuose stovėjo skulptūros, vaizduojančios Kristaus kančias. Šiaurės rytuose nuo kapinių, ant kitos kalvos, išsidėstė kitos kapinės, apribotos pusiau sugriuvusia siena. Toje ramybės vietoje atrodė, kad viskas sako: „Čia amžiams nutilo ginčai ir pykčiai. Čia visi lygūs. Dulke gimei, dulke pavirsi!“ Ir pagaliau trečiosios kapinės, taip pat apsuptos nauja siena, buvo dar apjuostos ir grioviu, kuris gadino visą vaizdą. Tose kapi-

nėse niekas nepriminė Atpirkėjo Kristaus aukos. Nei vienas medis, nei vienas krūmas nepagyvino šios vietos. Tai buvo žydų kapinės. Jų mirtingumas ir sausumas kuo geriausiai atspindėjo Dievo atstumtos tautos dvasią. Bet visi čia palaidoti žmonės dabar jau sužinojo, kas yra tiesa, o kas – suklydimas.

Lygumoje tarp tų trijų kalvų ir tęsėsi miestelis M. Per jį tekėjo upė, o ant jos krantų augo šilkmedžiai. Gyvenvietės gale stovėjo liuteronų bažnyčia, apaugusi šimtametėmis liepomis. Ten, liepų paunksmėje, buvo pastatytas namas pastoriumi ir mokykla.

Gera buvo čia tą saulėtą pavasario rytą! Stepanas nejučia grožėjosi tuo žavingu vaizdu. Bet jo veide buvo matyti liūdesio šešėlis. Jis atėjo čia teisintis pastoriumi, kad stengiasi vesti žmones prie Dievo, nuo kurio jie nusigręžė. Šie žmonės nebegalvojo apie Dievą, Jis jiems neegzistavo. Patys gražiausi namai miestelyje buvo arba smuklės, arba nuodėmių ir ištvirkavimų lindynės – velnio buveinės.

Nusiėmęs kepurę, Stepanas nuoširdžiai pasimeldė Dievui už savo tautą, už šio miestelio gyventojus ir visą bendruomenę, kuriai priklausė ir pats. Jis prašė Viešpaties duoti žmonėms tiesos pažinimą, atgręžti juos į Save – nuo paklydimų ir nuodėmių vergovės. Jis prašė Viešpaties suteikti išminties įvyksiančiam pokalbiui su pastoriumi. Kai jisai artėjo prie bažnyčios, varpai kvietė į rytines pamaldas.

Stepanas įėjo į bažnyčią. Kaip seniai jis čia buvo! Laukdamas pamaldų pradžios, jis susimąstęs žvalgėsi. Turbūt niekada nemanė pirmieji šios bažnyčios parapijiečiai apie tai, kad čia atvirai bus sukilta prieš Kristaus pasekėjus, vadinant juos „svajotojais“. Jiems taip pat ne-

tėjo į galvą mintis, kad prie Viešpaties vakarienės bus prileidžiami vagys, paklydėliai, lošėjai ir girtuokliai, kurie tiesiai iš bažnyčios eina į smuklę ir tik vakare girti grįžta namo. Stepanui pasidarė taip liūdna, kad jis užsidengė rankomis veidą ir atsiklaupė.

Tuo metu žmonės rinkosi į bažnyčią. Atėjo keletas moterų ir du pagyvenę vyrai. Pagal jų išvaizdą buvo galima spėti, kam jie meldžiasi kiekvieną dieną. Paskui įėjo dar keletas vargšų. Prie altoriaus įsitaisė bažnyčios tarnas. Ant choro aikštelės užlipo jaunas mokytojas, paskui kurį sekė jo mokiniai ir dar keletas berniukų. Iš zakristijos girdėjosi pastoriaus kosulys.

Mokytojas atsisėdo prie vargonų. Vietoj bažnytinės muzikos pasigirdo lengvabūdiškos čekų dainos garsai. Po to pradėjo giedoti choralą. Pirmoji melodija, rodos, labiau patiko mokytojui, nes jis pagrojo linksmai, su jausmu, o choralas prasidėjo lėtu ir iškilmingai liūdnu tempu. Susirinkusieji nuobodžiai traukė giesmę. Bažnyčios tarnas net nesuspėjo su jais, o choristai, atvirksčiai, pralenkė muziką ir giedančiuosius.

Stepanas šitą choralą mokėjo mintinai, jo švarus balsas skardžiai aidėjo bažnyčioje. Jis pamiršo aplinkinį pasaulį; jis giedojo tik Viešpačiui, nepastebėdamas nei šnabždančių moterų, nei besižvalgančio į šalis bažnyčios tarno. Stepanas giedojo savo Dievui ir Išganytojui.

Parinktas giedojimui choralas gerai atitiko Stepano nuotaiką ir jausmus. „Jeigu man pavyks susitarti su pastoriumi, – galvojo Stepanas, – ir jis pažadės netrukdyti mūsų susirinkimams, mes padarysime viską, kad patrauktume žmones į bažnyčią. Mes pasieksime, kad ji nebūtų tuščia“.

Su taikia nuotaika Stepanas ruošėsi klausytis pamokslo

ir Dievo Žodžio skaitymo. Jis atėjo į bažnyčią ne kritikuoti, jis džiaugėsi, klausydamas skaitomo Dievo Žodžio. Bet dėl mažo klausytojų kiekio pamokslininkas apsiribojo tik dviejų ilgų maldų skaitymu ir eilėraščio formos malda. Stepanas buvo nusivylęs tokiu pamokslu. Pabaigoje pastorius greitai sukalbėjo „Tėve mūsų“ ir skubiai išėjo į zakristiją. „Ne, – galvojo Stepanas, išeidamas iš bažnyčios, – eiti tiek laiko, kad pabūčiau tokiose pamaldose, neapsimoka...“ Su tokia nuotaika jis nuėjo pastoriaus namų link, ir už kelių minučių jau buvo jo kanceliarijoje.

– Ko tu nori, Chratski? – paklausė pastorius, perspėtas tarno apie jo atėjimą.

– Aš, pone pastoriau, atėjau pas jus, kaip pas mūsų bendruomenės dvasios vadovą, – pradėjo Stepanas, atvirai ir ramiai žiūrėdamas į pašnekovo veidą.

– Pas mane? Sklinda gandai, kad tu naujas apaštalas, – atsakė pastorius su tokia panieka, kad Stepanas paraudo. – Tu, sako, toks protingas, kad mūsų bažnyčia tavęs daugiau nepatenkina, ir tu įkūrei naują. O, be to, tu toks geras sūnus, kad privertei savo garbingą tėvą paimti botagą. Man atrodo, kad ta pamoka tau nieko nedavė. Ji tavęs nepataisė, o, atvirkščiai, tik sustiprino tavo užsispyrimą. Ir visgi ko tu pas mane atėjai?

Kalbėdamas pastorius vis labiau kėlė balsą, gyslos smilkiniuose iššoko, akys užsidegė pikta ugnimi.

– Aš atėjau pas jus, pone pastoriau, kad sužinočiau iš jūsų asmeniškai, kodėl esate prieš mane nusiteikę? Kodėl jūs pykstate ant manęs? Juk Dievo Žodyje parašyta, kad Jūs, dvasinikai, turite vesti tokį į tiesą romumu.

– Tu, pienburni, nori mokyti mane to, kas parašyta Šventajame Rašte?.. Kodėl aš prieš tave nusiteikęs? Ar ne

tu atnešei neramumą į šiuos taikius kalnus? Ar ne tu skleidi „svajotojų“ erezijas? Nejaugi tu, žiūrėdamas man į veidą, bandysi atsisakyti kaltinimų, kuriuos tau pateikiau?

– Jokių erezijų aš neplatinu, pone pastoriau. Manau, kad kažkas, gal kerštaudamas, prikalbėjo jums apie mane. Aš atėjau pas jus, kad pasakyčiau visą tiesą. Prašau mane išklaudyti ir, jeigu aš klystu, nuvesti tikroju keliu!

Stepano balsas skambėjo nuoširdžiai, ir pastorius truputį nusiramino. Sunkiai atsisėdęs ant kėdės, kuri sugirgždėjo po juo, jis vis dar nepatenkintas pasakė:

– Kalbėk, tiktai greičiau! Aš neturiu laiko!

Stepanas papasakojo, kaip, grįžęs iš karinės tarnybos, jis kartu su seneliu pradėjo skaityti Dievo Žodį. Po to į tuos skaitymus rinkdavosi ir kiti, norintys paklaudyti Dievo Žodžio. Jis papasakojo ir apie savo ligą, po kurios susirinkimus pradėjo lankyti daugiau žmonių. Sekmadienį susirinkimas baigiasi dar iki rytinių pamaldų, tad norintys dar gali suspėti ir į bažnyčią. Kiti susirinkimai būna šeštadienį vakare.

– Pone pastoriau, ar jūs galite pasakyti, ką blogo mes darome? Dievo Žodyje pasakyta: „Tyrinėkite Raštą“. Ar nedarė to ir mūsų protėviai? Kurgi čia erezija? Kaip galima vadinti žmogų „svajotoju“, jeigu jis ieško tiesos? Maldauju jus, neleiskite savęs apgaudinėti! Mes ne eretikai ir ne „svajotojai“. Mes mylim Dievo Žodį ir norime būti tikri krikščionys. Mes norime gyventi taip, kaip to reikalauja iš mūsų Kristus.

– Dievo Žodžio skaitymas, – kosėdamas atsakė pastorius, – pagirtinas dalykas, tai kiekvieno liuteronu pareiga. Bet jeigu jau yra bažnyčia, tai kam rengti susirinkimus įvairiuose užkampiuose? Kodėl jūs neinate į bažnyčią?

Gal tu jau manai esąs toks protingas, kad tau nebereikalingas ir pastorius?

– Aš ėjau į bažnyčią, – rimtai atsakė Stepanas, – bet patyriau tiek pajuokos ir neapykantos, kad nutariau daugiau tenai neiti. Net bažnyčioje man nedavė ramiai melstis. Paskui aš susirgau. Ligos metu mane pasiekė gandas, kad bažnyčia nuteikia žmones prieš mane ir visus taip vadinamus „svajotojus“. Ar galiu aš dar eiti į bažnyčią? Aš patiriu nepalyginamai didesnę pasitenkinimą, nagrinėdamas Dievo Žodį namuose arba aiškindamas jį kitiems...

– Aiškindamas, aiškindamas! – nepatenkintas sušuko pastorius. – Kaip tu gali aiškinti? Prasčiokas vos vos skaityti gali, o jau nori aiškinti Dievo Žodį! Juk tu pats nesupranti Biblijos!

– Dievo Žodyje pasakyta: „Ir bus visi mokomi Dievo“. Mes, pone pastoriau, juk ne katalikai, kurie galvoja, kad tik šventikai turi teisę skaityti Dievo Žodį. Mūsų Dangaus Tėvas visiems skyrė Savo Žodį. Kam mes jį gavome, jeigu nesuprastume jo? Bet Jėzus Kristus sako: „Kas nori vykdyti jo valią, supras, ar tas mokslas iš Dievo, ar aš kalbu pats nuo savęs“. Todėl kiekvienas, vykdamas Dievo valią, gali suprasti Kristaus mokymą.

– Gali būti, kad tu pats kai ką ir supranti, bet kam tau kitus mokyti? – daug taikiau paklausė pastorius atsistodamas. – Laikyk tai sau.

– Ne, – paprieštaravo Stepanas. – Jėzus Kristus ne taip moko. Jis sako: „Skelbkite Evangeliją visai kūrinijai“. Aš nenoriu paskui išgirsti iš Jo, kad buvau nebylys...

– Kaip?! Tu galvoji, kad tie žodžiai skirti tau? Ar tai ne pastoriaus reikalas?

– „Jūs – didingi šventikai“, – sako visiems tikintie-

siems savo laiške apaštalas Paulius. Vadinasi, kiekvieno krikščionio pareiga yra liudyti apie Kristų. Jeigu Jėzus atsivėrė jums, tai jūsų reikalas skelbti apie Jį iš katedros. Mūsų darbas – išpažinti Jį miškuose ir laukuose, namuose ir aikštėse.

– Tu sakai, kad jau gavai nuodėmių atleidimą ir kad tu išganytas, ar ne taip? – klausinėjo pastorius, idėmiai žiūrėdamas Stepanui į akis, lyg norėdamas pažvelgti jam į sielą.

– Taip, dėkoju už tai Viešpačiui, – džiaugsmingai atsakė tas. – Dangaus Tėvas Savo malonės dėka priėmė mane į Savo sūnų skaičių vardan pralieto Jėzaus Kristaus kraujo. Dabar aš išganytas ir negaliu, nedrįstu tylėti, kai aplink tiek žmonių grimzta nuodėmingame dumble, kaip kažkada grimzdau ir aš. Todėl iki pat mirties aš nenustosiu jų kvietęs: „Eikite pas Jėzų Kristų! Jis nori atleisti jums, kaip atleido ir man. Jis nori dovanoti jums amžinąją palaimą, kaip dovanavo ją man!“

Pastorius pasipiktinęs net suplojo rankomis:

– Ir šito tu nevadini „svajonėmis“? Koks fariziejiškas veidmainiškumas: jam, mat, atleistos nuodėmės! Jis išgelbėtas! Iš kur toks įsitikinimas? Kuo tu įrodysi, kad esi išgelbėtas? – rėkė pastorius, trypdamas kojomis.

– Įsitikinimas? – pasiklausė Stepanas. – Kaip galite jūs mane apie tai klausinėti? „Tu mokytojas Izraelyje ir nežinai šito?“ Šis įsitikinimas gyvena mano širdyje, kur anksčiau viešpatavo nuodėmė. Ir Dievo Žodyje sakoma: „Rašau jums, vaikeliai, nes Jo vardu atleistos jums nuodėmės“. Savo išgelbėjimo įrodymą randu žodžiuose: „Kas tiki Dievo Sūnų, tas turi savyje tą liudijimą. Kas Dievu netiki, tas jį melagiu laiko, nes nepatikėjo liudiji-

mu, kurį Dievas davė savo Sūnui“. Ir dar: „Kas turi Sūnų, turi gyvenimą“. „Kas tiki Sūnų, turi amžinąjį gyvenimą“. Viešpats sako: „Dangus ir žemė praeis, o mano žodžiai nepraeis“...

– Užteks! – griaudėjo pastorius. – Ir pats Kristus negalėtų perkalbėti tavęs. Aš nenoriu daugiau kalbėti su tokiu savimi pasitikinčiu farizieju. Užtenka man įrodymų, tu tikras „svajotojas“! Aš draudžiu tau platinti netikrą mokymą mūsų apylinkėse. Tėvui nepavyko tavęs pamokyti, bet aš priversiu tave nutilti! Aš neleisiu, kad toks klaidingas mokymas atitrauktų mūsų gerą slovakų liaudį nuo nesuteptos evangeliškos apaštališkos bažnyčios! Aš neleisiu jos traukti į prakeiktas sektas! Pas mus dar yra valdžia, tiek pasaulietinė, tiek ir bažnytinė. Ji sugebės sugrąžinti tvarką ir ramybę! O dabar, jeigu nori išeiti geruoju, tylėk ir eik lauk!

Stepanas išėjo. Taip pasibaigė Dubravkos „svajotojų“ taikios derybos. Nors Stepanas jautė, kad susitikimas su pastoriumi nieko gero neduos, jis visgi buvo nustebintas ir nuliūdintas greita ir nesėkminga savo bandymų susitaikyti su pastoriumi pabaiga. Petras, iš toli pamatęs grįžtant Stepaną, iš karto pastebėjo, kad jo draugas liūdnas.

– Tu turbūt neradai jo namie? – paklausė jis Stepaną.

– Ne, radau!

Stepanas atsisėdo po medžiu ant žolės, Petras pasekė jo pavyzdžiu. Bet Petras negalėjo nusėdėti vietoje. Stepano pasakojimas taip jaudino ir piktino Petrą, kad jis kas minutę pašokdavo iš vietos, išreikšdamas savo pasipiktinimą.

– Dabar tu matai, – kalbėjo Stepanas, – kad aš nieko nepasiekiau, o tiktai, atvirksčiai, viską sugadinau. Pastorius dabar taip nusistatęs prieš mus, kad dar labiau kurstys

žmones bažnyčioje. Dėl mūsų, tikinčiųjų, aš nebijau, žinodamas, kad niekas nenukreips mūsų nuo tiesos. Nebijau ir dėl tų, kurių širdyse jau pradėjo veikti Dievo Žodis. Bet aš bijau, kad dabar negalėsime skelbti tiesos. Žmonės jau seniai pradėjo mūsų bijoti. Neseniai aš nuėjau aplankyti Petraną, o jo namiškiai prieš mane užtrenkė duris. Kas bus tokiems žmonėms? Šios vargšės sielos tiki, kad mes iš tikrųjų „svajotojai“, ir nepriims mūsų tikėjimo. Ši mintis kankina mane!

– Neliūdėk taip, Stepanai! – pasakė Petras, apkabindamas draugą. – Tu juk pasakei pastoriui, kad jo darbas pamokslauti iš katedros, o mūsų – laukuose ir miškuose. Žmonės ir ten mus išgirs. Tu pamatysi, viskas bus gerai!

Ši tvirta Petro viltis, kaip ryto rasa, atgaivino Stepaną.

– Tu teisus, Petrai! Pastorius netylės, bet ir mes netylėsime! Pastoriaus įtakoje, tiesa, daug kas. Jo pusėje valdžia, bet mes turime penkis „akmenėlius“ – penkias mūsų Išganytojo žaizdas. Kaip Viešpaties vardu Dovydas nugąlėjo Galijotą, taip bus ir mums. Mes nekariausime, mes tiktai stosime vardan Viešpaties su Jo paliepimu: „Jūs tapsite mano liudytojais“. Jėzaus mokiniai atsakė vyriausiajam kunigui: „Ar teisu Dievo akivaizdoje jūsų labiau klausyti negu Dievo?“

Draugai pasimeldė, palikdami prie Viešpaties kojų savo tikėjimą ir viltį, ir patenkinti nuėjo namo. Stepanas nustebo, sužinojęs apie inžinieriaus ketinimą užsiimti Petro išsimokslinimu.

– Nežinau, – kalbėjo Petras, – ar nepakeis ponas inžinierius savo planų po visko, kas atsitiko. Jeigu ne, tai aš būsiu be galo dėkingas Viešpačiui, galėdamas mokytis Jo Žodžio ir dieviškųjų tiesų.

Petras papasakojo draugui viską, išskyrus priežastį, pastūmėjusią inžinierių įtaisyti jį į mokyklą. Po tokio rimto pokalbio vedybų klausimas Petruui pasirodė ne vietoje. Jis nutarė laukti palankesnio momento, kad galėtų pasitarti apie tai su Stepanu.

16. BAŽNYČIOS REIKALAI

Mieste P., ponios G. bute, šeštadienių vakarais buvo rengiami maldos susirinkimai. Praėjo keletas savaitių nuo to laiko, kai Stepanas buvo pas pastorį. Per tą laiką jų susirinkimų klausytojų skaičius pastebimai išaugo. Dievo Žodis ne tuščiai krito į jų širdis. Daugelyje sielų prasidėjo naujas gyvenimas. Bet tai neliko nepastebėta vietinių gyventojų.

– Niekada anksčiau nesirinkdavo pas mus liuteronai skaityti Dievo Žodžio, – sakė gyventojai P. vienas kitam. – Anksčiau jie niekuo nesiskyrė nuo katalikų, nebent tik tuo, kad eidavo į savo bažnyčią.

Pačiame P. miestelyje liuteronai bažnyčios neturėjo, nes bendruomenė buvo maža. Liuteronams bažnyčion tekdavo eiti į Rakovaną. Vasarą jie eidavo dažniau, o žiemą – tik tai per didžiąsias šventes. Namie jie apsieidavo ir be Dievo Žodžio. Nieko ir nedomino jų dvasinis gyvenimas.

Kai kurie liuteronai iš P. eidavo į Rakovaną ir priim-

davo komuniją, neklausdami savęs, ką jie tuo pasiekia. Kai kurie net nepriėmė sutvirtinimo sakramento, o prie komunijos ėjo, nes taip reikia. Jie kalbėjo, kad visai be religinių apeigų neapsieisi, reikia daryti tai, ką daro kiti. Taip jie ir gyveno, dažnai nesuprasdami pamaldų esmės.

Vaikai, kurių tėvai buvo liuteronai, anksčiau lankė katalikų mokyklą. Atidarius liuteronų mokyklą, tėvai pradėjo leisti savo vaikus ten. Bet tokioje mokykloje nebuvo Dievo Įstatymo pamokų. Šie liūdni bažnytiniai reikalai ir būtinybė juos keisti ne kartą tapo ilgų diskusijų temomis vietiniuose laikraščiuose. Bet niekam nerūpėjo P. paklydusios sielos.

Pažvelkime į mažą susirinkimą, organizuotą pas ponią G. Šiandien jis žadėjo būti ypač gausus. Penktadienį iš miestelio M. atvyko bažnyčios tarnas su svarbia naujiena. Kada pažįstami, apspitę jį, kvietė į susirinkimą, jis abejodamas palingavo galva:

– Saugokitės! Tai turbūt tokie pat „svajotojai“, kaip ir pas mus, kalnuose.

Žmonės stebėjosi: kaip gali būti „svajotojai“ tie, kurie skaito Dievo Žodį? Jie dar labiau reikalavo, kad bažnyčios tarnas ateitų į susirinkimą ir pats įsitikintų, jog klysta. Visi jį laikė žmogumi, kuriam žinomas Šventasis Raštas. Atsitikdavo, tiesa, kad jis kartais išgerdavo, bet tai buvo išimtis: vestuvėse, moksleivių egzaminų pabaigtuvėse ir panašiai. Šiaip jis garsėjo kaip pagarbos vertas ir protingas žmogus. Anksčiau jis mokytojavo Pietų Vengrijoje, o kartais, išvykus pastoriumi, jam tekdavo laikyti ir pamaldas. Persikėlę ten slovakai užsiėmė žemdirbyste, ir niekas jais nesirūpino. Tokiu mokytu apsiskaitėliu, kaip bažnyčios tarnas, P. gyventojai mielai tikėjo.

– Yra pas mus, kalnuose, – pasakojo jis, – vienas jaunas žmogus, kuris, grįžęs iš karinės tarnybos, parsivežė naują mokymą. Mūsų pastorius sako, kad visos panašios naujovės sklinda pas mus iš Anglijos. Jaunuolis pradėjo demoralizuoti žmones, ir jam pavyko kai kuriuos patraukti.

– Koks tas naujas tikėjimas?

– Šitas Stepanas sako, kad jam atleistos visos nuodėmės, o mes visi gyvename tamsoje. Jis sako, kad mes turime kreiptis į Dievą ir atgimti per Šventąją Dvasią, lyg tai mes būtume nekrikštyti krikščionys... Tvirtina, kad mes neturime nusidėti. Dešimtys pastorių su Biblija rankose neįtikins šio užsispyrėlio. Į bažnyčią jis neina, nors kai kurie jo pasekėjai dar lanko ją. Turbūt ir pas jus kažkas panašaus vyksta.

Bažnyčios tarno atvykimo į P. dieną buvo paskirtas susirinkimas. Niekada dar tiek žmonių nesusirinkdavo į susirinkimą, visiems buvo įdomu žinoti, kokį išpūdį jis paliks bažnyčios tarnui.

Tą vakarą provizorius Ursinis sakė pamokslą apie turtingą jaunuolį, kuris su liūdesiu atsiskyrė nuo Jėzaus, kada Išganytojas pasiūlė jam išdalinti savo turtus ir eiti paskui Jį.

Pamokslininkas įtikinėjo, kad turtingas jaunuolis būtų gavęs viską, jeigu tik būtų ryžęsis eiti paskui Jėzų. Bet meilė turtui buvo taip giliai išsikerojusi jo širdyje, kad jis negalėjo atsiskirti su savo dvaru. Tik tai buvo jo žuvimo priežastis. Kalbantysis kvietė klausytojus kreiptis į Jėzų Kristų, nes tiktai Jėzus gali išgelbėti ir išlaisvinti žmogų iš nuodėmių.

– Be abejo, – sakė po susirinkimo bažnyčios tarnas, – be abejo, tai toks pats „svajotojas“, kaip mūsų Stepanas.

Dievas nereikalauja iš žmonių, kad jie atiduotų viską. Jis tiktai nori, kad jie padoriai gyventų. Būkite atsargūs!

Iki kito susirinkimo, paskirto šeštadienį, P. mieste suspėjo pasklisti įvairiausi gandai apie „svajotojus“. Todėl susirinkime vėl buvo daug smalsuolių, atėjusių paklausti provizoriaus.

– Šiandien bus maldai skirtas susirinkimas, – paaiškino Ursinis susirinkusiems. – Kiekvienas gali melstis už tai, ką turi širdyje. Mes taip pat melsimės už mano draugo sergančią motiną, jis labai prašė tai padaryti.

Susirinkime buvo ir ponija G., namų šeimininkė. Ji negalėjo sulaikyti ašarų, matydama, kaip Ursinis iš visos širdies karštai meldėsi už ligonę. Su ašaromis akyse meldėsi ir jauna mergina, grojusi vargonais. Ji prašė Viešpatį palaiminti ir patraukti į Save tas sielas, kurios Jo dar nepažino. Senelė Pribovskaja meldėsi už savo ponus, našlė Mala – už savo vaikus. Indrikas prašė Dievo, kad P. prasidėtų dvasinis pabudimas.

Susirinkimo pabaigoje du vyrai meldė Viešpatį nuodėmių atleidimo. Vienas jų buvo liuteronas, kitas – katalikas.

Žmonės, kurie nedrįso atvirai išpažinti savo nuodėmių, nors troško, kad jiems būtų atleista, išėjo iš susirinkimo liūdni. Tie, kurie laikė save teisingais, sakė: „Tiesą kalbėjo bažnyčios tarnas, tai iš tikrųjų „svajotojai“.

Susirinkimui pasibaigus, Ursinis kalbėjosi su dviem vyrais, kurie meldėsi už nuodėmių atleidimą. Vienas jų buvo liuteronas. Jis nemokėjo nei skaityti, nei rašyti. Iki šiol niekas nesirūpino šio vargšo žmogaus siela. Niekas neaiškino jam, kad jis nusidėjėlis, kad jo siela nemirtinga ir kad yra Dievas, kuris jį myli. Vargšas gyveno, nežinodamas nei Kristaus, nei Dievo. Jis niekuo nesiskyrė nuo

slovako valstiečio, apie kurį pasakojama, kad, grįžęs Didžiosios savaitės penktadienį iš bažnyčios, pasakė žmonai: „Paklausyk, žmona, kažkas numirė! Aš girdėjau apie Jį bažnyčioje tokią keistą kalbą, jog apsiverčiau“. Valstietis nežinojo, kad kalbama apie Išganytoją, apie Dievo Sūnų, mirusį ant kryžiaus už jo išgelbėjimą.

– Tepadededa jums Jėzus Kristus pradėti naują gyvenimą, – palinkėjo Ursinis, apkabindamas savo pašnekovą, kuris susigraudinęs verkė. – Nuo šios valandos jūs priklausote jau ne sau, o Jam.

Antrasis ūkininkas, katalikas, keletą metų bandė „gelbėtis“ gerais darbais, šventų vietų lankymu ir pasninkavimu, bet, nepriėmęs širdyje Jėzaus, negalėjo be Jo pasiekti nuodėmių atleidimo.

Abu ir anksčiau dalyvaudavo Dievo Žodžio skaitymuose, bet tiktai dabar Kristaus šviesa pripildė jų širdis. Jie džiaugėsi, kad pagaliau priėjo gėrio ir šviesos šaltinį ir galėjo laisvai atverti širdis Viešpačiui. Jie laimingi paliko namus, kur pajuto tai, į ką jau seniai veržėsi jų sielos.

Sutvarkęs ir išvėdinęs kambarį, Ursinis sėdo rašyti nebaigto laiško į misionierių mokyklą Vokietijoje. Parašęs jį, jis išėmė iš striukės kišenės tris kitus laiškus. Pirmasis buvo trumpas: jame pranešė apie laimingą jo draugų atvykimą į X. Kitas laiškas buvo nuo Rakovano pastoriaus. Atplėšęs jį, Ursinis ėmė skaityti: „Užsiimkite medicina, maišykite savo vaistingąsias žoleles, o į svetimus reikalus nesikiškite! Tai, ką jūs rašote apie krašto evangelizaciją, – tik gražios frazės. Pas mus yra parapijos, ir mes neleisime, kad jūs vestumėte iš kelio mūsų kilnią slovą liudį. Ir kas jie, tie viliotojai? Kokiai sektai priklauso? Mes nieko apie juos nežinome! Jeigu jūs įsivaizduojate esąs apaštalu,

važiuokite į Afriką. Ne tik mes, bet ir katalikai džiaugsis, jeigu jūs paliksite mus ramybėje. Jūs rašote, kad liuteronams toli eiti į Rakovaną bažnyčion. Tai tiesa. Bet ką padarysi? Jeigu mūsų protėviai, kurie turėjo tik tris liuteronų bažnyčias, galėjo jas lankyti, tai tokį pat ilgą kelią gali nueiti ir dievobaimingi P. gyventojai. Tikiuosi, jūs tai įsiminsite. Bet jeigu ir šiais argumentais nepavyks priversti jus išmesti iš galvos perversmiškų planų, aš turėsiu kreiptis į valdžią, kuri sugebės išsiaiškinti šį reikalą. Aš visa siela nekenčiu sektantizmo ir švėnteiviškumo. Geruoju nesibaigs, jeigu jūs sugalvosite platinti erezijas mano paprapijoje. I.I., pastorius“.

Perskaitęs laišką, jaunas žmogus atsiklaupė maldai. Jis meldėsi už parašiusį šias eilutes, už jo parapiją ir už „dievobaimingą slovakų liaudį“. Prašė Viešpatį suteikti galimybę, nežiūrint pastoriaus grasinimų, tęsti Dievo darbą P.

Praėjo keturios savaitės nuo tos dienos, kai Stepanas kalbėjosi su pastoriumi. Pievose ir miškuose per tą laiką daug kas pasikeitė: peržydėjo pavasarinės gėlės, užleisdamos vietą erškėtrožėms, skleidžiančioms nuostabų kvapą.

Dubravkoje prasidėjo darbymetis. Pas Blašką remontavo malūną. Petras plėtė savo namelį, Chratskiai padėjo jam. Atėjo laikas šienapjūtei ir kitiems lauko darbams; reikėjo skubėti į mišką malkų, norint nepraleisti miško išvežimo laiko, kurio griežtai laikėsi tuose kraštuose.

Niekada dar Dubravkoje taip nedirbo. Dievas pasiuntė jiems nuostabų orą, ir darbas ėjo į priekį. Anksčiau už visus keldavosi Stepanas, Miška, Petras, Marjuška, Andrejus ir Betka Chratskiai. Malonu buvo žiūrėti, kaip darbas virte virė jų rankose.

Iki darbo dienos pradžios jie rinkosi bendrai maldai, po to Stepanas skaitė keletą eilučių iš Evangelijos, kurias paskui kartu aptardavo. Neretai į darbą eidavo su daina; kartais dainuodavo ir lauke. Žmonės stebėjosi jų džiaugsminga nuotaika; labiausiai stebėjosi „svajotojais“ darbininkai, statantys Petro namą. Pasirodo, kad „svajotojų“ buvo tikrai kažkoks ypatingas tikėjimas, kuris galėjo visiškai pakeisti žmogaus gyvenimą.

Darbininkai buvo nevietiniai, ir jie negalėjo suprasti, kodėl „svajotojais“ vadina žmones, kurie niekam nėra padarę blogo. Iš pradžių tarp savęs, o paskui ir kitiems jie kalbėjo: „Gera būtų ir mums tokiais tapti“.

Stulbinančiai pasikeitė ir Chratskis tėvas. Anksčiau jis dažnai prisigerdavo, o dabar stiprių gėrimų net matyti negalėjo. Anksčiau jis negailestingai gindavo savo sūnus į darbą ir, jeigu kas nors jam nepatiko, labai barė namiškius. Dabar jis įkalbinėjo savo sūnus nepervargti. Labiausiai jaudinosi dėl Stepano, visada išrinkdavo jam lengvesnį darbą. Nors Stepanas ir pasitaisė, bet vis dėlto ankstesnės jėgos nebeturėjo. Moterys susirūpinusios kalbėjo: „Vargu bepavyks jam visiškai sustiprėti; visą gyvenimą jis jaus, kad kentėjo už Kristų“.

Chratskis dažnai būdavo susimąstęs. Jeigu Stepanas ir Marjuška jo visaip nelinksmintų, jis tylėtų visą dieną, duodamas tik būtinus ūkyje nurodymus. Jis visada pirmasis pakildavo nuo pietų stalo, kad paruoštų kambarį popieštiniam Dievo Žodžio skaitymui. Į skaitymą kartais ateidavo ir pašaliniai žmonės.

Kartą Chratskio žmona norėjo parduoti grūdus be vyro žinios. Chratskis tai laiku pastebėjo. Susiraukęs jis pasakė jai:

– Nuo tavęs aš nieko nerakinu ir neslepiu. Kam tu mane apgaudinėjai ir pykini Dievą? Užtektinai mes jau nusidėjome Viešpačiui, laikas pradėti naują gyvenimą.

Chratskajai pasidarė gėda, bet svarbiausia, jai buvo nemalonu girdėti šią pastabą iš vyro.

– Koks tu dievobaimingas pasidarei, – kandžiai pastebėjo ji. – Aš ne tiek grūdų išnešiau iš namų, kiek tu pinigų nunešei į smuklę!

– Tai buvo anksčiau, – triuškinančiai atsakė Chratskis, – bet dabar aš to nedarau. Baik ir tu savo bjaurius darbus!

Baisu ir pagalvoti, koks triukšmas būtų kilęs anais lakais, jeigu žmona būtų išdrįsusi kalbėti su juo tokiu tonu.

Chratskaja džiaugėsi vyro permaina, bet negalėjo jo suprasti. Nenorėdama atsilikti nuo vaikų, ji daug kuo pasikeitė, bet širdis liko tokia, kaip ir anksčiau. Chratskio viduje buvo matyti didelė permaina, ir diena iš dienos tai vis labiau darėsi akivaizdu. Miegojo jis dabar svirne. Vienas Dievas žino, kiek bemiegių naktų jis ten praleido. Dabar jis matė, koks baisus buvo jo bedieviškas gyvenimas. Paguodą ir poilsį jis rasdavo tik klausydamasis Dievo Žodžio skaitymo ir aiškinimo. Dažnai skaitymas dar daugiau apsunkindavo jo sąžinę, jo sieloje nuo to tapdavo sunkiau.

Du kartus, ieškodamas nusiramino, jis nuėjo į bažnyčią. Bet nuo to laiko, kai Stepanas kalbėjo su pastoriumi, Išganytojo Žodžiu: „Mylėkite vienas kitą“ daugiau nesigirdėjo iš katedros. Atvirksčiai, kiekvieną sekmadienį žmonės girdėjo pamokslą, nukreiptą prieš Dubravkos „svajotojus“.

– Pats Jėzus Kristus, – kalbėjo pastorius, – botagu išvijo

iš Jeruzalės šventovės visus veidmainius ir parsidavėlius. Ir mums reikia ginti iš bažnyčios tuos, kurie ją koneveikia, traukia nuo jos žmones.

Kita sekmadienį jis sakė:

– Mes, liuteronai, tęsdami mūsų protėvių šventą mokslą, neturime prekiauti ir elgtis su savo tikėjimu taip, kaip žydas prekiauja oda.

Klausytojai juokėsi bažnyčioje iš taiklaus pastoriaus palyginimo. Išeidamas iš bažnyčios, Chratskis girdėjo, kaip plūdo jo sūnų.

Atsitiko taip, kaip numatė Stepanas: „svajotojų“ vengė ir bėgo nuo jų, lyg nuo maro. Jeigu kas nors susitikdavo su „svajotoju“, tuoj pat jį išjuokdavo.

Kai Blaška eidavo į bažnyčią, jį visada lydėdavo Miška. Bet ir šio visi vengdavo. Jo buvę draugai juokėsi, vadindami Stepaną „Dubravkos ponu pastoriumi“, Petrą – „ponu mokytoju“, o Mišką – „bažnyčios tarnu“. Tyčiodamiesi jie klausinėjo Miškos, ar daug jis surinko pinigų ir ar greit kels varpus į naują varpinę netoli malūno? Miška visada iš bažnyčios grįždavo susijaudinęs. Tėvas ramino jį, sakydamas, kad, laikui bėgant, viskas nurims.

– Ko tu ten eini? – klausė jo Petras. – Ką tu gauni ten? Aš stebiuosi, kad dar dėdė ten eina. Jūs turbūt laukiate, kad išgintų iš ten botagu? Jie sako, kad mes „svajotojai“. Bet Jėzų Kristų vyriausieji kunigai taip pat kaltino, kad Jis tvirkina žmones. O jeigu mes priklausome Jam, ko mums dar laukti?

– Tai kam mūsų protėviai pastatė šventovę? – palaikė bažnyčią Miška.

– Žinoma, ne tam, kas dabar ten pamokslaujama. Iš manęs taip pat juokėsi, sakydami, kad aš jau statau naują

mokyklą. Bet aš juokiausi, tai išgirdęs. Veltui jaudiniesi. Jeigu tu iš visos širdies mylėtum Jėzų, tai neteiktum tiek reikšmės jų žodžiams.

Bet dar daug ką reikėjo išgyventi Miškai, kol jis sutiko netekti visko vardan Kristaus. Šlovę ir pasauliečių žmonių pagarbą jis labiausiai brangino.

Domino draugus ir kiti įvykiai. Jie dažnai prisimindavo „Petro geradari“, kaip vadino inžinierių. Kitą dieną po netikėto barono Reinerio išvykimo iš Dubravkos, vakare, mirė jo žmona. Petras ir Stepanas nutarė važiuoti į laidotuves. Jie visa širdimi užjautė inžinierių.

Kai jie priėjo prie namo, didelė minia jau stovėjo prie durų. Abu pastoriai (iš Rakovano ir vietovės M.) skaitė liturgiją ir maldas. Choristai buvo sode. Išnešant mirusiąją, jie sugiedojo dvi giesmes. Eisena pasuko geležinkelio stoties link. Petras užlipo ant akmens, iš kur gerai galėjo matyti mirusiosios giminaičius. Jis giliai užjautė visus liūdinčius, o labiausiai inžinierių.

Suakmenėjęs nuo skausmo, baronas Reineris stovėjo prie savo žmonos karsto. Skaistūs saulės spinduliai krito ant jo apnuogintos galvos, bet jis to nepastebėjo. Veidas atrodė visiškai be gyvybės.

Petrui buvo gaila, kad jis negalėjo priėti prie inžinieriaus ir pareikšti savo užuojautos. Jis stovėjo toli nuo barono, antra, kaip jam, vargšui žmogeliui, išdrįsti ir prie visų priėti prie tokio pono. „Jeigu jis tik pažvelgtų į viršų, – galvojo Petras, – jis tikriausiai pamatytų mane...“

Jo noras išsipildė. Giesmės metu inžinierius pakėlė galvą, ir, nors minia buvo didelė, Petras pamatė, kad baronas pastebėjo jį. Petro veide buvo galima perskaityti giliają užuojautą, ir baronas tai išžiūrėjo. Dėkingumą išreiškė gal-

vos linktelėjimu, duodamas suprasti, kad pamatė Petrą ir patenkintas jo buvimu.

Giesmė nutilo, ir laidotuvių eiseną pajudėjo stoties link. Petras ėjo su visais, bet pamatyti baroną jam daugiau neteko. Iš stoties Petras ir Stepanas nuėjo aplankyti provizorių Ursinį. Namie jo nebuvo, ir jiems teko laukti. Parėjęs namo ir pamatęs draugus, Ursinis neapsakomai apsidžiaugė.

– Pats Viešpats atvedė jus šiandien pas mane, – pasveikino jis draugus, – nes šiandien man reikalingas dvasinis pastiprinimas.

Jo veidas buvo išblyškęs ir liūdnas. Jis paprašė Stepaną perskaityti ką nors iš Dievo Žodžio. Stepanas atskleidė Evangeliją ir perskaitė keletą eilučių, kurios taip tiko šiai dienai. Petrui atrodė, kad Stepanas taip įkvėptai dar niekada nekalbėjo. Po skaitymo jie sutartinai palinko maldai.

– O, koks nepaprastai geras mūsų Viešpats! – pasakė Ursinis, pakildamas po maldos. – Jis matė, kad mano sielai reikia pastiprinimo. Jis žinojo, kad aš nusilpsiu, jeigu jūs neateisite šiandien pas mane. Jis patarė jūsų širdims atvažiuoti į P.

Draugai papasakojo Ursiniui apie inžinieriaus ketinimus dėl Petro. Provizorių tai labai sudomino ir nudžiugino. Petras apgailestavo, kad inžinierius dėl savo nelaimės pamirš šį reikalą. Bet Ursinis nuramino Petrą, ir šis nutarė ramiai ir kantriai laukti žinių nuo inžinieriaus.

Draugai taip pat kalbėjo ir apie jaunąjį Nikolajų Karimskį – vaistininko sūnų. Paskutiniu metu Stepanas, o paskui ir Petras dažnai lankė jį Borovske ir šiltomis dienomis išnešdavo ant neštuvų į mišką. Po motinos laidotuvių jį vėl turėjo pervežti į vasarnamį, ten jis visada jausdavosi

geriau. Nikolajus džiaugdavosi jaunų žmonių apsilankymu, o labiausiai jam patiko Stepanas. Jų draugystė kiekvieną dieną augo.

Iš Nikolajaus Karimskio Stepanas sužinojo, kad inžinieriaus žmona mirė kaip Dievo vaikas, su juo susitaikiusi. Tai labai nudžiugino jaunuolius. Jie dabar nuoširdžiai meldėsi už inžinierių, kad jis taip pat pažintų Išganytoją ir su džiaugsmu galėtų laukti susitikimo su žmona amžinybėje.

17. MEILĖ, SELVARTAS IR PERGALĖ

Vakarėjo. Stepanas grįžo namo iš Borovsko, kur aplankė senele. Susimąstęs jis ėjo mišku. Apie daug ką jam reikėjo pagalvoti. Jis džiaugėsi sužinojęs, kad Karimskis perdavė savo vaistinę provizoriui Ursiniui šiam palankiomis sąlygomis. O, be to, Nikolajus Karimskis pasiūlė Stepanui, kad šis jo lėšomis statytų patalpą susirinkimams.

Stepanas džiaugėsi, kad taip gerai klojosi Ursinio reikalai. Išbandymų dienomis Ursinis sugebėjo garbinti Dievą. Bet kaip jis tarnaus Viešpačiui, turėdamas kitas, geresnes gyvenimo sąlygas? Ar ir toliau, gyvendamas bei dirbdamas, jis šlovins Dievą?

Stepanas prisiminė Nikolajaus Karimskio sesers draugės apsilankymą. Jis pastebėjo žvilgsnį, kuriuo Nikolajus

palydėjo išeinančiąją. „Ji jam taip pat brangi, kaip man brangi Marjuška, – pagalvojo sau Stepanas. – Aš irgi laimingas, vien jai pasirodžius. Pats Dievas įdeda į mūsų širdis meilę aplinkiniams. Aš, ačiū Dievui, myliu visus žmones ir pasiruošęs dėl jų padaryti viską, bet Marjuška man brangesnė už visus“.

Stepanas sustojo. Jis ėjo kaip tik pro malūną. Šioje vietoje jis pirmą kartą po ilgo išsiskyrimo susitiko su Marjuška. Čia papasakojo jai apie gautą palaiminimą. Kaip viskas aplink pasikeitė per tą laiką! Tada viskas buvo apdengta ledu, o dabar vanduo bėgo į užtvanką, apaugusią žole ir gėlėmis. Storas sniego sluoksnis tada dengė krūmus ir medžius, o dabar švieži žaluma blizgėjo saulėje. Tada ten buvo taip tylu, kad galėjai girdėti net savo alsavimą, dabar iš miško buvo girdėti paukščių čiulbėjimas, dūzgė bitės, įvairūs vabzdžiai skraidė ore, drugeliai linksmi plasnojo nuo žiedelio ant žiedelio.

Visur virė gyvenimas! „Žiema jau praėjo, – mintyse sau kartojo Stepanas eilutes iš Biblijos, – lietus paliovė ir nuėjo. Mūsų žemėje pasirodė gėlės,.. ir girdėti mūsų šalyje purplelio balsas. Figos medis gavo savo spurgus; žydintys vynuogynai duoda savo kvapą. Kelkis, mano prietele, mano gražuole, ir ateik“ (Gg 2, 11 - 13).

„Ką aš čia? – pertraukė savo mintis Stepanas, linguodamas galva. – Juk tai Dangaus Jaunikio ir Bažnyčios paveikslas. Taip gali tik Jis kalbėti sieloje. Kaip aš galėjau panaudoti tuos žodžius žmogiškosioms mintims?“

– Viešpatie, atleisk man, – tyliai ištarė jis, užsidengdamas rankomis veidą. – Aš negaliu sutvarkyti savo jausmų, mano sieloje toks pat pavasaris, kaip ir gamtoje. Manau, kad ir tai nuo Tavęs, Viešpatie!

Krūmuose sučiulbėjo lakštingala. Vis garsiau ir garsiau skambėjo jos daina, laimingas paukštelis čiulbėjo meilės himną. Stepanas pamatė, kad lakštingala tupi prie lizdelio, susukto ant šakos virš vandens, o jame pasislėpė jos draugė. Pasukusi į jos pusę galvelę, draugė girdėjo toli sklindantį čiulbėjimą. „Jie myli vienas kitą! Viskas gamtoje kvėpuoja meile; visi ir... aš! Taip, aš myliu Marjušką ir geidžiu jos meilės. O, jeigu mes priklausytumėm vienas kitam, kaip tie paukšteliai!“

Stepanas vos prisivertė išeiti iš tos vietos, daug bylojusios jo širdžiai. Jis suskubo išeiti į pievą. Įkandin girdėjosi lakštingalos čiulbėjimas. Stepanas nuėjo tiesiai per pievą atsigerti šalto vandens iš šaltinio, kuris tekėjo iš po uolos, jungiančios kaimynų valdų ribas. Čia jis kartą pakabino ašotį, kad pakeleivis galėtų numalšinti troškulį. Žmonės nežinojo, kas tai padarė, bet širdyje dėkojo geradariui.

Greta šaltinio augo laukinė vyšnia, o iš abiejų jos pusių stiebėsi dvi eglės. Koks gyvas ir gražus kampe! Prisišliejęs prie uolos, Stepanas gėrėjosi nuostabiu Dievo pasauliu. Bet, nepaisant visų pastangų nukreipti mintis į ką nors kitą, Stepanas vėl ir vėl grįždavo prie Marjuškos.

Visa lanka jam atrodė lyg rojus, lyg nuostabi pirmųjų žmonių – Adomo ir Ievos – vieta. Kaip, tikriausiai, Adomas mylėjo Ievą! Kaip ramiai jie galėjo gyventi vienas dėl kito Dievo akivaizdoje!

Jam kilo mintis, kad būtų gerai ir jam pastatyti čia nedidelę trobelę. Ta trobelė būtų vien jo, ir į ją įsivestų Marjušką. Stepanas nusprendė kuo greičiau paklausti Marjuškos, ar sutiktų ji dalintis ir džiaugsmu, ir nelaimė, tapdama jo žmona.

Užsigalvojęs Stepanas nepastebėjo Petro, išėjusio iš krūmų.

– Iš kur tu, Petrai? – nustebęs paklausė Stepanas.

– Pagaliau aš tave radau! Negalėjau tavęs sulaukti ir ėjau pasitikti!

Petras džiaugsmingai puolė Stepanui ant kaklo.

– Kodėl tu toks laimingas, Petrai?

– Ak, aš turiu džiaugsmingą žinią! Aš gavau iš pono inžinieriaus laišką! – iškilmingai pasakė Petras.

– Iš tikrųjų? Na, kaip dabar jis jaučiasi? Ar Dievas padeda jam nusiraminti?

– To aš nežinau, jis apie save nieko nerašo.

Abu draugai tyliais žingsniais ėjo gyvenvietės link.

– O ką jis tau rašo?

– Pirmiausia jis dėkoja mums abiems, kad buvome laidotuvėse. Mūsų dalyvavimas jam buvo didelė parama. Po to jis rašo, kad brolis Ursinis pranešė jam, jog aš abejoju, ar nepamiršo mano reikalo. Jis prašo manęs nesijaudinti, jis jau buvo Vokietijoje, toje mokykloje, kurią man siūlė. Atsirado laisva vieta. Jis pataria man skubiai statyti namą, nes rudenį nori pats mane ten nuvežti. Ką tu dabar pasakysi, Stepanai?

– Dar negaliu padėkoti Viešpačiui, kad Jis taip pasirūpino tavimi. Aš taip džiaugiuosi, kad tu dabar rimtai galėsi mokytis Dievo Žodžio, jog paskui dirbtum jo garbei. Kada aš buvau karinėje tarnyboje, man taip pat norėjosi įstoti į tokią mokyklą. Bet tada pasakiau sau, kad pirma grįšiu į gimtinę, papasakosiu saviesiems, ką padarė su manimi Viešpats. Kaipgi dabar man nesidžiaugti ir už tave, ir su tavimi? Kaipgi nedėkoti už viską Viešpačiui? Bet aš iki šiol nežinau, kaip jūs su inžinieriumi pradėjote kalbą apie tai?

– Aš seniai norėjau tau papasakoti, Stepanai, ir prašyti patarimo. Bet visą laiką aš gėdinausi pradėti tą kalbą, nors nieko čia blogo nėra. Grįžkime atgal prie šaltinio, aš tau viską papasakosiu.

Stepanas noriai sutiko, ir draugai patogiai įsitaisė po vyšnia. Temo. Virš miško užsidedė vakarinė žara. Prieblanda, kaip tamsūs sparnai, išsisklaidė virš žemės. Draugai jau negalėjo aiškiai skirti vienas kito, ir Petruai tai buvo kaip tik.

– Stepanai, – pradėjo Petras, – aš taip myliu Marjušką, kad nei tau, nei kam kitam negaliu pasakyti to žodžiais!

Stepanas krūptelėjo ir vos ne su siaubu pažvelgė į Petrą.

– Tačiau nežinau, – jau su palengvėjimu tęsė toliau Petras savo išpažintį, – ar myli mane Marjuška. Aš galvoju, kad taip. Bet aš, tu žinai, neturtingas, o Blaška – išdidus žmogus. Argi jis atiduos man savo dukrą? Nežinau, kaip atsitiko, kad aš viską papasakojau ponui inžinieriui, ir jis panorė man padėti. Baigus mokyklą, jis žadėjo parūpinti gerą darbą geležinkelyje, kad paskui galėčiau vesti Marjušką. Bet aš nežinau, kaip man dabar pasielgti? Todėl aš noriu paklausti tavęs, Stepanai, ar patari man dabar sužinoti iš Marjuškos, ar myli ji mane ir ar sutinka laukti. Ar dar atidėti šį pokalbį...

Abu tylėjo. Stepanas žiūrėjo į žemę taip, kaip kažkada Adomas. Sutemoje jis ieškojo prarastojo rojaus ir negalėjo rasti. Kodėl Petras būtent jam uždavė šį klausimą? Ir jis turi patarti...

– Kodėl tu nieko neatsakai, Stepanai? – nustebė Petras.

– Ne taip jau lengva duoti patarimą, – vos girdimai atsakė Stepanas. Jis stengėsi kalbėti kiek galima švelniau, nors jo širdyje išsižiebė kartėlis. – Eime dabar namo. Rytoj aš pasakysiu savo nuomonę.

Abu atsistojo.

– Gerai, Stepanai, aš paklausysiu tavo patarimo, nors mieliau šiandien nueičiau pas Marjušką. Bet tuo pačiu aš ir bijau... Jeigu ji man atsakys, kaip aš ištversiu?

Petras buvo taip pasinėręs į savo jausmus ir mintis, kad neatkreipė dėmesio į Stepano tylėjimą. Jie tylėdami priėjo tą vietą, kur takelis išsiskyrė į skirtingas puses. Paspaudę vienas kitam ranką atsisveikinimui, draugai išsiskyrė.

Chratskis stebėjosi, kur taip ilgai užtruko Stepanas. Visi seniai jau pavakarieniavo, o jo vis nebuvo.

– Turbūt jis pasiliko nakvoti pas senele, – nusprendė Betka, ir visi nusiramino.

O Stepanas tuo metu gulėjo sode po kriaušę. Jis nepastebėjo, kaip bėgo laikas. Jis suprato tiktai viena: jeigu jam nepadės Jėzus Kristus, jis neatsilaikys šioje kovoje.

„Aš pakėliau jį nuo kelio, kad jis nežūtų, o dabar jis atima iš manęs mylimąją. Bet ne, Marjuškos aš jam neatiuosiu. Ką aš darysiu, jeigu jis ves ją? Jis sako, kad neištvers jos neigiamo atsako. O kas bus su manimi, jeigu aš ją prarasiu? Petras išvažiuos į Vokietiją, o aš liksiu čia, dieną ir naktį galvodamas apie kito nuotaką... Tai nuodėmė. Ne, Petrai, negaliu aš tau jos atiduoti!“ Jis prisiminė Marjuškos žodžius, pasakytus jam po ligos. Jis jautė, kad jie leido jam tikėtis jos sutikimo. Bet jeigu Petras rytoj nueis pas ją, ir Marjuškai neužteks ryžto jam atsakyti? O aplenkti draugą Stepanas neturėjo teisės. „Eik dabar pas ją, – šnibždėjo jam gundytojo balsas. – Rytoj rytą tu gali pasakyti Petru, kad ji jau pasižadėjo tau“. „Eik nuo manęs, šėtone, – su siaubu kartojo Stepanas. – Kokiomis akimis aš pažvelgiau rytoj į Petrą? Jis manimi pasitiki, jis turi viltį. Man reikia jam duoti gerą patarimą...“

Stepanas jautė, kad tamsos galia apima jį. Jis pradėjo melstis. Su kartėlio ašaromis prašė jis Viešpatį nereikalauti iš jo pasiaukojančios meilės Petru, galinčios priversti jį atiduoti Marjušką draugui. Bet šiandien Viešpats buvo nepermaldaujamas. „Mylėk savo artimą kaip patį save“. – „Jei kas nori eiti paskui mane, teišsižada pats savęs, teima savo kryžių ir teseka manimi“. – „Kokia žmogui nauda, jeigu jis laimėtų visą pasaulį, o pakenktų savo gyvybei?“ – „Kaip norite, kad jums darytų žmonės, taip ir jūs darykite jiems“. – „Mano Sūnau, duok man savo širdį!..“

Viešpats troško visiškai valdyti Stepano širdį, bet kaip skaudu buvo Stepanui... Jis galvojo, jog seniai jau atidavė savo širdį Dievui, bet dabar suprato, kad tai dar ne viskas, ir jam neužtenka jėgų tai padaryti.

Aplink ir Stepano viduje viskas apmirė. Laužydamas iš nusivylimo rankas, jis tvirtino:

– Neatiduosiu jos, Viešpatie, negaliu atiduoti jos.

Jam atrodė, kad šviesus Marjuškos paveikslas tolo nuo jo. Ji, visada teikianti jam džiaugsmą, niekada nepaliekanti jo minčių ir širdies, atrodė, dabar apleido jį, ir jis liko vienas.

Kuri laiką lyg miręs gulėjo ant žemės. Jis išgyveno minutes baisios amžinybės, laukiančios pašauktųjų, bet neišrinktųjų, nevertų, nedžiūgaujantių iki galo. Stepanas meldėsi dar ir dar.

– Viešpatie, – šnibždėjo jis, – pasigailėk manęs! Atgręžk savo veidą į mane, Dieve mano! Aš sutinku visko netekti ir atiduoti, išskyrus Tave; tik nepalik manęs! Tau atiduodu savo širdį – imk ją! Atiduok Petru Marjušką, bet duok Save man, nes be Tavęs aš negaliu gyventi!

Aplink viešpatavo nakties tyla. Nuostabus pasaulis pri-

pildė Stepano širdį. Širdies draskymas, baimė, pasipiktinimas – viskas praėjo. Ant Kristaus krūtinės jis vėl rado amžiną gyvenimą.

Auštant Stepanas atėjo į Petro namus.

– Aš daug galvojau naktį apie mūsų vakarykštį pokalbį, – rimtai pradėjo Stepanas. – Aš patariu tau dar šiandien pasikalbėti su Marjuška. Jeigu Viešpats įdėjo jai į širdį meilę tau, tai ji pasakys. Jeigu tavęs ji nemyli, tai atmink, Petrai, kad mes neturime teisės prieštarauti Dievo valiai, net jeigu Jis pareikalaus iš mūsų atiduoti širdį!

Petras negalėjo atitraukti akių nuo savo draugo veido. Per vieną naktį Stepanas kažkaip pasikeitė, nuo jo dvelkė kažkokia paslaptinga jėga, kurios anksčiau Petras nepastebėjo. Jie kartu perskaitė inžinieriaus laišką ir Dievo Žodį. Po to Stepanas karštai pasimeldė, prašydamas Viešpatį Petro reikalus nukreipti į Savo šlovę. Taip draugai išsiskyrė.

– Aš eisiu pjauti mūsų pievos pakraštį, – pasakė Stepanas Petrai, – tuo pačiu nupjausiu ir Blaškos pievą. Marjuška vėliau ateis vartyti šieno. Tada ir tu gali eiti su ja į pievą. Tuomet tau ir pavyks pasikalbėti su ja.

Su dėkingumu Petras paklausė draugo patarimo. Po valandos Petras jauėjo greta Marjuškos. Prie šaltinio jie sutiko Stepaną, grįžtantį iš darbo.

– Aš ten jau nupjoviau visą žolę, – nusišypsojo jis, vengdamas spindinčio Marjuškos žvilgsnio.

– Ačiū, Stepanai! – padėkojo Marjuška, ištiesdama jam ranką.

Jam teko paduoti jai ranką, ir dabar jis negalėjo nepažiūrėti į tą jam mielą ir brangų veidą. Jis jautė, kad Marjuška amžinai pasiliks jo širdyje, suprato, kad pats Viešpats

dovanojo jam Savo palaimą ir jėgą, kad paaukotų Petruį savo didele laime.

– Netrukdysiu jūsu, – pasakė jis, skubėdamas nueiti, – iki karščių jums reikia apvartyti šieną.

Marjuška nustebusi žiūrėjo į tolstantį Stepaną, nesuprasdama jo skubėjimo priežasties.

Darbas greit ėjo į priekį. Petras papasakojo Marjuškai apie inžinieriaus laišką ir pirmą kartą užsiminė apie jo geradarijo ketinimus. Marjuška klausėsi labai susidomėjusi. Taip jie pasiekė klausimą, kuris domino Petrą. Marjuška pati atėjo jam į pagalbą, klausdama:

– Tai tu daugiau nebebūsi audėjas? Nejaugi tu nebe mėgsti savo amato?

– Nieko panašaus. Bet vien iš audimo mūsų laikais pragyventi negalima.

– Juk jums dviems nedaug ir reikia, – nustebus pastebėjo Marjuška.

– Ne visada gi mes gyvensime dviese, – atsakė Petras, žiūrėdamas į Marjušką.

Ji nesuprato jo.

– Tu galvoji vesti?

– Tave tai stebina, Marjuška? Aš jaunas, o mano motina jau sena. Be jos aš nieko neturiu pasaulyje. Man taip pat norisi kažką turėti, kas dalintųsi su manimi džiaugsmu ir skausmu, dėl ko aš galėčiau dirbti. O kas čia nuostabus, kad aš noriu turėti žmoną, kuri su manimi kartu tarnautų Dievui?

– Tai manęs nė kiek nestebina, – atsakė Marjuška, raudonuodama nuo veriančio Petro žvilgsnio. – Bet tu anksčiau niekada apie tai nekalbėdavai.

– Nekalbėčiau ir šiandien apie tai, jeigu nenorėčiau

sužinoti, ar sutinki tu tekėti už manęs ir laukti, kol grįšiu iš Vokietijos?

– Ką tu, Petrai? – išgąstingai ištarė Marjuška, žengdama atgal.

– Ak, Marjuška, aš jau seniai, labai seniai myliu tave. O kaip aš tave dabar myliu, net apsaakyti negaliu. Bet aš neturtingas ir žinau, kad nepatiksiu tavo tėvui. Todėl aš stoju mokytis, kad daug ko išmokčiau. Pabaigęs kursų, gausiu gerą vietą, kuri suteiks galimybę išmaitinti žmoną. Aš paprašysiu tėvo tavo rankos, jeigu tu mane myli, Marjuška. Žemės turtą aš neturiu, neturiu net savo nuosavo vardo, bet aš turiu danguje Tėvą ir vardą, kuriį man doveno Jėzus Kristus. Jeigu tu mane myli, tai pažadėk, kad palauksi manęs.

Petras įdėmiai žiūrėjo į Marjušką, nesuprasdamas jos tylėjimo priežasties. Vis labiau blykšdama, ji tylomis išklausė jį iki galo. Po paskutinių žodžių ji žengė į priekį. Petras visiškai pasimetė, kada ji staiga raudodama užsidenė rankomis veidą.

– Marjuška, kas tau? – sutrikęs paklausė Petras, stengdamasis nuimti nuo jos veido rankas.

Kiek nurimusi, Marjuška pro ašaras ištarė:

– Niekada, Petrai, nesigėdinčiau aš tavęs, juk tu – Dievo vaikas. Tikėk manimi, kad aš myliu tave kaip tikrą brolių. Man labai gaila, kad gyvenime tu toks vienišas. Aš noriai tekėčiau už tavęs, jeigu tu net būtum vargšas audėjas. Tau nereikėtų palikti mūsų gimtųjų kalnų. Mums užtektų lėšų ir tavo motinai. Bet aš negaliu tekėti už tavęs!

– Negali?..

Petras paėmė Marjuškos ranką, stipriai spausdamas ją savo šaltame delne.

– Negali? Kodėl gi tu negali, jeigu tau netrukdo mano skurdas?

– Todėl, Petrai, kad, būdama tavo žmona, aš visą laiką galvočiau apie Stepaną. Nuo jo susirgimo dienos aš dieną ir naktį galvoju apie jį. Niekam pasaulyje aš nebūčiau to pasakiusi, bet tau privalau prisipažinti, nes kitaip apgaučiau tave ir save.

– O Stepanas žino apie tai? – niūriai paklausė Petras.

– Stepanas? Iš kur jam žinoti? – atsakė Marjuška, išdidžiai išsitiesusi.

Bet, matydama gilią kančią jo išblyškusiame veide, Marjuška atsiklaupė ir vėl pravirko. Jai buvo neišpasakytai gaila Petro, bet padėti jam ji negalėjo.

– Neverk, Marjuška! – patylėjęs pasakė Petras. – Aš suprantu, kad tu negali sutikti. Manęs nestebina tai. Iš mūsų dviejų pirmenybė tenka, aišku, Stepanui. Štai tavo ryšulys. Eime namo...

Ji atsistojo, nusišluostė ašaras ir padavė Petruai ranką.

– Nepyk ant manęs, Petrai!

– Aš nepykstu, – atsakė Petras, paimdamas jos ranką.

Dabar jie ėjo jau ne taip linksmai. Marjuška liūdėjo, kad nenoromis privertė kentėti Petrą, nežinodama, kuo gi jam padėti. Petras skaudžiai kentėjo, žinodamas, kad visos jo saldžios svajonės apie ateitį per vieną akimirką išsisklaidė. Jie tylėdami priėjo prie svirno. Petras numetė nuo pečių šieną ir, neilgai patylėjęs, ištiesė ranką tardamas:

– Su Dievu, Marjuška!

– Su Dievu, Petrai!

Marjuška vėl pravirko, bet daugiau nieko negalėjo pasakyti Petruai. Ir jis, neištaręs daugiau nė žodžio, taip pat nuėjo tylėdamas. Bet namo jis nėjo. Jam būtinai reikėjo

pabūti vienam, nors kiek atsipeikėti nuo to sukrėtimo. Suradęs tankų krūmą, Petras puolė po juo ant žemės, kaip tai darė vakar Stepanas. Vakar jis sakė, kad neištvers Marjuškos atsako; šiandien atsako žodis ištartas, bet jis dar gyvas.

Jis svajojo padidinti savo namelį, bet kam dabar visa tai? Juk ji niekada negyvens jame. Jeigu būtų atsakiusi dėl kokios nors kitos priežasties, bet ne, ji atsakė tik dėl Stepano. Pažįstant Stepaną, žinoma, stebėtis nėra ko. Petras jautė, kad reikia melstis, bet negalėjo. Kitu panašiu atveju jis eitų pas Stepaną. Tas tikriausiai sugebėtų nuraminti nuliūdusį draugą, bet šią minutę Petras nenorėjo jo net matyti. Bet susitikimas su juo neišvengiamas. Stepanas ateis sužinoti, kuo baigėsi Petro pokalbis su Marjuška. Ką jis pasakys jam? „Tu – mano laimės kliūtis. Jeigu ne tu, niekas man netrukdytų vesti Marjuškos. Ji tekėtų už manęs ir beturčio, man net nereiktų važiuoti į svetimus kraštus. Tu – mano nelaimės priežastis!“

„Taip aš jam ir pasakysiu! – nutarė Petras. – Geriau aš būčiau tada sušalęs ant kelio, negu dabar turiu būti pasmerktas vienatvei. Ką gi man dabar daryti? Kaip sulaukti rudens? Man būtina iš čia išvykti. Ką gi man čia dabar veikti?“

Jis ištraukė iš kišenės barono laišką ir dar kartą perskaitė žodžius: „Rugpjūčio pabaigoje atvažiuosiu pasiimti tavęs“. Buvo dar tik birželis. „O Viešpatie! Ką gi man daryti? Net pasitarti nėra su kuo“, – nusivylęs galvojo Petras. Jis laikė rankoje inžinieriaus laišką. Staiga jis pajuto neišpasakytą norą pasimatyti su juo. Jam atrodė, kad būtų daug lengviau, jei jis galėtų priglausti galvą prie šio žmogaus krūtinės.

Toliau laiške buvo sakoma: „Ir apsaakyti tau negaliu, kokį gerą darbą tu padarei tą minutę, kada aš skendau kančių jūroje. Tavo buvimas man priminė, kad pasaulyje lieki dar tu ir kad aš turiu tavimi rūpintis“. „Pasaulyje lieki dar tu...“, – šie žodžiai taip giliai sujaudino Petrą, jog jis pravirko. Ar nebuvo jie – inžinierius ir jis – vienodo likimo? Abu neturi ir niekada neturės nieko artimo širdžiai; abu jie buvo visiškai vieniši šioje žemėje.

Jeigu Petras žinotų, kur dabar yra inžinierius, jis noriai važiuotų pas jį. Jis būtų jo tarnas ir prižiūrėtų jį kaip sūnus, nieko nereikalaudamas iš jo, išskyrus maistą ir drabužius. Tokiu būdu jis išvengtų susitikimų su Marjuška ir Stepanu. Bet jis daugiau niekada negirdėtų Stepano pamokslų ir liudijimų apie Jėzų Kristų.

Neišpasakytas liūdesys apėmė įskaudintą Petro širdį. „Viešpatie, atleisk man! Aš šiandien nekenčiu Stepano...“ – kaip dejonė išsprūdo iš jo lūpų šie žodžiai.

„Bet ką padarysi, jeigu Stepanas kiekvieną patraukia prie savęs? Brangiai jam teko užmokėti už meilę mums; jis vos nenumirė, kad priartintų mus prie Tavęs, – jau ramiau samprotavo Petras. – O ar pats Stepanas myli Marjušką?“

Jis pradėjo daug ką prisiminti, į ką anksčiau mažai tekreipė dėmesio.

„Kodėl Stepanui ir nemylėti Marjuškos, kaip kad aš ją myliu? Bet jeigu jis būtų mano vietoje, ar turėtų tokius priešiškus jausmus, kaip aš? O Dieve, Tėve mano! Neleisk man pasiduoti pagundai!“

Petras pamažu rimo, priešiški jausmai nutolo, užleisdami vietą pamaldžiai nuotaikai. Jo malda buvo nerišli, bet ji pasiekė dangų, ir Dangaus Tėvas ją išgirdo.

– Kas tau? – išsigando Kračinskaja, kai Petras grįžo namo. – Veidas išblyškęs, tu visas sublogęs. Ar neužsigavai vakar, kirsdamas mišką?

– Ne, nesijaudink, motule! Man tik truputį skauda galvą.

Kračinskaja paruošė jam antpilą iš kažkokių vaistažolių ir, kad motina nusiramintų, jis tai išgėrė.

Kada jam pasidarė lengviau, išėjo į darbą.

– Paklausk, Petruša, – pasakė ten jam vienas iš dailidžių, – šią naktį blogai miegojau ir išėjau pavaikščioti po daržą. Taip aš priėjau Chratskių sodą. Ten ant žemės kažkas gulėjo. Verkdamas ir melddamasis jis visą laiką kartojo: „Negaliu jos atiduoti, Viešpatie, negaliu!..“ Man pasirodė, kad tai buvo Stepano Chratskio balsas.

Sujaudintas šio pasakojimo, Petras perėjo prie kito rąsto galo. Po to ta dingstimi, kad atšipo kirvis, nubėgo į trobą.

„Stepanas iš tikrųjų myli ją! Nors jam buvo sunku, jis nenorėjo išardyti mano laimės! Ir po to aš dar jį koneveikiau. Ne vienas tu pasirodei toks nuoširdus ir geras draugas. Ir aš nenoriu atsilikti nuo tavęs, Stepanai!“

„Kodėl tokia liūdna Marjuška?“ – žiūrėdamas į ją, galvojo Miška. Jis vis norėjo paklausti jos apie tai, bet kažkaip nepavykdavo. Į vakarą visi vėl išėjo į darbą, o Marjuška pasiliko namie gaminti vakarienės. Ji vis dar buvo liūdna. Labiausiai ją skaudino tai, kad ji tapo Petro kančių priežastimi.

„Bet jeigu Išganytojas reikalauja, kad mes mylėtume visus žmones, kaip Jis pamilo mus, – galvojo Marjuška, – tai ar nenori Viešpats, kad aš pasidalinčiau laime su vienišu Petru? Viešpats padės man pamiršti Stepaną, jeigu aš

paprašysiu. Aš negaliu matyti tokio liūdno Petro, geriau kentėti vienai. Kai aš jį sutiksiu, pasakysiu, kad persigalvoju ir sutinku laukti jo sugrįžtant. Dar pasakysiu, kad Dievas padės man nebemylėti Stepano“.

Stovėdama prie malūno durų, atsiveriančių į šliuzo pusę, Marjuška susimąščiusi žiūrėjo į vandenį. Ji prisiminė vieną slovakų liaudies dainą, kurioje santuokinis gyvenimas lyginamas su sunkiomis girnapusėmis. Bet girnapuses dar galima pastumti į šalį, o nuo ištekėjimo nepabėgsi.

„Tai baisu! Bet jeigu Dievas uždeda tokį kryžių, tai ir padeda jį nešti“, – ji pažvelgė į vakarinės žaros apšviestą malūną. Ten, atsirėmęs į vartus, kažkas stovėjo.

– Stepanai! – sušuko Marjuška.

Jos skardus balsas nustelbė net krintančio vandens triukšmą. Marjuška ištiesė jam rankas, lyg ieškodama pagalbos ir apsaugos. Kada Stepanas, lyg stumiamas kažkokios jėgos, išskėtė rankas, Marjuška krito tiesiai jam į glėbį.

– Stepanai, – šnibždėjo ji, širdimi nujausdama, kad jis ją supranta, – Stepanai, aš negaliu tekėti už Petro. Nejaugi šį kryžių uždeda man Viešpats? Aš jaučiu, kad jis ne mano jėgoms.

– Marjuška, – glostydamas jos plaukus, ramino Stepanas, – mes kartais galvojame, kad Dievas reikalauja iš mūsų per daug, bet, kai mes paklūstame Jo valiai, tai viskas susitvarko.

Jo balsas drebėjo. Nuleidusi galvą, Marjuška užmerkė akis. Ji stengėsi įsivaizduoti save, ar galės kada nors pamiršti šį žmogų. Vis stipriau ji tikėjo, jog niekada šioje žemėje negalės jo nemylėti.

Ji girdėjo Stepano žodžius, kai šis gyrė Petrą, nors bal-

sas buvo tarsi ne jo. Kada pagaliau jis paklausė jos apie atsako Petrai priežastį, ji, pakėlus galvą, pažiūrėjo į jį. Jų žvilgsniai susitiko... Daugiau Stepanas jos nieko neklausė. Priglaudęs Marjušką prie savęs, jis tyliai pravirko. Jie dar ilgai stovėjo prie malūno, apšviesti besileidžiančios saulės spinduliu.

Krūmuose vėl čiulbėjo ta pati lakštingala. Bet kitokie buvo Stepano jausmai, palyginus su vakarykščiais! Vakar jis pats norėjo pasiimti sau gyvenimo draugę, o šiandien žinojo, kad ją davė jam Viešpats, ir jis priėmė ją, kaip brangią Dievo dovaną.

– Dievas – mano liudininkas, aš norėjau atiduoti ją tau, Petrai, – pradėjo Stepanas, kai Petras atėjo vakare pas jį, kad papasakotų apie Marjuškos atsako priežastį. – Ji Jo vaikas, ir Dievas elgiasi su Savo nuosavybe kaip nori, atiduodamas ją tam, kam numato. Ir Jis skyrė Marjušką man.

Nuo tų Stepano žodžių Petro sielą pripildė nežemiška ramybė, ir jam iš visos širdies norėjosi paklusti Dievo valiai. Tai, kas visam laikui galėjo išskirti draugus, suartinuos dar labiau. Kiekvieno iš jų pasiruošimas paaukoti savąją laimę padidino tarpusavio pagarbą.

Ilgai dar negijo ši Petro žaizda, bet galų gale kančia sustiprino jį ir dovanojo jam naujų dvasinių jėgų.

18. BARONAS REINERIS

Praėjo savaitė nuo tų įvykių. Petras stengėsi negalvoti apie Marjušką, ir tai jam, nors ir sunkiai, bet pavykdavo, ypač jei jis visą dieną būdavo užsiėmęs darbu.

– Padėk, Dieve! – kartą išgirdo Petras pasveikinimą.

Jis tuo metu buvo taip paskendęs savo mintyse, kad net sudrebėjo iš netikėtumo. Jis apsidairė, ir dalgis vos neiškrito iš jo rankų.

– Pone inžinieriau! Broli Ursini! Koks netikėtumas! – džiaugsmingai nustebęs, sušuko Petras.

– Štai atėjome tau padėti, – nusišypsojo inžinierius, – bet pasakysiu iš karto: šienauti aš nemoku.

– Aš taip pat ne šio darbo meistras, kitaip mielai pasienučiau už tave, Petrai, – prisipažino Ursinis. – Tad greičiau baik darbą, o mes palauksime tavęs.

Petras jų paklausė, ir greit visa pieva buvo nušienauta.

– Na, dabar viskas baigta. Eime!

– Tai jūsų pieva? – paklausė baronas Reineris.

– Ne, iš kur mums turėti tiek žemės? Ši pieva priklauso Petrovickams. Sūnus susižeidė ranką, o žentas jau seniai serga. Stepanas, Miška ir aš nutarėme padėti. Vakar jie dirbo, o šiandien aš nušienavau savo dalį. Gerai, kad anksti baigiau.

– O kas ten, pievoje? – paklausė Ursinis, rodydamas į kaimyninę pievą.

– Tai Chratskiai. Jeigu tik Stepanas žinotų, kad jūs čia!..

– Nekviesk jo, Petrai! Aš nueisiu pas jį pats. Iki pasi-
matymo!

Ursinis skubiu žingsniu nuėjo į Chratskių pusę, palik-
damas Petrą ir baroną vienu du.

– Na, kaip tu gyveni, Petrai? – paklausė baronas.

– Ačiū Dievui. O jūs, pone inžinieriau, kaip jaučiatės?
Ar iškentėjote, Dievui padedant, savo kančias? – rūpestin-
gai paklausė Petras, įsižiūrėdamas į išblyškusį inžinieriaus
veidą.

– Aš stengiuosi paklusti Dievo valiai, Petrai, ir man
pasidaro lengviau.

– Taip, jeigu pats paklusi Dievo valiai, tada visa darosi
įmanoma, – sutiko Petras.

– O kaip tavo reikalai dėl priestato? Turbūt jau baigėi?

– Darbas baigtas, ir net stogas uždengtas. Šiandien įdė-
sime duris ir langų rėmus.

– Tu lyg ir nesidžiaugi tuo? – pastebėjo baronas, suga-
vęs liūdesio šešėlį Petro veide. – Ar kas nors nepavyko
statant?

– Ne, viskas gerai. Bet priestatas man dabar nebereika-
lingas, – Petras liūdnai nuleido galvą.

– Tu kalbėjai su Marjuška arba Blaška?

– Aš kalbėjau su Marjuška. Jos širdis priklauso Ste-
panui...

– Stepanui? Nejaugi?

– Ji pati man tai pasakė, – atsakė Petras ir viską papasa-
kojo baronui.

– Tad važiuokime greičiau iš čia, Petrai! – karštai
pasakė tas. – Juk tau bus nepakeliamai sunku žiūrėti į sve-
timą laimę.

– Taip, bet jeigu Stepanas sugebėjo susitaikyti su tuo,

tai ir aš, Dievui padedant, susidorosiu. Aš negaliu palikti motinai nebaigtos trobelės. Pirmiausia reikia viską sutvarkyti. Kas žino, ar grįšiu aš čionai? Bet kokių atveju, prieš išvažiuodamas noriu įrodyti jai savo meilę ir dėkingumą bei padaryti viską jaukiai ir gerai. Aš noriu palikti apie save šiltus prisiminimus jos mylinčioje širdyje.

– Tu jau kalbėjai su ja apie išvažiavimą?

– Taip. Iš pradžių ji verkė, bet paskui nusiramino, pasakė: „Eik, mano sūnau! Jeigu tas naujas gyvenimas padarys tave laimingą, aš nelaikysiu tavęs. Tik niekada nepamiršk manęs!“ Bet, pone inžinieriau, mane liūdina viena aplinkybė...

– O būtent?

– Motušė prisipažino man, kad jūs jai perdavėte pinigus nuo mano tėvo.

– Na ir kas? Argi ji nenusipelnė, kad kas pasirūpintų ja senatvėje?

– Ar iš tikrųjų tie pinigai nuo mano tėvo? Ar jie ne jūsų?

– Jie nuo tavo tėvo...

– Jūs pažįstate jį? – nuleidęs galvą, susimąstęs paklausė Petras. – Ponas inžinieriau, – patylėjęs tęsė jis, – aš važiuosiu su jumis į Vokietiją, bet su viena sąlyga: prižadėkite man, kad mano tėvas nemokės už mane. Motušei tegul jis siunčia pinigus, jeigu jis turtingas žmogus, bet aš pats niekada iš jo nepriimsiu nieko.

Barono veidas mirtinai išbalo.

– Tavo tėvas turtingas ir tuo pačiu beturtis: jis visiškai vienišas žemėje. Bet kodėl tu pasiruošęs priimti pinigus iš manęs, o ne iš jo?

– Jūs – visai kitas dalykas. Jūs – žmogus gerbiamas ir

darote man gera vardan Kristaus. Dievas atlygins jums už tai. O, be to, per tą laiką aš jau suspėjau karštai pamilti jus. Mano tėvas – nevertas pagarbos žmogus. Didesnio blogio, negu jis man suteikė, padaryti negalima. Negaliu aš nieko priimti iš jo... Duonos kąsnis, ištiestas tėvo rankos, nelįstų man į gerklę.

Inžinierius dar labiau išbalo, blyškumas prasiskverbė net per saulės nudegintą odą. Jo sieloje vyko smarki kova. Pagaliau jis apsisprendė:

– Tokiu atveju aš negaliu tavęs paimti su savimi, Petrai! – tvirtai pasakė jis, sėsdamasis ant žolės po medžiu.

– Kodėl? – išsigandęs paklausė Petras.

Jį išgąsdino ne mintis pasilikti Dubravkoje, o prislėgta barono veido išraiška.

– Kodėl? – paklausė pats baronas. – Todėl, kad tau reiktų pietauti su juo prie vieno stalo. Jeigu tu jo taip nekensti, tai būtų nepakeliama ne tik tau, bet ir jam taip pat. Tačiau kaip tavo tėvas gali tikėti begaliniu Dievo gailingumu, jeigu tu negali jam atleisti? Jis nuteistas ir pasmerktas amžiams...

Šie žodžiai pritrenkė Petrą. Inžinierius tylėdamas paėjo į šalį, užsidengęs veidą rankomis. Petrai labai pagailo jo. Vardan jo Petras buvo pasiruošęs atleisti savo tėvui, bet pietauti prie vieno stalo... ne, tai neįmanoma!

– Bet kodėl gi tai šitaip jaudina jus, barone? – paklausė Petras. – Įsivaizduokite save mano vietoje, ir jūs mane suprasite.

Baronas nieko neatsakė. Jis buvo mirtinai išbalęs, kaip laidotuvėse. Petro širdis liguistai susitraukė tai matydama. Baronas išėmė iš kišenės kažkokį daiktą.

– Jeigu tu negali atleisti savo tėvui, – kalbančiojo bal-

sas labai drebėjo, – atleisk, jei gali, savo motinai. Aš atvežiau tau jos fonuotrauką. Nejaugi atsisakysi?

Lyg su baime, lyg su žingeidumu Petras sugriebė fotografiją ir išmeigė akis į ją. Nuotraukoje buvo graži šešiolikos metų mergina. Akys šiame gražiam veide švietė džiaugsmu, burna, atrodė, sutverta dainavimui, galvą puošė gėlių vainikas.

– Tai mano motina?.. – su nuostaba paklausė Petras, negalėdamas atitraukti akių nuo nuotraukos. – Kokia gi ji buvo graži! Ir kokia gera turėjo būti!

– Taip, ji buvo retos širdies. Tačiau kokia laimė, kad ji nežino, kaip ant jos pyksta sūnus, dėl kurio jinai išliejo tiek ašarų! Nejaugi, Petrai, tu negali atleisti jai? Ji buvo tokia jauna: kai tu gimei, ji turėjo tik 17 metų...

– O kiek metų turėjo mano tėvas? – paklausė Petras.

– Jam buvo dvidešimt vieneri.

– Toks jaunas? Ir jis ją paliko? Motušė man sakė, kad ji mirė, kai man buvo ketveri metai.

– Ji mirė nesulaukus vestuvių...

– Bet tėvas būtų ją vedęs? – nepatikliai paklausė Petras, liūdnai žiūrėdamas į nuotrauką.

– Būtinai.

– Bet kodėl gi jie neapsivedė anksčiau?

– Todėl, kad tavo tėvas nebuvo toks įtakingas visuomenėje, kad būtų galėjęs gerai įsikurti. Be to, ir jos tėvas nedavė sutikimo tai santuokai.

– Ar jūs neturite mano tėvo nuotraukos?

Truputį padvejojęs, baronas išėmė iš kišenės ir padavė Petrai kitą nuotrauką. Joje Petras pamatė jauną dvidešimties metų vyrą gražiu protingu veidu.

Beveik su prietaringa baime žvelgė Petras į nuotrauką.

Kuo ilgiau jis žiūrėjo, tuo stipriau nesuprantami jausmai apimdavo jį. Jis netyčia perkėlė savo žvilgsnį nuo fotografijos į baroną, kuris stovėjo prisiglaudęs prie medžio kamieno. Truputį patylėjęs, Petras paklausė:

– Jūs man padovanosite šias nuotraukas?

– Paimk sau motinos nuotrauką. Kita tau juk nereikalinga ... – liūdnai ištarė inžinierius. – Jeigu tu negali matyti jo gyvo, kam tau jo sena nuotrauka? Tavo motina ir mirties patale buvo tokia, kaip ir šioje nuotraukoje. Bet tavo tėvas labai pasikeitė ir paseno.

– Palikite man vis dėlto ir mano tėvo nuotrauką, pone inžinieriau, nors tam laikui, kol jūs čia.

Baronas patraukė pečiais. Jie tylėdami nuėjo namų link. Petro sieloje buvo taip sunku dėl to, kad jis labai iškaudino inžinierių. „Iškaudindamas tą, kuris taip nuoširdžiai linki man gera, ar vykdau aš Jėzaus Kristaus priesaką? Ar patenkintas manimi Jėzus? – samprotavo Petras. – Dievas liepė mums mylėti ir atleisti. Tėvai mano, be abejo, nusidėjo. Jų nuodėmė didelė, ir man tenka visą gyvenimą jausti jos pasekmes. Bet jie buvo dar jauni, o gundymų tiek daug. Ar jie pažinojo Jėzų ir ar priklausė Jam? Tikrai ne, kitaip jie būtų laikęsi jo priesakų. Jeigu jie buvo išauklėti, kaip tie ponai, apie kuriuos pasakojo Stepanas, jie tikrai nepagalvojo, kaip baisiai jie nusidėjo Dievui“.

Dabar Petras prisiminė ir savo gyvenimą. Koks nuodėmingas jis buvo! Dėl savo lengvabūdiškumo jis buvo taip netoli nuopuolio. Jį tada sulaikė tik vienas noras – nebūti panašiam į savo tėvą.

Petras nematė, su kokia kančia ir baime visą tą laiką baronas sekė jo veido, kuriame lengvai buvo galima skaityti mintis, išraišką.

– Mielasis barone, – maldaujančiai pasakė Petras, – aš tikiuosi, kad jūs viską žinote. Papasakokite man viską, kad aš galų gale žinočiau, kaip tai atsitiko. Tada man bus lengviau su tuo susitaikyti.

– Ne taip jau lengva visa tai tau papasakoti. Bet mes jau ir atėjome. Tu juk dar nepusryčiavai, o ir aš iškart tavo motušės paprašysiu pieno. Pasistiprinę mes pasivaikščiotsime, ir aš tada tau viską papasakosiu, – atsidusęs atsakė inžinierius.

Senoji Kračinskaja labai apsidžiaugė nelauktu svečiu. Ji nuoširdžiai vaišino jį, kuo tik galėjo. Su užuojauta klausinėjo jį apie mirusios žmonos ligą. Jai buvo sunku matyti tokį gerą ir mielą baroną išgyvenant vienatvę.

19. DRAUGAS IR TĖVAS

Linksma buvo Chratskių pievoje: visa šeima susirinko kartu. Vyrai pjovė žolę, moterys rovė ją tarp žemaūgių krūmų bei medžių. Vaikai šokinėjo ir voliojosi kalno papėdėje. Jų džiaugsmui ir linksmybei nebuvo ribų. Bet visi kaip vienas metė savo užsiėmimus, kada pasigirdo džiaugsmingas Stepano balsas:

– Brolis Ursinis!

Ant kalno stovėjo provizorius, ištiesęs Stepanui rankas pasisveikinimui.

– Kokie jūs visi gražūs! Padėk, Dieve! – sveikino jis Chratskių šeimą.

– Ačiū! Labai prašome!

Provizorius prašė dirbti toliau, nekreipiant į jį dėmesio; jis palauks Stepano. Bet niekas nesutiko.

– Mes ir be tavęs susitvarkysime, Stepanai, – pasakė Chratskis, – palydėk poną Ursinį į mūsų namus.

Stepanas dėkingai pažiūrėjo į tėvą.

– Jeigu jūs išleidžiate Stepaną, aš būsiu jums labai dėkingas už tai, – pasakė provizorius. – Bet kam eiti mums namo? Čia juk taip gera, verčiau prisėskime čia.

Jie atsisėdo.

– Kaip aš džiaugiuosi, brolau, kad tu aplankei mus, – kalbėjo Stepanas, valydamasis nuo veido prakaitą. – Tu ištesėjai savo žodį: juk seniai žadėjai užėiti pas mus.

– Aš dėkoju Viešpačiui, kuris leido susitikti su jumis šiandien.

– Tu juk pasiliksi nakvoti?

– Ne, Stepanai, tai neįmanoma. Aš atėjau tik pažiūrėti į jus; man dar šiandien reikia patekti į P.

– Gaila. Bet tai suprantama, – sutiko Stepanas, – kai pagalvoji, kad Dievo reikalui, tenai pradėtam, labai reikalinga tavo pagalba. Tiktai gaila, kad tu negali, kaip aną kartą, praleisti su mumis sekmadienio.

– Viešpats nutarė kitaip, ir man belieka tik paklusti Jam, – su šypsena atsakė Ursinis. – O kaip tu, Stepanai, gyveni? Kada mes matėmės su tavimi paskutinį kartą, tu minėjai, kad tau teko išgyventi sunkią vidinę kovą. Viešpats padėjo tau, bet to, kas svarbiausia, tu man dar nepapasakojai.

Stepanas paraudo.

– Taip, tik vienas Viešpats padėjo man tada! – pasakė Stepanas ir papasakojo draugui viską apie Petrą, Marjušką

ir asmeniškai jį patį. – Man labai gaila Petro, dėl manęs jis neteko Marjuškos. Bet kuo aš galiu jam padėti?

– Tu čia nekaltas, Stepanai, tokia, matyt, Dievo valia, – ramino jį provizorius. – Dievas turi daug meilės atsargų, Jis gali įdėti į Petro širdį meilę kitai merginai. Viešpats, be abejo, sustiprins ir palaimins jį, nes jis nugalėjo pagundą – nenorėjo pavogti tavo laimės!

– Tu taip galvoji? – apsidžiaugęs paklausė Stepanas. – Aš prašysiu to Viešpaties. Petras juk toks vienišas.

– Viešpats gali pripildyti vaikais ir vienišojo namus, jeigu bus tokia Jo valia. Dabar Petras jau ne toks vienišas, pas jį brangus svečias. Baronas Reineris atvažiavo su manimi jo aplankyti.

– Kad išvežtų jį?..

– Ne, jis norėjo dar kartą pasikalbėti su juo.

– Kokie nuostabūs vis dėlto Dievo keliai! Kokia laimė, kad Petras galės gilinti savo žinias. Aš manau, jog jis niekada nedirbs geležinkelyje. Pabaigęs mokslus, jis tikriausiai grįš vėl čionai, kad skelbtų Evangeliją.

– Man irgi taip atrodo. Tikiu, kad Petras kada nors bus Viešpaties vynuogynų darbininkas. Bet man reikia aptarti su tavimi svarbų klausimą, Stepanai.

– Su manimi?

– Taip, aš žinau, kad tu visa širdimi atsidavęs Viešpačiui. Bet ar myli tu Jį taip, kad sutiktum kuriam laikui vardan Jo palikti viską, netgi Marjušką? Būtų gerai, kad ir tu pasimokytum ir ateityje galėtum tapti tikruoju tiesos skelbėju. Bet tam tau reikia išvažiuoti ir įstoti į mokyklą.

– Jūs tai man siūlote?! – nustebeš sušuko Stepanas. – Tai visada buvo mano slapta svajonė, o paskutiniu metu aš labai dažnai apie tai svajoju.

– Tai tu sutinki mokytis?

– Nors šiandien, broli Ursini.

– O išsiskyrimas su Marjuška tavęs nebaugina?

– Būtų blogai, – rimtai atsakė Stepanas, – jeigu vardan savo buitinių dalykų ir prisirišimo mes užmirštume Viešpatį ir Jo reikalus. Aš jau kalbėjau, kad Pats Viešpats atidavė man Marjušką. Aš į ją žiūriu kaip į dovaną iš aukščiau. Jeigu mes išsiskirsime, ji vis tiek liks mano. Juk ir Avinėlio nuotaka priklauso Jam, nors ji dabar ir išskirta su savo Jauniku. Dėl Marjuškos aš ramus, bet kas bus su likusiais žmonėmis, jeigu aš ir Petras išvažiuosime iš čia?

– „Niekas jų neišplėš iš mano rankos“, – taip, Stepanai, pasakė Viešpats. Viešpats gali jiems pasiūsti Savo Šventąją Dvasią. Jis gali duoti Šventąją Dvasią kam nors iš čia pasiliekančiųjų.

– Tai tiesa. Ir kas gi aš esu, kad galvočiau apie save, jog Jėzui Kristui reikia būtent manęs? Jis sako: „Ir štai aš esu su jumis per visas dienas iki pasaulio pabaigos“. Jam aš galiu palikti visus.

– Stepanai, išklausyk dabar mano pasiūlymą. Reikalingus mokyklai popierius tu gali ramiai išsiųsti: pagal juos tu būtinai būsi priimtas. Aš norėjau su Dievo pagalba sutvarkyti, kad tau mokslas būtų nemokamas. Bet Nikolajus Karimskis panoro mokėti už tave. Aš pasirūpinau, kad kursas tęstusi tik ketverius metus, nes tu jau moki vokiečių kalbą. Štai tokie reikalai, Stepanai. Aptark dabar viską su savo namiškiais. Iki šiol tu buvai ištikimas Viešpačiui. Tegul Viešpats palaimina tavo mokslą ir darbą. Ruoškis tarnauti Viešpačiui; nebijok stoti į kovą su mūsų tėvynainių prietarais. Piktos jėgos sukils prieš tave, bet pergalė – ne jų. Ne tu gyveni, bet tavo viduje gyvena Kristus.

Stepanas atsiklaupė, jo draugas melsdamasis uždėjo ant jo rankas.

Tuo metu Petras išklausė liūdną barono pasakojimą apie savo tėvus. Kada pagaliau pasakojimas baigėsi, išbalęs baronas su palengvėjimu atsiduso. Jis žiūrėjo į Petrą, graudžiai apverkiantį savo tėvų nuodėmingą praeitį. Baronas nesistengė sulaikyti tų ašarų; jis neturėjo nei žodžių, nei jėgų tos vargšės sielos nuraminimui.

Pagaliau Petras liovėsi verkęs. Pažvelgęs į inžinierių, jis trumpai, bet tvirtai pasakė jam:

– Aš važiuosiu, barone, su jumis; dabar aš galėsiu pamatyti savo tėvą. Pasakysiu, kad atleidau jam viską ir esu pasiruošęs mylėti jį kaip sūnus.

– Petrai! – sušuko baronas. – Petrai, sūnau mano! Tu nori pamilti mane po to, ką aš tau papasakojau.

– Pone barone?!

Petras nustebęs atšoko, žiūrėdamas į savo pašnekovo veidą.

– Tu netiki tuo, Petrai? Tikėk manimi: tas puolęs ir nelaimingas žmogus, kurį tu gali niekinti, tai aš. Tai aš buvau tavo liūdnos vaikystės priežastimi, daugelio neteisybių, ištikusių tave, priežastimi. Nenoriu, kad tu laikytum mane geresniu, negu aš esu, ir matytum tik globėją.

– Nekalbėkite taip, – meldė Petras baroną. – Aš negaliu girdėti to ir leisti, kad jūs žemintumėtės prieš mane. Bet ar tai tiesa? Ar iš tikrųjų jūs mano tėvas?

Baronas prispaudė Petrą prie savęs.

– Kaip kitaip aš būčiau prisipažinęs tau? Taip, aš tavo tėvas. Bet ką sako tavo širdis, Petrai?

– Ką ji kalba? – Petras pažiūrėjo į tėvo veidą. – „Meilė gi uždengia visus nusikaltimus“. Jūs taip pat atleidžiate

man už tuos žiaurius žodžius? Jeigu aš anksčiau būčiau žinojęs tai, aš niekada nebūčiau pasakęs jų.

– Tu iš tikrųjų myli mane ir atleidai man?

– Taip, barone!

– Barone?.. Kaip tu dabar gali taip mane vadinti?

– Man taip lengviau vadinti jus. Mano liežuvis kol kas atsisako vadinti jus kitaip.

– Bet juk tu – mano kraujas, sūnau, dalis mano „aš“.

– Jeigu aš būčiau jus dabar pavadinęs kitaip, tai aš kitą kartą išduočiau jus žmonėms.

– Tegul žmonės žino! Netgi reikia, kad jie žinotų tai! Šiandien pat aš paaiškinsiu visiems, kad tu – mano sūnus.

– Vardan Dievo, nedarykite šito!

– Ne, aš būtinai taip pasielgsiu.

– Nedarykite šito, prašau jūsų, – atkalbinėjo Petras baroną. – To aš neleisiu. Dabar visi žmonės čia jus gerbia. Po to jie gali pakeisti apie jus savo nuomonę ir elgsis su jumis nemandagiai. Žmonės grubūs. Aš per daug myliu jus, kad leisčiau šitai.

– Ką gi, aš užsitarnavau jų grubumą...

– Ne, neužsitarnavote. Ar tai rūpi šiam pasauliui? Užtenka to, kad tai žinoma man. Jūs kažkada labai nusidėjote, bet be Kristaus ir man, ir kiekvienam kitam būtų atsikė tas pats. Žmonės spręs apie tai kitaip. Su tuo aš negaliu sutikti. Aš išvažiuosiu iš čia, ir Dievas žino, kada vėl grįšiu. Žmogus mirtingas. Ką gali duoti jūsų atvirumas?

– Gerai, Petrai, – pagaliau nusileido baronas. – Aš niekam nieko nesakysiu. Bet tada aš tavo draugų akyse liksiu gerbiamas, geras žmogus?..

– Šito aš ir noriu, – spindinčiu veidu atsakė Petras.

Taip, labai teisingi Viešpaties žodžiai: „Meilė gi užden-
gia visus nusikaltimus!“

20. IKI PASIMATYMO!

Provizoriaus atvykimas į Dubravką neliko be pėdsakų trijų namų, esančių netoli malūno, gyventojams.

– Darbo pas mus visada buvo, yra ir bus, – pasakė Chratskis, Stepanui ir provizoriui išėjus, – o ponas Ursinis ne taip dažnai būna pas mus. Palikite viską, eime namo!

Pakeliui Chratskiai užėjo į Blaškos pievą ir pranešė jam apie provizoriaus atvykimą. Blaška taip pat sutiko palikti darbą.

– Viso darbo nenudirbsi ir iki pačios mirties, – pasakė jis, – kam nertis iš kailio ir skubėti, tuo praleidžiant kažką gera ir naudinga širdžiai?

Greitai Chratskio kambarys buvo pilnas žmonių. Visi norėjo pamatyti brangų svečią ir jo paklausti. Atėjo ir Petras su inžinieriumi bei motina. Petranas ir Suzka Petrovičkiai, dirbę Blaškos pievoje, taip pat prisijungė prie kitų.

Ursinis kalbėjo apie tai, kad kartą visi Dievo vaikai iš visų šalių susirinks Dievo namuose. „Atidarykite vartus ir teįeina teisieji giminė, kuri laikosi ištikimybės. Sena klaida dinga; tu laikysi ramybę, nes mes pasitikėjome tavimi. Jūs pasitikėjote amžių amžiais Viešpačiu, galinguoju Die-

vu visuomet“ (Iz 26, 2 - 4). „Viešpatie, tebūna Tavo ranka pakelta ir tegul jie nežiūri; tepamato ir tebūna sugėdinti, kurie pavydi tavo tautai, ir ugnis tepraryja tavo neprietelius. Viešpatie, tu duosi mums ramybės; nes mums Tu padarei visus mūsų darbus“ (Iz 26, 11 - 12).

Perskaitęs tai, Ursinis paaiškino skirtumą, esantį tarp sielų, priklausančių Dievui, ir sielų, nepriklausančių Jam. Paskui jis papasakojo, kaip skiriasi šių žmonių keliai ir tikslai. Tikintis žmogus ramiai išgyvena visas nelaimes. Tiktai teisiems žmonėms atvertas kelias į dangiškąją Jeruzalę. Ursinis prašė tikinčiuosius visada melstis, nagrinėti Dievo Žodžį, eiti tiesos ir meilės keliu. Reikia gyventi taip, kad, atėjus Viešpačiui, būtum tarp išrinktųjų ir Jo pripažintųjų.

„Viskas, ką siunčia Viešpats Savo vaikams, – tęsė Ursinis, – į gera. Jeigu jiems reikėtų eiti per dykumą ir gilius vandenis, tas kelias per nelaimes ir išbandymus veda į Pažadėtąją žemę. Tuos čia esančius, kurie dar nežengė šio svarbaus žingsnio, prašau tai padaryti dar šiandien, kad visam laikui prisijungtumėte prie Dievo tautos ir eitumėte po kryžiaus vėliava į dangiškąją Kanaaną. „Viešpaties atpirkietieji sugriš ir ateis į Sioną su šlovinimo giesme; amžina linksmybė apvainikuos jų galvą; jiems teks džiaugsmo ir linksmybės, o skausmas ir vaitojimas bėgs šalin“ (Iz 35, 10).

Po pamokslo visi palinko maldai. Po jos Stepanas pranešė visiems savo naujus planus, sakydamas, kad Viešpats išpildys jo širdies troškimą, leisdamas jam atiduoti save tarnystei Viešpaties vynuogyne. Ši žinia visus nustebino. Apie inžinieriaus ketinimus dėl Petro jau daugelis girdėjo. Sužinojusi tai, Stepano motina nepajėgė nugalėti pavydo jausmo: jai atrodė, kad ne Petru, o jos sūnui reikėtų stoti

į mokyklą. Todėl ji su dideliu pasitenkinimu išklausė Stepano pranešimą.

– Mes tau nekliudysime, Stepanai, – pasakė ji, kada Stepanas nuolankiai paprašė tėvų sutikimo ir palaiminimo savo naujam keliui. Tėvas sutikdamas padavė jam ranką. Visi džiaugėsi Petro ir Stepano sėkme.

– Bet kaipgi mes gyvensime be tavęs, Stepanai! Kas mums nurodys tiesos kelią? – girdėjosi balsai.

– Iki rudens jūs dar daug ko suspėsite iš jo pasimokyti, – pasakė Blaška. – Dievo keliai visada nukreipti į mūsų gerovę.

Viena Marjuška nepasakė nė žodžio. Vakare jauni žmonės nuėjo prie malūno.

– Aš žinau, Stepanai, kad Dievas tave apdovanojo, – pradėjo Marjuška drebančiu balsu. – Aš taip dėkinga Viešpačiui, kad Jis šaukia tave į Savo vynuogyną. Pasaulis toks didelis ir taip mažai pažįstamas su Dievo tiesa! Mes prašysime Viešpatį, kad Jis gausiai pripildytų tave Šventąja Dvasia.

Stepanui neišpasakytai džiugu buvo tai girdėti. Marjuška, kaip ir anksčiau, jam buvo ištikima. Prieš išeinant Stepanui į karinę tarnybą, Marjuška jį taip pat padaršino geru žodžiu. Dabar jis net neklusė jos, ar sutinka ji laukti jo sugrįžtant; ji taip pat nieko jo neklusė. Mylėdami jie visiškai pasitikėjo vienas kitu.

– Jeigu kada nors nerimas dėl manęs įsiskverbs į tavo širdį, Marjuška, – kalbėjo jai Stepanas, – galvok apie tai, kad Jėzus Kristus jau seniai trokšta įvesti į Savo santuokos rūmus Savo Nuotaką. Bet išsipildys tai tik tada, kai Jis suras paskutinę paklydusią avelę. Todėl kiekvienas turi visaip padėti Jam ir ieškoti prarastų bei išsiblaškiusių dykumoje avių.

Po susirinkimo visi dalyvavusieji apspito inžinierių ir Petrą. Ursinis tuo metu surinko aplink save vaikus ir dalino jiems paveikslėlius. Marjuškai jis patarė užsiimti vaikais ir mokyti juos sekmadieniais bažnytinių giesmių ir eilių, supažindinti su Šventojo Rašto pasakojimais. Vaikai pažadėjo jam stropiai mokytis.

– Tai geras dalykas, – pritariamai linguodamas galva, pastebėjo Chratskis. – Pagaliau vaikai nebus tokie tamsuoliai kaip mes. Kada mes buvome vaikai, neturėjome supratimo apie dviejų kelių – plataus ir siauro – egzistavimą. Marjuška gerai dainuoja ir pasakoja, ji puikiai susidoro su šiuo darbu.

– O aš atsiūsiu Marjuškai gražių paveikslėlių, – pridūrė inžinierius, – ir ji galės išdalinti juos geriems mokiniams.

Vaikai džiūgavo.

Chratskis pakvietė svečius pas save pietauti. Po pietų Ursinis mokė visus naują giesmę.

– Dabar jūs ir vieni galėsite giedoti ją, – pasakė jis, atsisveikindamas su visais.

Dalyvavusieji palydėjo jį iki malūno ir pamiškėje sustojo. Vėliau, praeidami pro šią vietą, dažnai prisimindavo tą dieną. Jiems gyvai į atmintį įstrigo paveikslas: Ursinis stovėjo ant uolos, apšviestas saulės, ir, atrodė, tuoj tuoj ant jo galvos bus uždėtas vainikas, apie kurį jis kalbėjo šiandien. Sukryžiaavęs rankas ant krūtinės, jis žiūrėjo į juos supančius didingus kalnus, nuostabius slėnius. Visi lydinčys sutartinai užgiedojo ką tik išmoktą giesmę, kurioje sakoma, kad Dievo vaikams nėra išsiskyrimo, kad, net išeidami iš šio pasaulio, jie gali pasakyti savo artimiesiems: „Iki pasimatymo“.

Giesmė nutilo. Ursinis atsisveikindamas dar kartą pas-

paudė kiekvienam ranką. Ilgai žiūrėjo ir mojavu jam įkandin jį lydintys, kol tas visai dingo iš akiračio.

– Iki pasimatymo! – garsiai sušuko Petras.

– Iki pasimatymo!.. – daug kartų pakartojo dundantis aidas.

Vėlyvą rudenį, kai geltoni lapai lyg kilimas padengė žemę, Kračinskių troba buvo baigta. Keletą metų atgal senutė Kračinską nebūtų patikėjusi, kad likusį gyvenimą ji praleis tokia gerame namelyje.

Bet šioje žemėje nebūna visiškos laimės: dažnai Kračinską su liūdesiu žiūrėdavo į tą kampą, kur stovėjo audimo staklės. Jai buvo liūdna be Petro. Ji įprato matyti jį ten dirbant. Vienintelis jos nusiramimas buvo Petro laišakai, mylintys ir pilni vaikiškos ištikimybės. Skaitydama juos, senutė dažnai ašarodavo, nes jinai iš visos širdies džiaugėsi, kad Petras surado savo tėvą...

Likusi vieniša, senutė priartėjo prie Dievo. Petras savo laiškuose nukreipdavo ją. Kračinskąs charakteris keitėsi diena iš dienos: iš pirmos kaimo liežuvautojos, mėgstančios pykčius ir ginčus, pasidarė rami ir rimta moteris. Ji noriai eidavo pas Chratskius, kur ir po Stepano išvykimo tęsėsi susirinkimai. Dabar Dievo Žodį skaitydavo Chratskis arba Blaška.

Jie nuolat ieškojo tiesos, ir Dievas atsiverdavo jiems vis labiau ir labiau. Jų jėga buvo ta, kad supratimą apie Dievo Žodį jie nedelsiant įgyvendindavo savo buityje. Dėl to jie gyveno ramiai ir taikiai. Kai kurie iš pašalinių gerbė juos, kiti niekino.

Buvo nuspręsta, kad žiemą Petranas su žmona persikels pas senutę Kračinską. Atėjo diena, kada Petrano žmona išpažino tiesą. Ji nusprendė palikti tėvų namus ir įsikurti

su vyru atskirai. Ji taip pat dabar noriai lankė susirinkimus Dubravkoje.

Nors pastorius M. ir toliau iš katedros triuškino „svajotojus“ ir jų „klaidingą mokslą“, jis tuo nieko nepasiekė. Daugelis jo parapijiečių, anksčiau lankę ir bažnyčią, ir Chratskių susirinkimus, greitai visiškai nutolo nuo bažnyčios. Jie ėjo tik į susirinkimus pas Chratskius, kur buvo kalbama apie Kristų ir skaitomas Dievo Žodis.

– Jeigu jau tenka girdėti barnius, tai aš geriau eisiu į smuklę, ten bent galima atsakyti į kaltinimus, – kalbėjo linksmuolis Dubravskis. – Bažnyčioje ginčytis negalima, ten reikia tyliai sėdėti ir klausyti tų nebūtų dalykų, kuriais juodina mus!

Greitai bažnyčią pradėjo lankyti tiktai dėl krikštynų, laidotuvių arba kokių nors kitų apeigų.

Chratskių šeimoje viskas buvo po senovei. Petro ir Stepano laiškų jie laukė ir skaitė juos su nekantrumu. Visi džiaugėsi, kad abiems gerai sekasi svetur. Bet vis dėlto juos traukė namo, į gimtinę. Kartais kuriam nors iš Chratskių kildavo mintis, ką veiks Stepanas, grįžęs į gimtinę. Kas bus, jeigu pastorius atskirs visus nuo bažnyčios?

– Eisime pas Kristų į dangų! – užbaigė panašius klausimus senelis Chratskis.

Marjuška ir Miška nuoširdžiai rūpinosi vaikais. Jie supažindino juos su Šventuoju Raštu ir suspėjo išmokyti daugelio eilių ir giesmių. Marjuška neretai kalbėdavo aplinkiniams:

– Jei mes gyvensime taip, kaip įsakė mums Jėzus Kristus, ir būsim visiškai paklusnūs Jam, Jis pats išspręs visus mūsų rūpesčius. Prisimenate, ką visada sakydavo Stepanas? „Gyvensime taip, kad visas mūsų gyvenimas būtų

pavyzdžiu pasauliui. Jeigu žmonės nenori klausyti mūsų žodžių, tegul visas mūsų gyvenimas bus toks, kad po mūsų mirties jie būtų priversti pripažinti: „Taip, iš tikrųjų jie buvo teisūs!“

KRISTINA ROJ

Kristina Roj gimė 1860 metais Senosios Turos mieste pastoriaus šeimoje. Eilę metų ji buvo žurnalo „Betanija“ skaitytoja, o būdama 28 metų, ji susipažino su šio žurnalo redaktoriumi. Bendravimas su juo ir jo aplinkos žmonėmis atvėrė jai naujus horizontus.

Ir kaip rašytoja, ir kaip žmogus, ji likusią savo gyvenimo dalį pašventė Gerosios Naujienos skleidimui.

Ji parašė daugiau kaip septyniasdešimt knygų ir brošiūrų. Daugiau kaip dvidešimčia kalbų spausdinami jos puikūs apsakymai. Pavyzdžiui, apsakymas „Pasaulyje be Dievo“ išleistas 21 kalba, jį galima skaityti net kinų kalba.

Bet ne vien rašytojos darbas buvo šios nuostabios moters pašaukimas. 1897 metais savo mieste ji įkūrė „Mėlynojo kryžiaus“ draugiją, tapusią palaiminimu daugeliui žmonių. 1912 metais jos iniciatyva Senojoje Turoje buvo pastatyta ligoninė.

1936 metais ji įėjo į savo „saulės šalį“.

KRISTINA ROJ

SVAJOTOJAI